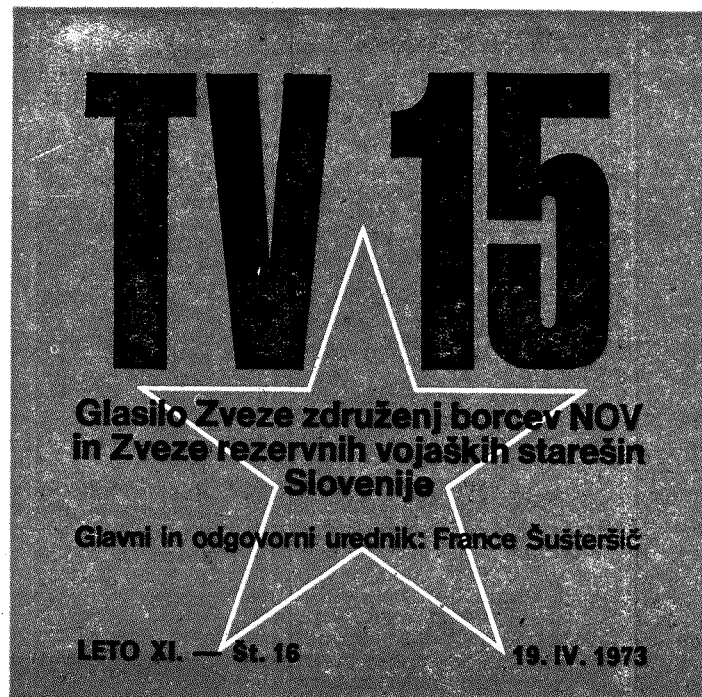

STAREJSI TABORNIKI — »ILEGALCI« na sklepni slovesnosti »Ilegalca 73«, že tradicionalni akciji ljubljanskih tabornikov.

Borci se dobro zavedajo svoje družbeno-politične vloge

OCENA SKUPŠČIN OBČINSKIH ODBOROV ZZB NOV SLOVENIJE

Skupščine občinskih odborov ZZB NOV Slovenije so že končane. Da bi naši bralci dobili o njih jasno sliko, smo naprosili sekretarja republiškega odbora ZZB NOV Franca Vrhovška, da nam v tej zvezi odgovori na nekaj vprašanj.

ALI BI LAHKO NA KRATKO IN SPLOŠNO OCENILI SKUPŠČINE OBČINSKIH ODBOROV ZZB NOV SLOVENIJE?

Ce naj na splošno ocenim letošnje skupščine občinskih odborov, potem lahko ugotovim le to, da so bile zelo dobre. Naglasiti pa moram, da je na njih — razen nekaj izjem — bil v primerjavi s prejšnjimi skupščinami opazen precejšen napredek.

KAKO JE BILO Z UDELEŽBO DELEGATOV?

Zelo pomembno je, da so bili izostanki na skupščinah res redki. Ta ugotovitev velja tudi za večino skupščin naših združenj. Zares malo je bilo delegatov, ki so bili izvoljeni, a se skupščin niso udeležili. Če pa kateri iz povsem objektivnih razlogov ni mogel priti na skupščino, se je opravičil. Prav ganljivi so bili primeri, ko posamezni starejši in bolehní tovariši iz oddaljenih vasi zaradi zapadlega snega ali zaradi bolezni niso mogli na pot, pa so

poslali na skupščino katerega od mlajših svojcev ali pa sosedo z opravičilom. Eden od takih je v opravičilu celo zahteval naj pustijo njegovemu sinu pristojnostvovati skupščini, da mu bo poročal, kako je bilo.

To so dejstva, ki jih ne gre prezreti, in zato lahko ugotovim, da je bila povprečna udeležba na teh skupščinah okoli 90-odstotna. Bilo pa jih je nekaj, na katerih ni manjkalo niti eden delegat. In prav to izpričuje, kako tesno so borci povezani s svojo organizacijo.

KAKO BI OCENILI VSEBINSKO PLAT SKUPŠČIN?

Poročila odborov na skupščinah so bila skoraj brez izjem zelo izčrpna in pregledna. V njih je bil v večini primerov res dobro in objektivno zajet zunanje in notranjepolitični pregled in v glavnih obrisih prikazana celotna družbenopolitična dejavnost v občinah in v sestavu te tudi delo odbora, združenj in članstva ZZB. Zato je razumljivo, da so bile tudi razprave na skupščinah zelo konstruktivne. Delegati so govorili o pismu predsednika Tita in izvršnega biroja CK ZKJ, o našem gospodarstvu, o stabilizaciji, ustavnih spremembah, o naši notranji ureditvi itd. Zato je zadevam borcev skoraj na vseh skupščinah pripadalo le bolj obrobno mesto. Iz vsebine razprav pa je bilo razbrati, da se borci dobro zavedajo politične vloge svoje organizacije.

Seveda pa vsega tega ne moremo pripisovati samo zavesti borcev, marveč je treba pri tem upoštevati, da je večina zadev, ki so dolga leta žulile mnoge borce, že urejenih. Med te sodijo borčevski dodatek, priznavalnine, zdravstveno zavarovanje kmetov borcev, invalidnine, stanovanjske zadeve, ugodnosti v pokojninskem zavarovanju itd. To pa seveda ne pomeni, da je že vse urejeno.

O ČEM SO UDELEŽENCI SKUPŠČIN NAJVEČ RAZPRAVLJALI?

Največ diskutantov je grajalo razne prestopke, nepoštenje, grabež in poja-

ve gospodarskega kriminala. Povsod so zahtevali odločne ukrepe proti krivcem, povzročiteljem nepravilnosti in protizakovitosti. Pri tem pa so izražali pripravljenost aktivno sodelovati v vseh akcijah, nanašajočih se na take primere. Na skupščinah je bilo slišati tudi odločne proteste proti prepočasnemu ukrepanju zoper vse tiste, ki kakorkoli zavirajo naš nadaljnji gospodarski razvoj in napredek. Delegati pa so predlagali tudi marsikaj sprejemljivega za akcijo.

ČE OCENJUJEMO DELO ODBOROV PO POROČILIH IN RAZPRAVAH NA SKUPŠČINAH, ALI BI LAHKO

OCENILI TUDI DELO DOSEDANJIH ODBOROV?

Iz opazovanja aktivnosti občinskih odborov v minuli mandatni dobi in na temelju poteka skupščin lahko ugotovimo, da so odbori še kar dobro delali. Na skupščinah pa so nekaj odborov zamenjali ali pa dopolnili, ker so pač želeli v prihodnje doseči še boljše uspehe. Zato lahko pričakujemo, da so s temi ukrepi pomanjkljivosti odpravljene in da bodo obračuni dela in uspehov na prihodnjih skupščinah še bogatejši.

KAJ PA PROGRAMI DELA — ALI SO JIH SPREJEMALI NA VSEH SKUPŠČINAH?

Na skupščinah so v obliki sklepov in resolucij nakazali naloge, oblike in smer dela. Od novo izvoljenih odborov pa je odvisno, kako bodo izoblikovali in izvedli programe dela. Z ozirom na dosedanje uspehe pa gledam tudi na to precej optimistično.

V. M.

Sprejeto je zakonsko dopolnilo

V ZVEZI Z GRADNJO SPOMINSKEGA DOMA V KUMROVCU

Na predlog izvršnega odbora za zgraditev spominskega doma borcev NOV in mladine v Kumrovcu je bilo sprejeto zakonsko dopolnilo, po katerem so prispevki za zgraditev tega doma oproščeni davkov.

Sprejeto je bilo tudi zakonsko dopolnilo o republiškem prispevku od sredstev skupne porabe. Tudi od sredstev, ki so izplačana kot pomoč nerazvitim območjem, in od sredstev, danih za izgradnjo spominskega doma v Kumrovcu, se prispevek ne plačuje.

V torek, 10. aprila, dan pred sprejetjem zakonskega dopolnila, so o akciji za zbiranje denarja oziroma gradnji doma v Kumrovcu razpravljali v slovenski skupščini tudi delegati občin. Skratka: akcija je v teku in tudi denar se steka na žiro račun: 50100-678-46402, odbor za izgradnjo spominskega

doma v Kumrovcu pri RO ZZB NOV Slovenije.

V zvezi z graditvijo omenjenega spominskega doma pa je bila dana pobuda tudi za zaščito celotnega spominskega območja, pri čemer je bil posebej govor o Kozjanskem in njegovi povezanosti tako s Kumrovcem kot z osrednjo Slovenijo. To naj bi bilo sklenjeno območje (Zagorje, Bizeljsko, Kozjansko), ki bi ga bilo treba razvijati, predvsem pa s cestami odpreti Kozjansko in mu omogočiti ustrezne gospodarske dejavnosti.

Z gradnjo kozjanskih cest bo ta svet odprt v Hrvatsko in Slovenijo. Po uresnitvi načrtov za razvoj industrije, kmetijstva in turizma v teh krajih bodo občinske skupščine, ki težijo na to območje, skušale spremeniti Kozjansko iz pasivnega v aktivno območje.

PROTEST ZZB NOVJ

Predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije je na svoji seji 13. aprila najostreje obsodilo teroristično akcijo izraelskih vojaških enot na ozemlju Libanona. Tam so zahrbtno pobili vodilne predstavnike osvobodilnega gibanja palestinskega ljudstva in tudi druge ljudi. Zato borci NOV zahtevajo odločno akcijo vseh svobodoljubnih in miroljubnih sil, predvsem pa Organizacije združenih narodov, da dokončno onemogočijo nadaljevanje izraelskega terorizma in njegove napadalne politike.

besede in dejanja

EKONOMSKA MOČ GOSPODARSTVA

Leta 1965, prvo leto reforme, so najbolj vroči zagovorniki tega srednjeročnega načrta gospodarske preobrazbe napovedali, da bo čez pet let, to je okrog leta 1970, gospodarstvo razpolagalo z okrog 70 odstotkov vseh sredstev. V resnici pa takratni štirideset ali petdesetodstotni delež udeležbe gospodarstva pri financiranju razširjene reprodukcije ni lezel navzgor, ampak je v naslednjih letih vztrajno upadal in obstal na eni tretjini, kolikor naj bi po povprečnih ocenah različnih gospodarskih krogov in vodstev družbenopolitičnih organizacij znašal lani.

Komunist — 13. IV. 1973

NAVIJALCI CEN OB VES DOBIČEK

Tržni inšpektorji so v marcu kontrolirali cene in druge pojave na tržišču in zabeležili rekordno število prekrškov. Saj je 40 odstotkov delovnih organizacij od tistih, ki so jih »obiskale«, prodajalo blago dražje kot bi smeli, ali pa so naredili druge prekrške.

V vsej državi so tržni inšpektorji v marcu pregledali 6500 delovnih organizacij, kar za 100 več kot v februarju. Uspehi njihovih »obiskov« pa so tilie: 2500 delovnih organizacij te nezakonito navijalo cene in tako doseglo nad 20 milijonov dinarjev dobička.

Vsem, ki so na nezakonit način prisili do dobičkov, so ga odvzeli, a proti

kršilecem predpisov vložili kazenske prijave. Vjesnik — 11. IV. 1973

MEGALOMANIJA

Predstavniki 1400 podjetij, ki so pri nas registrirana za zunanjetrgovinsko poslovanje, so že zdavnaj obljubili, da bodo prekinili z nelojalno konkurenco na tujem trgu. Tako so obljubili, a resnica je, da se doslej niti dve podjetji še nista združili za skupen nastop v tujini. Poglejmo samo tale podatke: čeprav je vsakomur znano, da je v socialističnih deželah zunanjetrgovinsko poslovanje centralizirano in združeno samo v nekaj pooblaščenih podjetjih, pa nas zastopa v teh deželah 227 predstavnikov (v SZ 50, CSSR 48, DR Nemčiji 31, Madžarski 27, Poljski 25, Romuniji 32, Bolgariji 20 in v LR Kitajski 3).

Dnevnik — 11. IV. 1973

● V Karadjordjevu je bila pod predstvom predsednika republike Tita seja koordinacijske komisije za priprave naše države na 4. konferenco nevrščenih na vrhu, ki bo v začetku septembra v Alžiru. Med drugim so tudi sklenili, da bo Jugoslavija nadaljevala svojo dejavnost, tako da bi s svoje strani in v najtesnejšem dvostranskem in večstranskem sodelovanju z vsemi nevrščenimi državami pripomogla k čim večjemu uspehu pripravi in konference nevrščenih držav na vrhu.

● Slovenska in jugoslovanska javnost, kot tudi vsa pristojna telesa, izražajo resno zaskrbljenost zaradi hujške kampanje, ki jo različne sile v Avstriji popolnoma neovirano vodijo proti temeljnim pravicam slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Ta kampanja se je zadnjega pol leta močno razširila in se nenehno stopnjuje. Vrhunec je dosegla v predvolilnem obdobju na Koroškem, ko so nekatere sile s podporo svobodnjaške in ljudske stranke poskušale izrabiti celo občinske volitve za protislovensko gonjo in za kršenje državne pogodbe.

● Libijski predsednik Gadafi je na nekem zborovanju razglasil pet točk obsegačoj program notranjih reform, ki se mora uresničiti, sicer bo odstopil. Ta program ukinja vse obstoječe zakone in jih nadomešča z občasnimi dekreti, napoveduje oborožitev vseh ljudi in razglasi islamsko kulturno revolucijo, tako da bo islam zamenjal vsakršno ideologijo. Program govori tudi o potrebi združitve z Egiptom.

● Jugoslovansko vojaško sodišče je obsodilo na smrt štiri člane ustaške teroristične skupine, ki je 20. junija lani vdrla iz Avstrije v Jugoslavijo. Petnajst teh teroristov so tedaj pobili, štiri pa so aretirali, vojaško sodišče v Sarajevu pa jih je obsodilo na smrt. Potem ko je vrhovno sodišče Jugoslavije zavrnilo pritožbo obtožencev, je predsedstvo SFRJ pomilostilo Ludvika Paolovića na 20 let strogega zapora, Djuro Horvat, Vejsil Keškić in Murko Vlasnović pa s prošnjo za pomilostitev niso uspeli. Kazen nad njimi je bila že izvršena.

● Sodišče v Göteborgu na Švedskem je obsodilo 25-letnega ustaša Vinca Mikulića, ki je pripravil umor jugoslovanskega konzula v Göteborgu, na dve leti zapora in na dosmrtni izgon iz Švedske po prestani kazni. Drugega obtoženca Nevena Lilića, ki je najprej privolil, da bo ubil konzula, je sodišče oprostil, ker se je kasneje premislil in o tem pripovedoval svojim znancom, kar je pripomoglo, da je bil poskus atentata na jugoslovanskega konzula odkrit.

● Izraelski napad na Libanon, pri katerem so bili ubiti trije vidni predstavniki palestinskega osvobodilnega gibanja, je sprožil po vsem svetu val ogorčenja in povzročil padec libanonske vlade, saj je ministrski predsednik Salam odstopil, predsednik republike pa je njegov odstop sprejel. V Bejrutu so bile demonstracije zaradi nepripravljenosti libanonske vojske.

● Upravni odbor gospodarske zbornice Jugoslavije sodi, da je splošna usmeritev v skokovito naraščanje cen nesprejemljiva. Če hočemo stabilizirati gospodarstvo, morajo cene zmerneje naraščati. Nesprejemljivo je tudi linearno zviševanje cen za vse panoge in dejavnosti gospodarstva. Privoliti bomo smeli samo v tisto naraščanje cen, do katerega prihaja zaradi motenj cen ali po dražitev na svetovnem trgu.

● Zahodnonemški kancler Willy Brandt je bil ponovno izvoljen za predsednika nemške socialdemokratske stranke SPD, medtem ko se je levo krilo, ki ga zastopajo mladi socialistični predstavniki, močno okrepilo. To sta najvažnejša dogodka iz pravkar končanega kongresa SPD. Levo krilo je dokazalo, da razpolaga s približno eno tretjino glasov in je v diskusijo vneslo nekaj novih vprašanj, kot na primer odnose z ZDA, vprašanje nacionalizacije, nadzorstvo nad naložbami. Gre za vprašanje, kakršnih so se socialisti doslej izogibali, a utegnejo povzročiti preplah.

● Častno razsodišče pri gospodarski zbornici Jugoslavije je z javnim opominom kaznovalo nekatere delovne organizacije, ki so z nelegalnim poslovanjem kršile določila temeljnega zakona o gospodarskih zbornicah in poslovnem sodelovanju v gospodarstvu. Na zatožni klopi sta se znašla tudi »Eto!« iz Celja in »Slovenija-sadje« iz Ljubljane.

● Predsednik republike Tito je dal intervju za zahodnonemško televizijo. Odgovoril je na več vprašanj, ki mu jih je postavil šef dopisništva prvega programa zahodnonemške televizije dr. Karl Neumann.

● V Jugoslavijo je prispel na uradni obisk kancler ZR Nemčije Willy Brandt, za kar vlada veliko zanimanje tudi v inozemskih političnih krogih. V Jugoslaviji prevladuje prepričanje, da bo sedanja zahodnonemška vlada, ki se je okrepila na zadnjih volitvah, nadaljevala dosedanja politiko. Kancler Brandt je imel prva dva dni pogovore s svojim gostiteljem, predsednikom zveznega izvršnega sveta Džemalom Bijedićem, zatem pa na Brionih s predsednikom Titom o najvažnejših mednarodnih vprašanjih in o vprašanjih dvostranskih odnosov. Tako v Beogradu kot v Bonnu izražajo zadovoljstvo sprico hitrega razvoja odnosov med obema državama, do katerega je prišlo posebno v zadnjih petih letih, po obnovitvi diplomatskih odnosov, za kar ima veliko zaslugo posebno Brandt, ki je bil takrat zunanji minister.

obilje informacij za vas oddih

karavana

posebna turistična številka

112 strani 32 barvnih strani, veliki format, cena 10,- din

● V Beogradu je bil dvodnevni simpozij o preprečevanju in zdravljenju narkomanov. Simpozij je organiziral inštitut za alkoholizem in narkomanstvo v Beogradu, uvod v razpravo o tem problemu pa je podal dr. Srboljub Stojiljković.

● Republiški in pokrajinski izvršni sveti lahko dovolijo posameznim skupinam OZD, interesnim skupnostim ter državnim organom, da zvišajo osebne dohodke za določen odstotek čez zamrznjene prejemke, ne smejo pa prekoračiti rasti dohodkov po letošnji resoluciji. Zvezni izvršni svet pa lahko ukrepa za svoje organe in organizacije. Tako predlaga zakon, ki dopolnjuje zamrznitev OD v negospodarstvu. Zvezna skupščina odloča o njem po hitrem postopku, zbor narodov pa ga je že potrdil.

● Zvezni odbor sindikata delavcev družbenih dejavnosti je zbral podatke o tem, kako škodljivo vpliva zamrznitev osebnih dohodkov na delovanje v teh dejavnostih: ponekod ne morejo izplačevati niti zasluženih OD, ker so odvisni od počasnega dotoka denarja iz pavšalnih dohodkov, na primer socialnega zavarovanja ali drugih interesnih skupnosti. Težave so tudi z zaposlovanjem, kajti pripravnikov ne morejo sprejeti niti jim ustrezno povečati osebnih dohodkov.

● V Istanbulu se je začelo največje sojenje v zadnjih letih — pred sodišče so postavili 256 ljudi, obtoženih terorizma in levičarske dejavnosti.

Kancler prvič pri nas

Zahodnonemški kancler Willy Brandt je v ponedeljek dopotoval v Jugoslavijo na štiridnevni uradni obisk, ki mu bo nato sledilo nekajdnevno neuradno bivanje na našem Jadranu. Brandt je prvi zahodnonemški premier, ki se mudi pri nas, in to daje njegovemu obisku še toliko večji pomen — poleg tega da je izbran v izredno pomembnem trenutku tako evropske kot svetovno zgodovine.

V evropskem okviru je Brandtov obisk pri nas sestavni del širokih priprav na evropsko konferenco o varnosti in sodelovanju, pri čimer sta tako ZR Nemčija kot Jugoslavija že doslej igrala precejšnjo vlogo. Brandtova ZR Nemčija predvsem na področju popuščanja napetosti med Vzhodom in Zahodom, na področju odstranjevanja kamnov spotike, ki so ostali od časov druge svetovne vojne in pa »hladne vojne« med obema blokoma, in na področju navezovanja čedalje trdnejših gospodarskih, trgovskih, političnih in drugih stikov med obema deloma Evrope. Jugoslavija pa na področju ustvarjanja enakopravnih, samostojnejših odnosov med državami, v duhu nevrščenih načel.

V ustvarjanju te nove, preteklih senosvobodene Evrope si je kancler Brandt pridobil mednarodni ugled in tudi Nobelovo nagrado za mir. V tem času se mu je posrečilo utrditi tudi doma, najprej z uspehom na nedavnih parlamentarnih volitvah, nato pa na pravkar končanem kongresu njegove socialdemokratske stranke v Hannoveru.

V svetovnem okviru pa je Brandtov obisk v Jugoslaviji sestavni del gradiva novih mednarodnih odnosov v tako imenovanem »povietnamskem obdobju« in v nevarnem razraščanju eksplozivne bližnjevzhodne krize. Naša država se je v razreševanje bližnjevzhodnega spora aktivno vključila, kazno pa je, da se v

to vključuje tudi Brandtova Zahodna Nemčija, saj je znano, da bo kancler v bližnji prihodnosti obiskal Izrael. Zato je poleg evropskih vprašanj v središču pogovorov s kanclerjem Brandtom tudi bližnjevzhodni spor (ki je za ZRN tudi življenjskega pomena, saj dobiva od tam večino svoje nafte).

Nič manj pomembni pa niso naši dvostranski odnosi. Zahodna Nemčija je namreč v naši zunanjetrgovinski menjavi na prvem mestu, z njo nas veže najtesnejše gospodarsko, predvsem industrijsko sodelovanje, v njej pa dela stotisoče jugoslovanskih delavcev.

Za nadaljnje sodelovanje se odpira še cela vrsta možnosti. Zahodni Nemci se zanimajo za razne kooperacijske skupne načrte, za izgradnjo raznih gospodarskih vej v Jugoslaviji, ki bi pritegnili nazaj naše zdomce, za sodelovanje pri gradnji naše prve jedrske centrale pri Krškem itd.

Seveda pa ostajajo tudi odprta vprašanja, ki se jih obe strani zavedata. Tako na primer še ni dokončno rešeno vprašanje protijugoslovanske, teroristične in druge dejavnosti emigrantskih skupin v ZR Nemčiji, četudi je treba priznati, da je Brandtova vlada zadnji čas na tem področju precej storila — morala pa bo storiti še več, saj to vprašanje lahko vsak hip poslabša dvostranske odnose. In ne nazadnje obstajajo vrzeli tudi na področju zaposlovanja naših delavcev v Zahodni Nemčiji, njihov tamkajšnji socialni status, njihovo obveščanje itd.

Ker je obojestranskih interesov več kot neresenih navzkrižij, je pričakovati, da bo Brandtov zdajšnji obisk v naši državi pripomogel še k nadaljnji krepitvi sodelovanja, obenem pa prispeval tako k začetovanju novih odnosov v Evropi kot k splošnemu pomirjanju v svetu.

Gusarski napad na Bejrut

Bližnjevzhodno prizorišče je minuli teden znova zatresel nov grob izraelski napad: sredi noči so izraelski komandosi, preoblečeni v civilne obleke in v razkošnih avtomobilih, vdrli v središče libanonskega glavnega mesta Bejruta ter tam zverinsko umorili tri vodilne člane palestinskega odporiškega gibanja, Kamala Naserja, Josefa Nadžarja in Kamela Aduana — nato pa so še opustošili ter zažgali palestinsko skladišče orožja ter popravilnico vozil, pri čemer je bilo ubitih tudi več nedolžnih civilistov.

V Izraelu so sicer trdili, da so s tem hoteli maščevati palestinski napad na Cipru prejšnjega dne. Tedaj so palestinski gverilci napadli na letališču izraelsko predstavništvo. Oba napada sta spodletela, ker so Izraelci zanj očitno vedeli vnaprej: v letalu so namreč napadalec že čakali izraelski agenti z orožjem.

Vendar pa vse kaže, da izraelski polnočni napad na Bejrut ni bil odgovor na palestinski napad na Cipru, ampak je bil že poprej skrbno pripravljen. Palestinci celo trdijo, da je pri pripravlja-

nju in izvajanju načrta sodelovala ameriška obveščevalna služba CIA, ki je zadnji čas, po uboju ameriškega veleposlanika v Kartumu (ta je bil leta poprej ameriški agent v Jordaniji — v času, ko je kralj Husein izvedel krvavi pokol med Palestinci), obcutno okrepila svojo dejavnost na bližnjem vzhodu. Sicer pa so podobni načrti hoteli izvesti izraelski komandosi že 21. februarja, ko so napadli dve palestinski begunski taborišči na severu Libanona, v času, ko bi tam moralo biti zasedanje voditeljev palestinskega gibanja. To zasedanje so zadnji trenutek odložili za 24 ur, zato tedaj Izraelci v svoji nakani niso uspeli — pa so nato iz maščevanja pobili kakih dvesto nedolžnih civilistov.

Izraelci so že sami lansko jesen izjavili, da ne bodo čakali na povod, ampak da bodo poslej prvi udarili po gverilcih, kjerkoli se nahajajo. To je po njihovem »nova politika preventivnih ukrepov«, ki pa bi jo lahko imenovali novo politiko gusarske agresije, ki se ne oziira na nobena mednarodno sprejeta načela — ne oziira se na suverenost sedanjih držav, ne na nedolžne ljudi, ne na splošni mednarodni položaj, ki se na ta način zastruje.

Izrael torej zavestno deluje proti načelom ustanovne listine OZN, katere član je. Prav zato je sovjetski predstavnik v OZN zahteval na zasedanju varnostnega sveta, ki se sestaja nekaj dni po izraelskem vdoru v Libanon, naj Izrael izključi iz svetovne organizacije — zaradi nespoštovanja njenih načel in pa zaradi trdovratnega zavračanja vseh resolucij in sklepov, ki so jih v OZN doslej sprejeli.

Naš predstavnik v OZN Mojsov je pri tem poudaril, da Jugoslavija nasprotuje tako posamičnemu terorju palestinskih obupancev kot tudi državnemu terorju Izraela — pri čemer je slednji še toliko hujši, saj krši sprejeta mednarodna načela, ki urejajo odnose med suverenimi državami. Zato bo morala svetovna organizacija kar najodločneje ukrepati, če noče, da bo tak, državni teror postal sestavni del mednarodnopolitičnih odnosov. Hkrati pa se bo morala kar najresneje spopasti s celotnim bližnjevzhodnim vprašanjem, ki takšno nezdružljivo politiko ustvarja in jo vsiljuje širšemu svetu.

KOMENTATOR

VSAK TEDEN ENA...

»Kar se mene tiče, bom vedno iskreno in z vsemi močmi branil pridobitve naše revolucije.«

(Karikatura iz Pavlihe)

Razgibana dejavnost

BIVŠIH POLITIČNIH ZAPORNIKOV, INTERNIRANCEV IN IZGNANCEV

V Sloveniji je po zadnjih podatkih še 34.000 nekdanjih zapornikov, internirancev in izgnancev, ki so člani ZZB. Mimo tega pa je še nad 60.000 izgnancev, ki niso člani organizacije borcev. Ob tej ugotovitvi nam postane povsem jasno, da je v poročilu republiškega odbora ZZB NOV, pripravljenem za 4. skupščino, posvečeno posebno poglavje tudi tej problematiki in obenem delu komisije za bивše politične zapornike, internirance in izgnance. V okviru te komisije delujejo tudi skupine za vsa večja taborišča, pa tudi skupine za izgnance.

Tudi pri občinskih odborih ZZB NOV delujejo take komisije. Zato so uspehi, navedeni v poročilu, plod prizadevanj in dela članov vseh teh komisij in skupin. Vsa njihova dejavnost prihaja do izraza ob navedbi nekaterih najpomembnejših akcij in uspehov.

Uspešno kulturno, zgodovinsko in publicistično dejavnost na tem področju potrjujejo te navedbe v poročilu:

Partizanska knjiga je leta 1971 izdala knjigo: Zensko koncentracijsko taborišče Ravensbrück, ki sta jo uredili Erna Muser in Vida Zavrl.

Pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije sta izšli dve knjigi pod naslovom »Otpor u žicama«, v katerih je objavljenih tudi več prispevkov internirancev iz Slovenije.

V založbi slovenske izdaje »Komunist« je v letu 1971 izšla brošura o slovenskih izgnancih.

Septembra 1972 je republiški odbor ZZB NOV Slovenije izdal brošuro »Memento« o koncentracijskem taborišču na Ljubelju.

Uredništvo »Večera« v Mariboru pripravlja izdajo zbornika »Kronika ljudske solidarnosti«, ki bo izšla v slovenski in srbohrvaščini.

Obeta se tudi izdaja zbornikov Dachau, Auschwitz, Buchenwald in monografija rabske brigade.

Ob srečanju političnih zapornikov, internirancev in izgnancev leta 1970 v Kopru so uredili oddelke muzeja, ki prikazuje trpljenje po zaporih in internacijah. Dopolnjeni so tudi muzeji v Celju, Mariboru in drugod po Sloveniji z eksponati iz življenja v zaporih in internacijah.

Ko je bilo v aprilu 1971 redno srečanje internirancev iz Buchenwalda, so v Novi Gorici pripravili lepo razstavo o tem taborišču.

V zadnjih letih so postavili spominska obeležja tudi na posameznih zaporih in taboriščih. Tako so leta 1970 v Barletti v Italiji odkrili kostnico, kjer so

pokopani ostanke naših borcev, zapornikov in internirancev, ki so umrli v tem delu Italije.

Naš oli Franja Vrunča v Celju so v avgustu 1972 odkrili spominsko ploščo, ker so od tu leta 1942 odgnali nad 600 »ukradenih otrok« v nemška taborišča. V istem času so v Šarvarju na Madžarskem odkrili spomenik jugoslovanskim žrtvam v II. svetovni vojni.

Ob dnevu mrtvih polagajo vsako leto vence na pokopališča na Rabu, Gonarsu, Viscu in Gradcu.

Med srečanji v tujini in doma, izvedenimi v času minule mandatne dobe, navaja poročilo komemorativne proslave ob 25-letnici osvoboditve v vseh večjih nacističnih taboriščih, ki se jih je udeležilo nad 600 internirancev. Mnogi so v teh letih obiskali tudi razna nekdanja fašistična taborišča v gornji Italiji.

Omenjena so tudi letna srečanja internirancev iz Buchenwalda, Mauthausna, Natzweilerja, Dachaua, Leitmeritza, Ravensbrücka, Flossenbürga ter zapornikov iz Voltere v Italiji.

Širša medobčinska srečanja zapornikov in internirancev so bila v Begunjah, v Mostecu in Ljubljani in v Kopru. Na dan borca leta 1971, ko so v Brestanici odprli obnovljeni muzej izgnancev, je bilo tam množično srečanje izgnancev iz vse Slovenije, ki se ga je udeležilo nad 6.000 ljudi.

Na Ljubelju so se v septembru 1972 srečali zaporniki, interniranci in izgnanci — bilo jih je nad 6.000 — in odkrili 30 spominskih plošč vseh večjih taborišč širom po okupirani Evropi.

Ob vseh teh ugotovitvah ne gre prezreti »karavane bratstev«, ki se je pozneje preimenovala v »vlak bratstva in enotnosti«, s katerim je leta 1970 nad 700 nekdanjih izgnancev iz Slovenije obiskalo Srbijo, a v letu 1972 je nad 900 nekdanjih gostiteljev naših izgnancev s tem vlakom prišlo iz Srbije na obisk v Slovenijo.

Poročilo navaja še sodelovanje predstavnikov ZZB NOV Jugoslavije v mednarodnih komitejih nekdanjih nacističnih taborišč in se končuje s nakazanimi nalogami za prihodnje obdobje.

V. M.

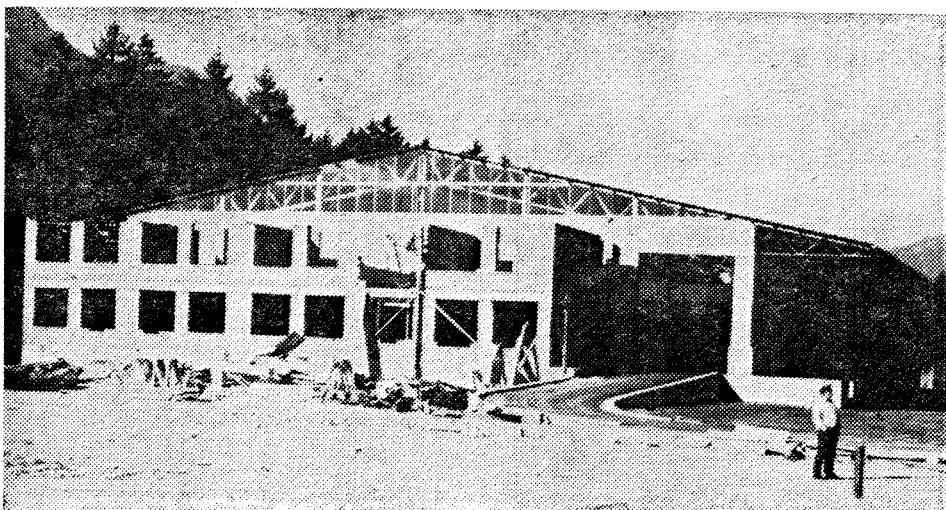
PRISPEVKI ZA SPOMINSKI DOM V KUMROVCU

Krajevna skupnost ZZB NOV Radenci 1.014 din; CK ZKS, Ljubljana (prispevki članov skupnosti CK ZKS) 1.935 din; Dom Centra strokovnih šol, Ljubljana 245 din; Org. ZK Srednje polit. šole pri CK ZKS 320 din; Tusek Jože, Radgona 50 din; Strežek Jože, Ljubljana 50 din; OOS Z. p. Maribor 2.000 din; Učenci šolskega centra za kovinsko stroko, Ptuj 808 din; Kraj. org. ZZB NOV Krava peč 120 din; Pionirski odred osn. šole Cerkvenjak 320 din; Kolektiv osn. šole »Primoža Trubarja«, Laško 650 din; Društvo upok. Ribnica na Dol. 500 din; Kraj. org. ZZB NOV »Boris Kidrič«, Ljubljana 363,50 din; Kraj. skupnost »Jožica Flander«, Maribor 775 din; Kraj. skupnost »Jožica Flander«, Maribor (delavski svet) 1.000 din; ZMS aktiv — Stražišče 200 din; Kraj. združ. ZRVS Draga — Kočevje 415 din; Kraj. org. ZRVS Kočevska reka 430 din; Kraj. zdr. ZRVS Predgrad — Kočevje 150 din; Kraj. odbor ZZB NOV Dol. Logatec 1.000 din; ZZB NOV občine Piran 3.776 din; RK ZMS — predsedstvo, Ljubljana 1.000 din; obč. odbor ZRVS Maribor 1.000 din; Mariborska tekstilna tovarna (odbor za splošne zadeve) 10.000 din; Glasbena šola Maribor — Tabor 200 din; KO ZRVS Kozina 350 din; Obč. odbor ZZB NOV Ljutomer 450 din; Kraj. združ. ZRVS Kočevje 1.860 din; Komac Franc, Bovec 46 100 din; Kraj. skupnost »Jožica Flander«, Maribor 5.013 din; Kraj. skupnost »Jožica Flander«, Maribor 4.134,40 din; Rep. sekr. za notr. zad. SRS — Šolski center Tacen 705 din; Fotograf Erjavec, Ivančna gorica 50 din; Kraj. org. ZZB NOV »Jožica Flander«, Maribor 500 din; Zavod za gojitev divjadi »Jelen« Snežnik 1.000 din; Kino podjetje Maribor 500 din; Kraj. org. ZRVS Ivančna gorica 1.550 din; Osnovna šola »France Prešeren« Kranj 710 din; obč. konf. SZDL Ljub. Moste-Polje 1.000 din; Kraj. org. ZRVS Skofljica 300 din; Osnovna org. ZK Koroska vrata — Maribor 300 din; Obč. kom. ZKS Laško 1.000 din; Kraj. org. ZRVS Slov. Gradec 890 din; ZRVS obč. Ptuj 45 din; Brivsko friz. podj. Maribor 1.010 din; Kraj. org. ZRVS Kamnica 100 din; Kraj. skupnost »Jožica Flander«, Maribor 1.859 din; Zveza voj. invalidov »Plavž« Jesenice 793,50 din; ZZB NOV občine Gor. Radgona 1.038 din; ZZB NOV občine Gor. Radgona 1.628 din; Kraj. org. ZRVS Vel. Lašče 50 din; Kraj. org. VVI Savsko naselje Ljubljana 831 din; Osn. organ. sindikata žel. postaje Tezno 300 din; Obč. konf. ZMS Maribor 1.000 din; SSP tehniške, strojne in elektro šole Trbovlje 500 din.

Odbor za gradnjo spominskega doma borcev NOV in mladine Jugoslavije v Kumrovcu se zahvaljuje za prispevke in prosil darovalce, da svoje prispevke nakažejo na tekoči račun št. 50100-678-46402 odbor za gradnjo doma v Kumrovcu pri RO ZZB NOV Slovenije.

PRISPEVAJTE K GRADITVI SPOMINSKEGA DOMA BORCEV NOV IN MLADINE JUGOSLAVIJE V KUMROVCU — DOM BRATSTVA IN ENOTNOSTI JUGOSLOVANSKIH NARODOV IN NARODNOSTI!

naši delovni uspehi

Na Plavškem travniku na Jesenicah so zgradili novo špedicijsko in carinsko skladišče, ki bo omogočalo hitrejši promet s carinskim blagom. Ta novogradnja je velika pridobitev tudi zato, ker sodobnih skladišč še vedno primanjkuje. (Fotografija in besedilo Branko Blenkuš)

Dan civilne zaštite v Beogradu

V Beogradu so letos prvič proslavili 6. april kot dan civilne zaštite. Mestni štab za civilno zaščito je imel najprej slovesno sejo. Prireditve pa se bodo vrstile še ves april. Na seji glavnega štaba so podelili priznanja izredno delavnim aktivistom za posebne zasluge ter uspehe pri civilni zaščiti.

Pred dvaindesetimi leti, 6. aprila 1941 ob pol sedmih zjutraj, je priletelo nad Beograd nad 350 bombnikov in lovskih letal. Nemci so vrgli na odprto mesto na tone razdiralnih in zažigalnih bomb.

Beograščani so se tiste dni odlikovali z največjo požrtvovalnostjo pri reševanju ljudi in gmočnih dobrin. Tedaj je prvič v beograjski zgodovini delovala civilna zaščita. Prav zaradi tega in v spomin žrtev zahrbnega nacističnega napada so razglasili 6. april za dan civilne zaštite v Beogradu.

Civilna zaščita je izredno pomemben del obrambnih priprav naše vseljudske obrambe. Pri izpolnjevanju nalog civilne zaštite je prva, poglavitna skrb posvečena človeku kot merilu vseh vrednot in najpomembnejšemu družbenemu dejavniku, ki je prav tako po zamisli naše vseljudske obrambe vojne odločilen dejavnik.

Civilna zaščita ima razen tega, da je njena naloga varstvo ljudi, pomembno vlogo pri varstvu in reševanju gmočnih, kulturnih in drugih dobrin, kakor tudi da odpravlja posledice, popravlja škodo ter blaži gorje, ki bi ga povzročil bodisi sovražnik bodisi naravne nesreče.

Dandanes je civilno prebivalstvo čedalje bolj ogroženo, ker je uničevalna moč sodobnega orožja zmeraj strahovitejša. Civilno prebivalstvo med sodobnimi vojnami bolj trpi in ima več izgub kot pa vojaštvo na bojišču. Med prvo svetovno vojno je bilo med civilnim prebivalstvom le še 5 odstotkov izgub, medtem ko so se izgube med drugo svetovno vojno povzpele kar na 48 odstotkov, med korejsko vojno pa celo na 84 odstotkov! Iz tega prav lahko vidimo, kako velikanski pomen bi imela civilna zaščita med novo svetovno vojno, pa tudi, kako zelo je potrebna med krajevnimi vojnami.

V naši državi posvečamo civilni zaščiti čedalje večji pomen, saj se zavedamo, da je s civilno zaščito mogoče znatno preprečiti človeške in gmočne izgube med vojno. Razen tega dobro organizirana civilna zaščita hkrati s celotno organizacijo vseljudske obrambe zagotavlja, da bomo imeli ljudi in sredstva za uspešno vseljudsko obrambno vojno.

V Beogradu je med obrambnimi pripravami civilna zaščita v ospredju. Da je to pravilno, potrjujejo smernice predsedstva SFRJ o obrambi pred sovražnim napadom. Zato so dobili spodbudo za nadaljnje izpopolnjevanje in pospeševanje množične civilne zaštite na vsem prostoru beograjskem območju, ki bi bilo med vojno tudi najbolj ogroženo v vsej državi, zlasti med letalskimi napadi.

Doslej so v Beogradu ustanovili nad 9000 enot civilne zaštite, ki jih sestavlja okrog 260.000 prebivalcev. Sestavili so 6455 splošnih in 2941 posebnih enot civilne zaštite

vseh stopenj, sposobnih izpolnjevati vse naloge.

Na raznih tečajih se je usposobilo za naloge civilne zaštite nad 100.000 Beograščanov. Razen tega se vadijo za naloge civilne zaštite in reševalno službo vsi dijaki in visokošolci, tako da ima Beograd že zdaj pravo armado za naloge civilne zaštite usposobljenih ljudi — za potrebe med vojno kakor v mirni dobi.

(4. jul)

ZBOR CANKARJEVCV

Dne 30. marca je bila v ljubljanskem domu JLA ob veliki udeležbi borcev Cankarjeve brigade proslava tridesetletnice bitke v Jelenovem žlebu. Udeleženci so najprej počastili spomin borcev 5. bataljona, padlih na Javorniku.

Generalmajor Andrej Cetinski-Lev je kratko opisal zgodovinsko bitko. Poročal pa je tudi o uspešnem delu odbora brigade pod vodstvom predsednika Alojza Zoklja, v obdobju od leta 1967 do 1972. Tako je odbor končal priprave na pisanje zgodovine brigade. Knjiga bo izšla prihodnje leto. V novem odboru je 30 članov, predsednik pa je Andrej Cetinski.

Na sporedu je bila tudi recitacija nekdanjega člana kulturne skupine Cankarjeve brigade Aleksandra Valiča, gledališkega igralca. Ob tej priložnosti mu je tovariš Cetinski čestital za tridesetletnico umetniškega dela.

Borci so ostali v tovariškem pomenku med obujanjem spominov prijetne večerne ure. Prireditelji takšnih srečanj bi želeli, da bi se prireditve udeleževale tudi družine borcev, zlasti še mladina.

OK—Dimež

VABILO NA PROSLAVO NA BARJU

Vabimo borce Šerčerjeve in Ljubljanske brigade ter Delomitskega in Krimskega odreda, da se udeležijo praznika občine Ljubljana-Vič-Rudnik dne 27. aprila letos pri združenem domu na Barju.

Zbor borcev je ob 10.30!

Slavnostni del proslave s kulturnim programom se prične ob 11. uri, sledi tovariško srečanje.

Avtobus vozi izpred poslopja skupščine občine Ljubljana-Vič-Rudnik (Trg Mladinskih delovnih brigad 7) vsake pol ure: od 8.30 do 11.

ZZB NOV LJUBLJANA-VIČ-RUDNIK
IN ODBORI BRIGAD
TER ODREDOV

iso-span lip **bled**

LESNA INDUSTRIJA — Ljubljanska c. 32 — telefon 77-384 — telex 34525

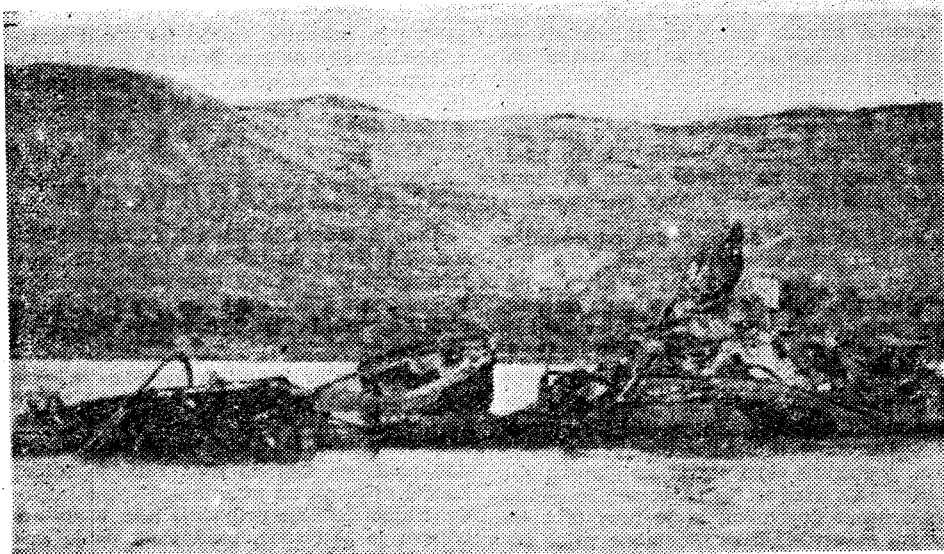
Junaško dejanje Milana Spasića in Sergeja Mašere

Vojna mornarica bivše Jugoslavije je bila sestavljena za tedanje čase iz sodobnih in zastarelih ladij. Med sodobne ladje smo šteli štiri rušilce (Dubrovnik, Beograd, Zagreb in Ljubljana) in osem motornih torpedovk, med delno zastareli podmornici Smeli in Osvetnik, podmornici Hrabri in Nebojša pa sta bili že zelo zastareli, saj sta izvirali še iz prve svetovne vojne. Od sodobnih plovnih enot so štiri rušilci (rušilec Ljubljana je bil v popravilu) sestavljali I. torpedno divizijo, osem torpedovk, od katerih sta bili dve v popravilu, pa II. torpedno divizijo. Vse štiri podmornice so tvorile podmorniško flotiljo. Obstajala pa je še III. torpedna divizija, v katero so spadale parne torpedovke iz prve svetovne vojne, stara križarka Dalmacija ter nekaj minolovcev in polagalcev min. Potem je bilo tu še pomorsko letalstvo, na obali pa so bile pomorske komande.

Takoj po 27. marcu 1941 je bila v vsej vojni mornarici zaukazana pripravljenost,

velike višine (kakih 4000 metrov), a vse so padle na kopno v vas Dobroto, tako da ladjeve ni imelo nobenih izgub. Ob 12. uri so napadli strmoglavci, toda tudi tedaj ni bila zadeta nobena ladja, pač pa je ladijsko topništvo zadelo en bombnik, ki se je zrušil na cesto Trojica. Popoldne tistega dne smo v enotni vojni po zalivu Boke kotorske in se tako izmikali sovražniku, ki je bombardiral ladje, pa tudi pri tem ni imel uspeha. Po sovražnikovih poročilih se z akcij nad Boko kotorsko ni vrnilo 13 letal.

Od 7. do 13. aprila 1941 ni bilo sovražnikovih zračnih napadov, kar je preprečevala nizka oblačnost, 13. aprila pa se je vse ponovilo. Letala so metala bombe, komandanti ladij pa so spretno manevrirali. Opazovali so spust bomb z višine 4 do 5 tisoč metrov, nato pa povečevali ali zmanjševali hitrost ladij, spreminjali smer in podobno, tako da so bombe padale zraven ladij v morje. Ena bomba je padla zelo blizu rušilca Beograd

Pogled na razbitine potopljenega rušilca Zagreb, ki je Sergeju Mašeri postal grob.

ladje pa so izplule na svoja mobilizacijska sidrišča. II. in III. torpedna divizija sta se zasidrili v akvatoriju Šibenika, I. divizija (rušilci), podmornice, križarka ter nekaj polagalcev min in minolovcev pa v Boki kotorski. V zaliv pred Kotor so se zasidrili rušilci, blizu njih pa podmornice in dva večja potniška parnika. Na vseh ladjah je bila zaukazana pripravljenost, od 5. aprila 1941 zvečer pa stroga pripravljenost z zasedenimi orožji. Tistega večera je štab flote dobil brzojavko, da je napad Nemcev in Italijanov na Jugoslavijo pričakovati 6. aprila, vendar vsebina te brzojavke ni bila objavljena posadkam.

Dne 6. aprila 1941 ob 7. uri zjutraj so Boko kotorsko najprej preleteli italijanski izvidniki in nato bombniki. Orožja z ladij so se takoj oglasila, vendar brez zadetka, ker so bila letala previsoko. Če bi se bila tedaj italijanska letala spustila nižje in zasula floto z bombami, bi bila verjetno vso potopila, zakaj križarka Dalmacija in rušilci še niso imeli prižganih kotlov, pa se sploh umikati ne bi mogli. Edino podmornice so odplule in se skirile pod morsk gladino. Ladje so lahko odplule šele čez 4 ure. Medtem so italijanska letala odvrгла bombe z

Sergej Mašera kot kadet vojne mornarice. Vidimo ga na desni. Na levi je B. Brejc, sedaj polkovnik JLA.

Za sovražnika, ki si je obetal priti do lahkega plena, je bil to hud udarec. Kot šok je udarilo tudi po strahopetnih komandantih, tistih in takih, ki so domovino izdali, čeprav bi z ladjami lahko nadaljevali boj proti sovražniku, za preproste ljudi pa je to junaštvo bilo prvo znamenje odpora proti okupatorju.

Rušilec Zagreb je skupaj z rušilcema Ljubljano in Beogradom spadal tedaj med najsodobnejše ladje na svetu. Imel je 1210 ton iztisnine, moč 44.000 KM in je zmogel hitrost 37 vozlov na uro (37 x 1825 metrov). Oborožen je bil s 4. topovi 120 mm, 4. protiletalskimi topovi 40 mm in s 6. torpednimi cevmi 533 mm.

Zakaj sta bila Milan Spasić in Sergej Mašera zmožna toliko junaštva? Na to vpra-

Posadka ladijskega protiletalskega topa v času stroge pripravljenosti. Prvi z desne je Sergej Mašera.

šanje vsaj za Mašero lahko odgovorim zelo natanko.

Sergej Mašera se je rodil 11. maja 1912 v Gorici. Zaradi nasilja italijanskih fašistov se je moral vsa rodbina Mašera z rodne grude preseliti v Ljubljano, kjer je Mašera končal realko z odličnim uspehom. Leta 1929 je Sergej stopil v Pomorsko vojno akademijo, ki jo je končal 28. junija 1932 kot šesti po rangi. Pozneje je končal še pomorsko-topniški tečaj z odličnim uspehom in bil kot odličen topničar poslan v tujino, da bi se spoznal z najsodobnejšim ladijskim topništvom in zaradi nakupa tega topništva. Prav s takim topništvom pa je bil oborožen rušilec Zagreb.

Milana Spasića in Sergeja Mašero sem spoznal leta 1931, ko sem se tudi sam vpisal na Pomorsko vojno akademijo. Bila sta dve leti starejša in sta bila našemu razredu gojencev vsak po 14 dni sobni starejšini. Ves ta čas sta preživela z nami, spala sta z nami v istem prostoru, hodila z nami na veslanje, jadrnanje, manevriranje z ladjo in na solske vožnje. Bila sta odgovorna za red, disciplino in učenje. Poleg predavanj smo namreč imeli še ure obveznega učenja in tedaj sta bila z nami v učilnici ter nam pomagala z brezplačnimi instrukcijami za vse predmete, kjer morda kaj nismo dobro razumeli. Naj povem, da je bila tedaj v veljavi zelo stroga disciplina. Če bi bil kateri izmed nas poslan od sobnega starešine na raport, bi bil mnogo huje kaznovan, kot če bi ga bil prijavil kateri drugi predstojnik. Onadva pa sta nam marsikaj spregledala.

Začetek je bil za nas gojence zelo težaven. Prišli smo iz srednjih šol bolj ali manj samodisciplinirani, a tudi bolj ali manj vzgojeni. Prišli smo iz vse Jugoslavije, iz raznih krajev pa tudi z raznimi nazori. Potrebovali smo pomoč. Nekaterim gojencem iz Slovenije je povzročal velike preglavice že sam srbohrvaški jezik, zlasti še mornariški pojmi. Prav pri tem nam je največ pomagal Sergej Mašera, ki je poznal tako slovensčino kot srbohrvaščino. Veliko se je trudil z nami in zelo nam je olajšal učenje. Večina naših takratnih učiteljev ni imela po-

trebnih predavateljskih in vzgojiteljskih sposobnosti. Kakšna je samo razlika glede tega med takratnimi in današnjimi predavatelji! Učitelj iz navigacije nam je na primer razlagal ladijski kompas, ki ni tako preprost, kot bi kdo mislil. Ni pa nam ga pokazal niti na sliki niti v naravi. Vse smo se morali guliti na pamet. Mašera pa je uvidel ta nesmisel in nas povedel v kabinet, da smo si ladijski kompas lahko ogledali. Takoj nam je bilo vse jasno. Povedal nam je tudi slabosti tega ali onega učitelja. Tako nam je mnogo pomagal, da smo se laže in brez nepotrebnih spodrsrlajev privadili na popolnoma novo življenje. Skratka, bil je zares pravi tovariš, kar velja tudi za Spasića. Tako sta nam ravno onadva v začetku nadomestovala starše in vzgojitelje. Oba sta bila stroga, a zelo pravična. Nista gledala, kdo je kdo, iz katerega kraja ali kakšnega socialnega porekla.

Milan Spasić in Sergej Mašera sta spadala v vrsto tistih, ki so dolžnosti sobnega starešine opravljali z vso resnostjo in odgovornostjo. Temeljito sta se razlikovala od tistih, ki so se držali zviška in so samo gledali, kako jim bo minil čas. Spasić je bil bolj tih in resen. Le redko se je šalil, bil je strog, toda pravičen. Tudi Mašera je imel močno privzgojen čut dolžnosti, bil pa je bolj vesele narave in je nekako laže našel pot do naših, rekrutskih src. Mnogo nam je pravil o svojih težavah prvo leto, dokler se ni navadil na vojaški stan. Oba sta bila odlična gojenca, saj je Spasić končal vojno pomorsko akademijo prvi, Mašera pa šesti po rangi. Res, malo sobnih starešin je bilo tako priljubljenih kot ta dva, saj sta celo obojevala z nami. Zaradi tega smo vedno pazili, da nismo med njunim starešinstvom naredili nobene večje napake — ne morda iz bojazni pred kaznijo, temveč zaradi tega, da ju ne bi užalili, ko sta se tako trudila, da bi nas naučila, kakšen mora biti dober vojak.

Ko sta postala oficirja, smo se večkrat srečali. Se kot gojenci smo prišli na ladje, kjer sta službovala, pa nista nikoli zviška gledala na nas kakor nekateri drugi. Nekoč

fotografija z vprašajem

Partizani, še bolj verjetno pa politični aktivisti, ki jih kaže pričujoča fotografija, so se menda dali fotografirati nekje na Štajerskem. Vendar ne vemo nič zanesljivega. Z vašo pomočjo, dragi bralci, bi radi zvedeli, kje so se fotografirali, kdo jih je posnel in kdaj, kateri enoti ali ustanovi so pripadali ter imena, priimke in partizanska imena (ali vsaj delno z opisom) za tiste, ki jih boste prepoznali.

nas je bilo na ladji pri Mašeri 6 gojencev. Javna tajnost je bila, da so gojenci vedno lačni. Med vožnjo nas je povabil v oficirsko menzo in vsakemu izmed nas plačal izdatno malico.

Z Milanom Spasićem sem bil pozneje redkeje skupaj. On je postal torpedist. Mašera pa je bil topničar in, ker sem se tudi sam specializiral za to stroko, sva se večkrat srečala. Vedno je bil dobre volje, vedno pripravljen na šalo in vedno zelo dober tovariš. Tudi kot oficirju mi je rad pomagal in pametno svetoval, kar je dajalo vtis, da se še vedno očetovsko zanima za »našo klaso«. Sicer pa je bil Mašera postaven in lep človek. Vem, da je marsikatera vzdihovala za njim. Toda kar se tiče tega dela njegovega življenja, nisem nikoli veliko izvedel.

Pred aprilsko vojno sva bila skupaj na rušilu Zagrebu. Tedaj je bil ves spremenjen. Čutil sem, kako zelo sovraži zavojevalce njegove rodne Gorice. Smrtno je sovražil tako Italijane kot Nemce, a moral je tedaj tudi kaj slutiti o peti koloni. Govoril je o izdajalcih in izjavil, da se bo boril do konca. Za spomin mi je dal tudi neko knjigo, ki je sedaj v muzeju Sergeja Mašere v Piranu. Kdor je v tistih aprilskih vojnih dneh govoril z njim, ve, da je svoje junaško dejanje naredil iz prepričanja in iz silnega razočaranja nad tistimi, ki so domovino tako sramotno izdali in umazali čast vojne mornarice, zakaj eno so nas učili tedanji vojaški starešine, drugo pa so pokazali v vojni, razen nekoliko častnih izjem seveda. Gotovo je bilo težko umreti Spasiću in Mašeri, a drugače nista mogla pokazati svojega ogorčenja, svojega razočaranja in oprati sramote flote, katere velik del bi se bil lahko dalje boril. Saj ju ni čakalo nič posebno hudega, če bi se bila vdala, morda vojno ujetništvo ali pa še to ne. Toda čutila sta, da ne bi mogla več pogledati v oči niti svojim najbližjim niti drugim, ki so verovali v tedanjo amrado in mornarico, a sta sramotno izdali svoje ideale in sramotno kapitulirali. Zato sta uničila eno najsodobnejših ladij in tudi sama umrla z njo.

Mašera je bil izredno skromen človek,

zelo discipliniran in je zahteval disciplino tudi od drugih, pri moštvu pa je bil kljub temu priljubljen. Bil je velik rodoljub, a iz njegovih pisem domačim izhaja, da je bil zavzet tudi za socialistične ideje. Čutil je krivice, ki jih je bila stara Jugoslavija polna. Vse to ga je bolelo. Posebno pa ga je bolelo trpljenje Slovencev pod Italijo, zato ni poznal kompromisa niti priznal kapitulacije. Sam s Spasićem ni mogel izpluti in se dalje boriti, ker so bili rušilci oddvojeni od druge flote, ki je bila v Tivtu, Djenoviću in Kotoru. Tudi nista mogla priti v stik z ladjami, ki so izplule. V ogorčenju zaradi sramotne kapitulacije, ko bi bilo vendar brodogej, vsaj trije rušilci in šest motornih torpedovk lahko izpluli in se pridružili zaveznikom, jima srce ni moglo veleti drugega kot: ne dati sovražniku tako sodobne plovnice bojne enote. Bolje grob kakor rob...

Ko je komandant Zagreba odredil, da posadka ladjo zapusti, so se mornarji razkropili po svojih prostorih, da vsak vzame nekaj s seboj, zakaj zavedali so se, da bodo morali v italijansko ujetništvo. Nato se je posadka izkrcala. Zadnji je odšel na motorni čoln komandant in še en oficir, Milan Spasić in Sergej Mašera pa sta ostala na ladji kljub prigovarjanju komandanta, naj gresta z njim. Da bi odgnala čoln, je eden izmed njiju rekel, naj se čoln hitro odmakne, ker bo ladja eksplozirala. Ko se je čoln odmaknil, sta ponovno dvignila zastavo. Kaj se je potem dogajalo, si lahko samo mislimo. Verjetno je šel Sergej Mašera v shrambo topniškega streliva in ga podminiral, Spasić pa je podminiral protipodmorniške bombe. Vse skupaj sta povezala z vžigalnimi vrvicami in nato zažgala. Zaminirala sta tudi rezervoarje z nafto. Spasić je bil verjetno na palubi in ga je ubila prva eksplozija, Mašera pa je ostal v shrambi za strelivo, kjer ga je eksplozija raztrgala, da ni nič ostalo od njega...

Ostanek ladje in morje okoli njega sta gorela še vso noč in drugi dan zjutraj. Bil je srhljiv, veličasten prizor. Posmrtni spomenik dveh junakov, znak, da boj še ni končan, da se boj proti sovražniku šele začneja...

A. C.

Obisk iz Trsta v Brkinih

V soboto, 7. aprila, je ob 31. obletnici fašističnega požiganja na Ostrožnem brdu in Suhorju ter poboju prvih Ostrožanov Leopolda Kreblja in Antona Trebca obiskal Brkine tržaški profesor Diego de Henriquez.

Henriquez je bil do kapitulacije Italije italijanski oficir na Pivki. Zbiral je gradivo za vojaški muzej. Zato se je napotil tistega tragičnega dne 7. aprila 1942 v spremstvu treh vojakov k Ambrožiču in na Ostrožno brdo, da bi dokumentiral partizansko vojaško akcijo: napad na karabinjerje 4. 4. 1942 in požig Maslove hiše na Ostrožnem brdu 5. 4. 1942. Ko je vse to opravil, so okoli 14.30 ure prihrumeli v vas postojnski in tržaški fašisti pod vodstvom svojega federala s steklenicami bencina in mrtvaško zastavo. Henriquez si je prizadeval, da prepreči požiganje in pobijanje, vendar ni uspel, pač pa je sam padel v nemilost fašistični tolpi. Leta ga je obkolila in ga grozeče spremljala na vsakem koraku.

Po vojni je Henriquez kot velik humanist osnoval v Trstu Mednarodno središče

proti vojnam in za vesoljno bratstvo. Živi svojstveno življenje asketa, ki se je odpovedal vsem dobrotam tega sveta — celo kruhu in mesu — in strastno zbira in ureja eksponate za svoj muzej. Zbral je tudi veliko dokumentov o fašističnemu in esesovskemu divjanju na Primorskem, v Ljubljani, Trstu, Dalmaciji in drugod.

Da bi simboliziral z lastnim življenjem grozote vojne in njene posledice, si je 70-letni Henriquez zbral za nočni počitek namesto udobne postelje krsto, v kateri prespi po nekaj ur, sicer pa, kot nam je ljubeznivo dejal, nepretrgano dela tudi po 20 ur dnevno.

Na povabilo domačinov se je rad odzval in obiskal Ostrožno brdo in Suhorje, si ogledal naselji, govoril z ljudmi po slovensko in ob slovesu izjavil, da je bil obisk Brkinov zanj najsrečnejši dan v življenju.

MAKS ZADNIK

Medicinci, padli v NOB

Tatjana Sajovic-Jana

Rodila se je 25. maja 1924 v Celju, gimnazijo pa je končala v Kranju. Po nemški zasedbi je njena družina pribežala v Ljubljano. Leta 1943 se je vpisala na medicinsko fakulteto v Ljubljani. Ker se ni hotela vpisati v italijanski GUF, je morala po prvem semestru študij medicine opustiti. Zaradi aktivnega delovanja v OF so jo Italijani zaprli v zloglasno »podmornico«. Ko je prišla na svobodo, je nadaljevala ilegalno delo. Drugič so jo zaprli belogardisti, a so jo spet izpustili. Tretjemu zaporu se je izmaknila tako, da je odšla k partizanom. Delala je v centralni lekarni 9. korpusa na Primorskem, potem kot apotekarski referent 31. divizije, nazadnje pa pri štabu vojne oblasti 9. korpusa. V zadnji nemški ofenzivi na Primorskem je bila bolničarka. Ob nenadnem nemškem napadu na Podvrh je 25. marca 1945 z ročno granato ubila gestapovca, drugi gestapovec pa je ustrelil njo.

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 58

VODORAVNO: Vida, avar, Rene, Keres, V I, atlas, CT, Erik, polje, vrinek, dleto, ataka, A A, pesak, loža, rovarstvo, kela, amil, Amalija, Vittli, talnica, ND, risarka, Annie, trias ZE, Ian, laik, sik, polnoč, I S, KA, omejenost, čistilnik, Taranto, okli, tona, I K, preprog, Liana, Adam, arsak, Arnim, sušilna avba, ako, mo, retna, erotik, ZC, ata.

Knjigo »Sveti Urh« prejme Bešter Helena, Roblekovca 11, 64240 Radovljica, — »Prvi bataljon« Rinaldo Ljudmila, Prosvetna 1, 64270 Jesenice »Varšavski uporniki Solar Tone, Lenartova 5, Nagrajenec prejme knjigo po pošti.

p. 62392 Mežica.

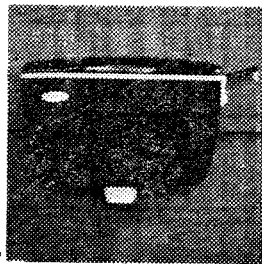
Uprava lista

POSLOVNO ZDRUŽENJE PROJEKTAJALCEV TEKSTILA IN KONFEKCIJE

modna hiša
LJUBLJANA
BEO: MILANOVA 81

Če se še niste odločili za nakup primerne oblačila za tople dni, obiščite Modno hišo, ki je za pomladno sezono pripravila bogato izbiro modno krojenih prehodnih plaščev, kostimov in jop, ki bodo pristojali ženskam vseh starosti in postav. Obisk v Modni hiši vas ne bo razočaral.

Plastični sanitarni kotlički FONTANA za WC (se ne rosijo — brezšumni) v beli in črni ter še treh pastelnih barvah (roza, zelena, modra) z nerjavečo plastično vložno armaturo izdeluje

FRANCE SLOKAN:

STARA PRAVDA

Tako je zanesljivo, da je upor na Dolenjskem vzbudil zelo močen odmev ne le na Kranjskem, marveč se ga je resno ustrašila tudi gospoda v drugih avstrijskih deželah. Ni bil vsakdanji dogodek, da so začeli goreti gradovi in da je uporno ljudstvo tudi izreklo svojo sodbo neposredno, s prvinskim čutom za pravičnost in z ogorčenjem ter maščevalnostjo za neštete krivice.

Uporniki so od gorečega »Srajbarskega turna« napravili pohod v Mehovo, kjer je bilo središče Mindorfovega gospostva. Značilno je, da jih je vodil človek, ki je bil nekdanj Mindorfov hlapec. Nedvomno je imel dovolj priložitosti, da je zasovražil oblastno grajsko gospodo. Tudi ta grad ni bil pripravljen na obrambo. Sicer pa dotlej marsikateri graščak ni mogel niti pomisliti, da bi slabo oboroženi in na videz tako pohlevni tlačani napadli grad svojega gospoda. Sama upornost kmetov, da so se začeli združevati v kmečki zvezi in se upirali ali obotavljali plačevati dajatve, je bila le še »nepokorščina«, ki ni neposredno ogrožala plemiških glav. Toda odtlej je šlo v pravi pomenu besede za glave.

Mehovski grad je padel 17. maja. Uporniki so z naskokom zavzeli grad in brata Mindorfa nista niti utegnila pobegeti. Doleta ju je hitra kazen. Uporniki so ju obglavili in trupli vrgli čez obzidje. Graščakinje niso ubili, kar je pomembna značilnost za presojo, kakšni ljudje so pravzaprav bili tedaj naši kmetje, ki so sami, na svoji koži doživeli toliko surovosti, ki so vedeli za divjaško, srednjeveško mučenje ljudi v grajskih ječah in ki so tudi imeli priložnost videti, kako so Turki natikali ujetnike

na kole. Tedaj ni bilo ljudem težko poživiniti, čustveno otopeni, tako da bi jim postalo prelivanje krvi nekaj vsakdanjega.

Tedaj pa so uporniki, ki so tako hitro obračunali s plemičema, »zlahtno grajsko gospo«, ki verjetno dotlej v svojem življenju ni še nikdar uporabila svojih rok za nobeno delo, razen, če je že kaj vezla, preoblekli v dekle in odgnali delat na njivo... Kmetje so se že tedaj dobro zavedali, da gospoda ne zna ceniti dela, ne spoštovati delovnega človeka, ker ni sama nikdar nič delala; tako je bilo zmeraj do dandanes — delovni ljudje še zdaj govorijo marsikje po svetu: izkoriščevalci bi naj sami poskusili, kaj se pravi trdo delati za boren zaslužek! Če bi bili v naši koži, bi drugače sodili o delu in nas!

Upor na Dolenjskem je nedvomno pospešil priprave plemstva, da bi s silo zatrla uporniško kmečko gibanje. Videli smo, da so deželni stanovni kovali svoje načrte proti podložnikom že pred pomladjo in da so se zastopniki deželnih stanov na dolgotrajnem posvetovanju dogovarjali o vojaškem sodelovanju med deželami. Kaže, da so tedaj mnogo resneje skrbeli za svojo obrambo kakor pa prej, nje čase za boj proti Turkom. Tako so se kranjski deželni stanovni menda že pred začetkom upora na Dolenjskem obrnili na štajerske in koroške deželne oblastnike, naj bi pomagali s svojim vojaštvom kranjski deželi. Iz tega lahko sklepamo, da je bilo kmečko gibanje na Kranjskem najbolj živahno in da se na Koroškem in Štajerskem upor še ni tako očitno razvnel. Sicer bi tudi tam sami skušali obdržati deželno vojsko.

Koroški deželni stanovni so obljubili, da bodo poslali štiristo pešcev in sto konjenikov. Vojaštvo pa bi naj šlo na pohod na Kranjsko prvi teden junija. Kranjska deželna vojska po mnenju deželnih stanov ni bila dovolj močna. V drugi polovici maja so deželni stanovni sklenili najeti še dvesto konjenikov. Toda kako zbrati močnejše vojaške oddelke? Iz vrst plemičev niso mogli vpoklicati za deželno vojsko kaj več vojščakov, saj je vsak plemič mislil predvsem nase — kako bo sam branil svoj grad. Deželni stanovni so pritiskali na plemstvo, naj prispeva svoje brambovce, a so se morali sprijazniti s tem, da se bo kranjska plemiška vojska pridružila koroškim in štajerskim vojaškim oddelkom, ko bodo ti prihitali na po-

moč. Spričo številne vojske bi pač plemičem tedaj več ne bilo treba čepeti za lastnim grajskim obzidjem.

Podatkov o vojaških pripravah in načrtih gospode je iz razumljivih razlogov mnogo več, kakor pa o tem, kako in kaj so se vojaško organizirali ter oboroževali kmetje. Uporniki so bili že od samega začetka kot oborožena sila v mnogo slabšem položaju kot pa plemstvo. Plemstvo je imelo svojo vojsko in vsak plemič je bil pravzaprav po svojem položaju ter tradiciji vojak ali imenovali bi ga lahko (ker ni drugega primernejšega izraza) »oboroženec«. Saj se je v tem kazala in uveljavljala na zunaj njegova stanovska veljava, oblast, da je smel nositi orožje in da je bil hkrati tudi poveljnik svojih, grajskih brambovcev.

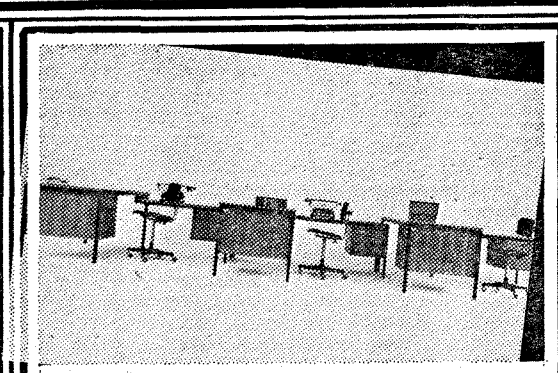
Medtem pa so uporniki kot orožje uporabljali tudi (ali predvsem) svoje preprosto delovno orodje. Vsaj tako kmečke upornike prikazujejo umetniki, slikarji in risarji iz prejšnjih stoletij. Kmetje nosijo na svojih pohodih in naskokih na gradove cepce, kose, rovnice, kole, sekire... Seveda pa ni bilo vse tako, kakor so si nekateri zamišljali mečko vojsko. Kmečka vojska je tudi zaslužila ime — vojska. To nikakor ni bila popolnoma neurejena, »nedisciplinirana« množica »civilistov«. Vsaj nekaj kmetov je znalo tudi »strokovno« rabiti tedaj sodobno orožje. Vsekakor pa so bili kmetje mnogo slabše ali večkrat celo popolnoma neprimerno oboroženi v primerjavi s tedanjo »pravo«, plemiško vojsko. Toda čutili so se močne v ognju uporniškega navdušenja, da se niso bali tako rekoč z golimi pestmi napasti debelo grajsko obzidje in pianiti brez kakršnegakoli ščita proti sulicam in jezdecem fevdalne vojske.

Uporniki so skoraj hkrati, kmalu po napadu na mehovski grad na Dolenjskem, šli v napad — kakor bi rekli dandanes — na široki fronti, ne le na Kranjskem, marveč na vsem Slovenskem. Preden je združena vojska treh dežel mogla začeti smotrno, »strateško« nastopati, so v nekaj tednih goreli gradovi skorajda v vseh pokrajinah. Zdelo se je, da so gradovi zagoreli, kakor da je kdo hkrati prižgal zažgalno vrstico do gradov v različnih krajih.

(Se nadaljuje)

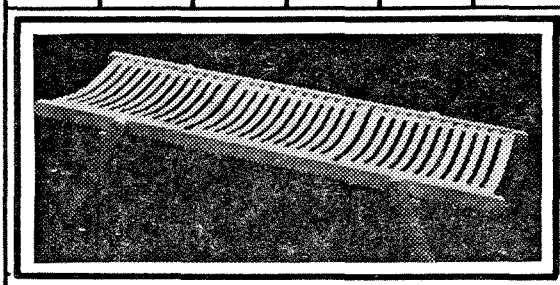
Nagradna križanka STOL št. 60

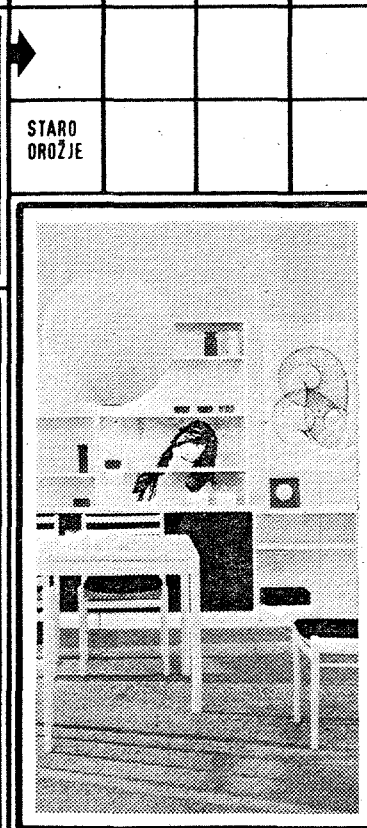

SESTAVIL: KOPRIVŠEK	SEZNAM	ČLOVEKU ZVEŠTA ŽIVAL	MESTO ZNAMO PO SIRU	IT. DENAR	OKAMNELA SMOLA IGLAVCEV	SOSS	SPRETNOST	SLOVANSKO M.IME
SPELJANJE								
ZDRAVNIK ZA OTROKE BOONE								

RISAL: J.K.	KIP ŽENSKE KOT STEBER	SIMON BOLIVAR BLAŽILNIK		CELJE	KOZAŠKI POGLAVAR	JUNI PROGRAM	FREDEL, CONA DOMAČE Z.IME		SAHOVSKI IZRAZ SEVERNI JELEN			HILDA NORAK MEŠANEC		
OTROŠKO Ž.IME						VELIKA POSODA				VISOKE OZKE ZGRADBE	DERIVAT AMONIKA			SELEN
EROT						MEDMET PRISLOV		DEL CELOTE VALJEVO			IT. POPEVKAR ŽUŽELKA, KI PICI			
ROLETA				DELOVNA SKUPINA				100 LADO PONAR			OSTANKI V DIMNIKU ETIOPSKI PLEMIC			
PREBIVALKE IRSKE				VISOK VOJAŠKI ČIN				BODEČ PLEVEL POGORJEV BELGIJI				ST.RIMSKI PISEC	SOKRATOV TOŽNIK	TEŽA EMBALAŽE
OČE			ČAS, KO NE JEMO	ST.GRŠKI PESNIK MESTO V ITALIJI				PALA-TINSTVO ZRAČNI DUH V „VIHARJU“						
TIMPANON					FR. PISA-TELJICA	VARESE PETER PAN		RECEPT REKA V ANGLIJI			KRITIKA			
IZNAŠANJE				GRŠKO OTOČJE						FRANCOSKI FILOZOF	DALMATIN. Ž.IME	GOSTIJA TUJE M.IME		
PRIVRŽENEC DEIZMA				TONE PAVČEK KODRIČ LIDIJA		ŠUBIC LOŠČILO			OSAME-LOST					
PODROČJE OB SEVER. TEČAJU						M.IME ŽUPANČIČ OTON			INDIJSKI DROBIZ POTOMCI ST. EGIPČANOV				LETAK	NAKLEP

												PAAVO NURMI STRONCIJ		
STARO OROŽJE								UREK STANE	SLAPOVI V ZDA	GORA V SVICI KODR KAJ ISČE		MAJHNA OMARA	POŽELENJE AFRIŠKA DRŽAVA	
													KARDELJ EDVARD SOGLASNIKA	
GORSKI REŠEVALNI COLN											EL SADAT			
GALIJ								ST.RIMSKI POZDRAV		DROG V KOZOLCU SUKANEC				
STARO LJUDSTVO												ASTATIN		
UBOŽICA														
SOL OCETNE KISLINE														

Nagradni kupon št. 60

Priimek in ime _____

poklic _____

Točen naslov in pošta _____

Razpis nagradne križanke

Industrija pohištva »Stol« iz Kamnika, ki se bo predstavila kar v treh zaporednih nagradnih križankah, je staro in renomirano podjetje pohištvene industrije.

V zadnjem času je presenetila s svojim programom UNIS. Sicer pa — v Duplici pri Kamniku si

lahko ogledate novi stanovanjski pohištveni »uni«
program v novo odprtem salonu »Stol — interier«.

Reševalce naprošamo za rešitve do 3. maja 1973. Še isti dan bomo izžrebali tri dobitnike, ki prejmejo vsak po eno knjigo založbe »Borec« iz Ljubljane.

Uredništvo in uprava

IVO ZORMAN: Draga moja Iza

Ze takoj na začetku zapišimo: vsa-
kor je roman »Draga moja Iza« doslej
najboljši Zormanov literarni tekst in za-
to tudi ni nič čudnega, če je za roman
prejel tako visoko literarno priznanje,
kot je Kajuhova nagrada.

To je zgodba o kmečkem, a šolanem
fantu Novakovem Andreju, vkleknjena v
obdobje dveh let: sedemnajst let mu je
bilo, ko je odšel v partizane, a devet-
najst, ko se je vrnil zmagovito iz boja
domov. Vendar je za okvirni čas dveh
let samo relativen. Z retrospektivami,
razmišljanji in posegi v preteklost v sti-
lu nekakšne spretnosti, a učinkovite film-
ske montaže, je njegov roman napisan
v jezikovno jasnem in plastičnem slogu,
hkrati pa moderno, tekoče in privlačno.
Poleg tega pa je napisan v prvi osebi,
v pripovedi glavnega junaka Novakove-
ga Andreja, kar mu daje še intimnejšo,
še bolj toplo in človeško prepričljivo
noto.

Sicer pa je v tem napol kmečkem na-
pol mestnem otroku oziroma mladeni-

ču, ki je zrasel na robu manjšega slo-
venskega mesteca, mnogo avtorjevih po-
tez, doživljajev, iskanj pa tudi hrepe-
nenj. Kajti težišče romana so vsekakor
nasprotja med resnico in sanjami, med
dejstvi in željami, skratka ves tisti ra-
hel, včasih malce otožen, skoraj resigni-
ran splet čustvovanj in doživljanja mla-
dega človeka v revoluciji in tik po njej.
Iz tega konflikta pa tudi spoznanja, da
njegove drage Ize v bistvu ni nikjer ali
pa je nekje strašno daleč, skoraj nedo-
segljiva, raste tudi vsa dramatična pri-
poved Zormanovega romana »Draga
moja Iza«.

V romanu zaživi poleg podobe glav-
nega junaka, našega avtorja, še cela vr-
sta zelo plastičnih likov, ki domišljeno
in logično vkomponirano dopolnjujejo
to nežno fresko, ta prefinjeni mozaik
pripovednega tkiva, ki jasno kaže, da
dobivamo v Zormanu nadarjenega, do-
ganevanega in tudi že izoblikovanega pi-
satelja, od katerega zato lahko upravičeno
pričakujemo nove, prav tako uspešne li-
terarne stvaritve.

Sicer pa tematika o iluzijah ni nič
novega, nenehno se vleče skozi vso sve-
tovno literaturo, v Zormanovem roma-
nu pa so te »zgrubljene iluzije« dobile
svoj značilen, slovenski, še konkretnije
malomesten in napol kmečki v nekem
natančno definiranim časovnem okviru,
ki mu pravimo revolucija ali naša bor-
ba. In zavoljo celotne fakture romana
in njegovega avtorja ni nič čudnega, če
Zorman noče biti niti prerok niti uče-
nik, še manj pa moralist, temveč zgolj
opazovalec in posrednik, pri tem pa se-
veda zelo angažiran in tudi osebno pri-
zadet posrednik življenja, tistega življe-
nja, kot pravi sam, »ki se ne meni za
prepovedi, ne za tiste, ki so bile izrečene
v cerkvi, ne za tiste, ki jih je oznanja-
la revolucija.« Skratka, na straneh nje-
govega romana je prisotno življenje v
vseh svoji polnosti in protislovnosti.

Roman »Draga moja Iza« Iva Zor-
mana je izdal zavod Borec v Ljubljani,
knjigo pa je opremil Vladimir Lakovič.

DUSAN ŽELJEZNOV

PRAVKAR SO IZŠLE KNJIGE:

Ivo Zorman, DRAGA MOJA IZA,
prva Kajuhova nagrada, 123,00 din;

Ferdo Godina, JEZDEC BREZ
KONJA, 90,00 din;

Per Hansson, ČEPRAV NAM
VZAMEJO ŽIVLJENJE (prevedel
Janko Moder) 85,00 din;

Ivan Matičič, RDEČI SIGNALI,
75,00 din.

Svetinova »Ukana« bo ponatisnje-
na. Zbiramo prednaročila: 7 zapo-
rednih obrokov po 50,00 dinarjev,
tj. skupaj 350,00 dinarjev.

ZAVOD BOREC

IZŠLO V ZALOŽBI PARTIZANSKA KNJIGA

Knjiga o Manfredi

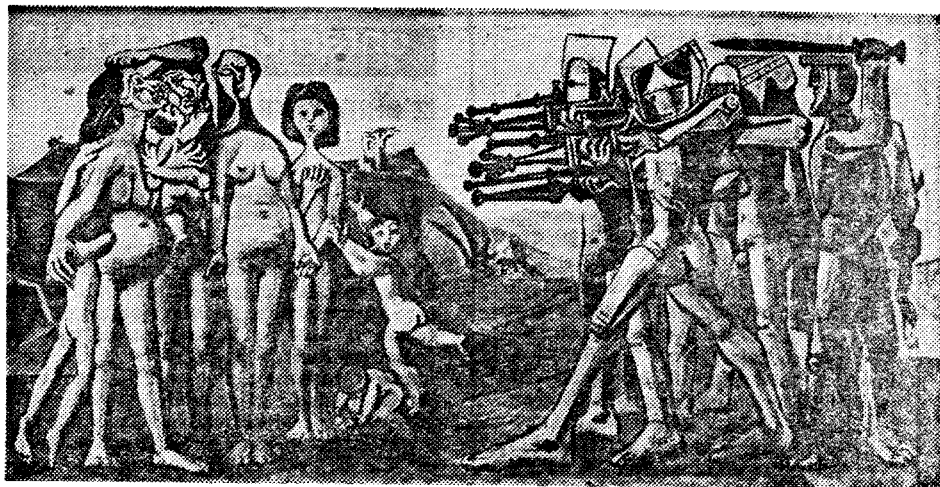
Zaradi protifašističnega delovanja je
bil na prvem tržaškem procesu, ki so
ga fašisti organizirali proti zavednim
Slovincem v Trstu leta 1930, obsojen
tudi Andrej Manfredi, študent iz Ko-
barida. Dobil je 10 let zapor, ki ga
je prestajal v eni izmed italijanskih
ječ. Zaradi trpljenja in boleznij je bil
nekaj časa v jetniškem zdravilišču, po
petih letih pa so ga pogojno izpustili.
Toda že kmalu so ga znova zaprli, zno-
va obsodili in odpeljali v ječo. Kazni
ni v celoti prestal in svobode ni doča-
kal, ker je v nepojasnjenih okoliščinah
umrl julija 1943, malo prej, preden se
je zrušil fašizem. Bil je star komaj 35
let. Še od teh let jih je precej preživel
po zaporih. Toda njegovo življenje je
bilo izpolnjeno z bojem za narodno in
socialno svobodo.

okupacije, prvi tržaški proces, prikazu-
je pa nam tudi borbo primorskega
ljudstva za svobodo.

Avtor knjige, Vid Vremec iz Kopra,
je svoje delo razdelil na več poglavij.
V njih je najprej prikazal usodo Koba-
rida v prvi svetovni vojni in prvi čas
italijanske okupacije. Potem nam kaže
začetek fašizma in njegov pritisk na Slo-
vence, hkrati pa tudi nastanek proti-
fašističnega boja primorskih Slovincem,
združenih v organizaciji TIGR (Trst,
Istra, Gorica, Reka). Prikazano je ude-
stevovanje Andreja Manfredi v tem boju,
osvetljen pa je tudi prvi tržaški proces,
ki je med drugimi obsodil bazoviške
junake na smrt. Poleg delovanja Man-
fredi je prikazano tudi njegovo življenje
v ječah, kratko delovanje doma, med
pogojnim izpustom, ponovni zapor in
smrt. Na koncu prikazuje knjiga še del-
ček osvobodilnega boja na Kobariškem
in vrnitev mrtvega junaka v domači
kraj po koncu vojne.

Knjiga o Andreju Manfredi je poljud-
na biografija. Kakih znanstvenih preten-
zij nima. Namen, prikazati življenje in
delo mladega kobariškega protifašista,
pa dobro izpolnjuje. Seveda nam, poleg
glavnega junaka osvetljuje tudi tragično
dogajanje, ki je z obsodbami v letu 1930
dobilo svoj tragičen epilog. Knjiga je
napisana zanimivo in živo, vsakomur
jasno in prepričljivo. Avtor pa nas opo-
zarja, da smo premalo storili za spo-
znavanje tega junaka in njegovih so-
borcev. Prav temu pozabljenju pa od-
pomore knjiga, ki pomeni tehten prispe-
vek k spoznavanju osvobodilnega boja
Slovenskega primorja in njegovih naj-
boljših sinov. Vsekakor je knjiga do-
stojen spomenik Andreju Manfredi, čla-
nu tajne organizacije, obsojencu v trža-
škem procesu, članu italijanske komu-
nistične partije, marksističnemu teore-
tiku in vodilnemu komunistu v doma-
čem kraju. Opozarja pa nas, da je še
veliko borcev proti fašizmu, ki bodo
prej ali slej morali biti predstavljeni
s podobnimi knjigami, da naš mladi
rod nanje ne bo pozabil.

SLAVKO RUPEL

PABLO PICASSO: POKOL V KOREJI (olje, 1951)

O NOB, DELU IN MLADOSTI

Dne 14. aprila je bil v Titogradu
finale »Titograjske pomladi«, tra-
dicionalnega nagradnega amaterske-
ga tekmovanja. V letošnjem finalu
je sodelovalo triinideset pevcev
narodnih in zabavnih melodij, ki so
prvič tekmovali z novimi pesmimi
na temo »NOB, delo in mladost«.

FILM O SVOBODNI KAMBODŽI

Šel kamboške države princ Siha-
nuk je minuli teden v Pekingu pred-
stavil film, ki ga je sam posnel
na osvobojenem ozemlju Kambod-
že. Film so si ogledali kitajski pre-
mier Ču En Laj, predstavniki di-
plomatskega zbora in tuji časnikarji
v Pekingu.

60 LET OSKARJA DANONA

Znani skladatelj in dirigent Oskar
Danon praznuje letos šestdesetlet-
nico življenja in petintridesetlet-
nico dela. Zveza skladateljev Jugo-
slavije bo v počastitev visokega ju-
bileja svojega člana izdala monogra-
fijo, ki bo hkrati začetek podob-
nih izdaj tudi o drugih znanih skla-
dateljih. V septembru bodo pripra-
vili koncert z deli Oskarja Dano-
na; med drugim bodo izvedli tudi
ciklus »Ide Tito preko Romanije«.

»DAJTE NAM MIR«

V kratkem bodo začeli v Suma-
rich pri Kragujevcu snemati krat-
kometražni film »Dajte nam mir«
po scenariju in v režiji Milutina
Petkovića. Gre za film o pokolu
kragujevskih dijakov. Posneli ga
bodo v koprodukciji Zastava-filma
in Spomenparka iz Kragujevca, ki
je zagotovil sredstva. Film bodo
posneli v barvah.

SPOMENIK V GONARSU

V nekdanjem koncentracijskem
taborišču v Gonarsu bodo do kon-
ca letošnjega leta postavili spome-
nik žrtvam, med katerimi je bilo
največ Slovincem. V tem taborišču
je umrlo več kot štiristo naših
ljudi.

POHVALE PRVI VERZIJ

»SUTJESKE«
Filmska ekipa »Sutjeske«, ki se
je zadrževala mesec dni v Londonu,
ja končala montažo filma in že za-
čela z tonsko obdelavo filma, pri
 kateri poleg jugoslovanskih tonskih
snemalcev sodelujejo tudi angleški
strokovnjaki. Pred kratkim si je
»delovno kopijo« filma ogledal tudi
znani grški skladatelj Mikis Teodo-
rakis. Zadovoljen s tem, kar je vi-
del, je dokončno privolil, da bo dal
svoj prispevek v tem velikem film-
skem načrtu. Obljubil je, da bo
delo končal do 22. maja, ko bodo
začeli v Londonu snemati filmsko
glasbo za »Sutjesko«.

MED KANDIDATI TUDI ŠTIGLIC

Vprašanje, kdo bo začel snemati
najnovejši jugoslovanski film o
mladinskem voditelju in narodnem
heroju Ivu Ribarju-Loli, postaja iz
dneva v dan pomembnejše za film-
ske delavce. Gre za filmsko delo
s posebnim družbenim poudarkom,
ki bo hkrati zahtevalo tudi precej-
šnja sredstva — okoli petnajst mi-
lijonov dinarjev. Zato ni čudno, da
bodo pri izbiri režiserja določali
skoraj vsi producenti v državi, ki
bodo sodelovali pri realizaciji filma.
Čeprav ni še nihče dal dokončne-
ga predloga za režiserja, je slišati,
da so med kandidati Veljko Bula-
jić, Branko Bauer, Vladimir Poga-
čić in — France Štiglic.

LENIN STALNO NA VRHU

Marksističen pogled na svet doživ-
lja ponovno afirmacijo po vsem sve-
tu in dobiva nove številne pristaše.
Med najbolj pogosteje prevedenimi
avtorji je Lenin, Marks je na enaj-
stem in Engels na dvanajstem me-
stu. Med dvanajstimi na tej lestvici
sta tudi en sodobni marksist in Leo-
nid Brežnjev, čigar govore in član-
ke so leta 1971 prevedli kar štirin-
osemdesetkrat.

IZJEMEN PRISPEVEK

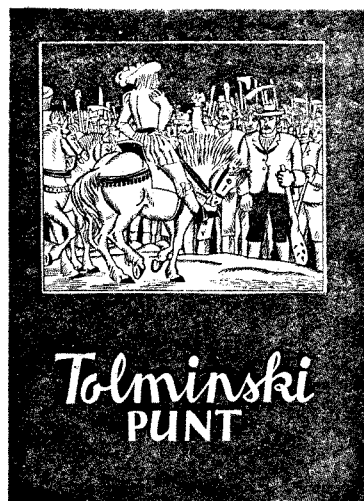
Sarajevska »Svetlost« je pred
kratkim že tretjič zapored izbrala
najboljša dela svoje enoletne pro-
dukcije. Med nagrajenimi knjižnimi
izdajami je tudi delo dr. Rasima
Hurema »Križa narodnoosvobodil-
nega gibanja v BiH konec 1941. in
v začetku 1942. leta«, ki je po be-
sedah ocenjevalcev izjemen prispevek
k našemu modernemu zgodovino-
pisju.

beležke

PRAŠKI LIST O SUTJESKI

Dnevnik češkoslovaške mladine
Mlada fronta je v teh dneh objavil
beležko o filmu Sutjeska, o katerem
pravi, da je največji projekt v zgo-
dovini jugoslovanske kinematografi-
je. Avtor beležke poudarja, da je to
filmska pripoved o heroizmu in po-
gumu pripadnikov narodnoosvobo-
dilne vojske. »Zgodba filma temelji
na dokumentih, odvija pa se na me-
stih, kjer so se med vojno odigrale
največje bitke z okupatorjem in do-
mačimi fašisti,« piše list Mlada fron-
ta.

NOVO V KURIRČKOVI KNJIŽNICI

Pred koncem solskega leta vam
uredništvo Kurirčkov knjižnice v
upanju, da bo z njim ustreglo učiteljem in mladim bralcem, pred-
stavlja »Tolminski punt« Franceta
Bevka. Gre za eno zadnjih del, ki
jih je napisal ta priljubljeni pi-
satelj. Slikanico je opremil in ilu-
striral Ive Subić, izdal in založil
Zavod »Borec«. »Tolminski punt«
je prvič izšel pred petimi leti in
je bil takoj razprodan; letos ob
štiristoletnici kmečkih uporov pa
bo imenovana knjiga še posebno za-
nimiva za mlade bralce in dobro-
došla za učitelje, ker jo bodo lahko
vključili v pouk. Cena: 12 dinar-
jev.

Naročila sprejema uprava »Ku-
rirčka«, Ljubljana, Beethovnova 10.

ATOMSKE BOMBE NE NEHNO V ZRAKU

Po najnovejših podatkih Američani preučujejo nov sistem za prenašanje jedrskega orožja, po katerem bi bilo mogoče strateške izstrelke z velikim dosegom spuščati z letal. Omenjeni načrt Pentagona, ki ima šifro MSIX, vsebuje dve metodi.

V enem primeru bi uporabljali letala, ki bi nenehno krožila v zraku ali pa bi bila pripravljena, da v vsakem hipu poletijo iz ZDA s tovorom medcelinskih balističnih izstrelkov velikega dosega. V drugem primeru pa bi letala nosila izstrelke z majhnim dosegom. Izstrelila bi jih blizu cilja, vendar še dovolj stran, da nasprotnik ne bi mogel pravočasno odkriti letal.

V zvezi s temi načrti je pomočnik oddelka za raziskovanje in razvoj v Pentagonu Oto Glaser izjavil, da so oporišča z jedrskimi izstrelki tipa minuteman sicer varna pred totalnim uničenjem v primeru kakšnega iznenadnega napada, »toda očitna pot za izboljšanje neranljivosti sistema medcelinskih balističnih izstrelkov je v njihovi premetitvi iz stalnih podzemeljskih silosov v premična oporišča.«

zanimivosti

KITAJSKA MORNARICA NA TRETJEM MESTU

Ameriški pomorski časopis SEA POWER je objavil podatke, iz katerih je mogoče sklepati, da je slabo poznana kitajska vojna mornarica po moči že na tretjem mestu na svetu, takoj za ameriško in sovjetsko. Med drugimi ladjami ima 45 sodobnih podmornic, torej več kot Velika Britanija (35), Francija (21) in Japonska (12). Po številu mornarjev je tudi na tretjem mestu. Njena vojna mornarica ima 150.000 moških, medtem ko imajo vojne mornarice Velike Britanije 80.000, Francije 70.000 in Japonske 40.000 moških.

Kitajska vojna mornarica ima poleg večjih ladij še na stotine majhnih plovilnih enot, namenjenih za obrežno vojskovanje. Med njimi so tudi hidrokrilne ladje in hitri čolni, oboroženi z raketami STYX. Znano je, da so egiptovski raketi čolni s temi raketami pred šestimi leti potopili izraelski rušilec EILATH.

Američani menijo, da je sovjetsko tihooceansko vojno ladjevje številčnejše od kitajskega, po moči pa za njim prav nič ne zaostaja.

PROSTOVOLJCI ZA ITALIJANSKO VOJSKO

Italijansko vojno ministrstvo je razpisalo natečaj za 4.000 prostovoljcev, ki naj bi ostali v italijanski vojski še potem, ko bi jim potekla 15-mesečna obvezna vojaška služba. Fantom je s tem dana možnost, da postanejo poklicni vojaki.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

IZ BRITANSKE ARMADE

Šola za pustolovce

V britanski vojski so se vedno lahko pohvalili z iniciativnostjo, navdušenostjo in bojno vzdržljivostjo mladih četnih starešin; zato so kaplarjem, podoficirjem in oficirjem že vse od bitk v Flandriji pa do gverilskih bojev na Borneu poverjali v bojih najpomembnejše naloge. Pomenili so »stebre britanske vojske«, ki so vodili svoje vojake v juriše, ki so sovražniku nenehno zrlili iz oči v oči in ki so se v krvavih spopadih prsi ob prsi bojevali za življenja svojih vojakov.

Ko pa je nastopil mir, so bojne vaje britanskih vojakov in mladih starešin, ne glede na to, ali so se vadili na salisburyških poljanah v Veliki Britaniji ali v lineburških gozdovih v Zahodni Nemčiji, izgubile skoraj vse sestavine nevarnosti, telesnih naporov in privlačnosti.

Britanski general sir Gerald Templar je že pred poldrugim desetletjem opazil pomanjkljivosti takega mirnodobnega urjenja in že leta 1957 predlagal pomembne spremembe v sistemu pouka; zahteval je, da vojakom okrnijo na najmanjšo možno mero število ur v dnevu, v katerih bi se kakorkoli utegnili dolgočasiti, in da naj mlade četrte starešine čim bolj usposobijo za izvajanje samostojnih, drznih bojnih akcij. Te zamisli generala Templarja je kasneje podprl tudi poveljnik britanske renske armade v Zahodni Nemčiji general sir John Hucket, ki je ukazal, naj z novim načinom urjenja začne v čim večjem številu britanskih enot. Tako so po tem sistemu leta 1969 urili že več kot 25.000 britanskih vojakov in mladih starešin, leta 1971 pa je tovrstno urjenje zaključilo okoli 60.000 pripadnikov britanske vojske.

Cilj novega sistema urjenja, ki je uradno dobil ime »program pustolovskih vaj«, je, da bi »v vojakih in mladih starešinah čimbolj vzpodbudil samoiniciativnost, samozaupanje, pogum in drznost, vzdržljivost in sposobnost za poveljevanje in vodenje drugih«.

Program novega pouka se deli na dva dela. Prvi del se imenuje »Izzivanje« in obsega številne športne dejavnosti — planinstvo, skakanje s padali z zadržkom, plezanje po ledenikih, jadrnanje na odprtem morju, športno potapljanje, vožnjo z motorji po različnem terenu, vožnjo s kajaki po divjih vodah, orientacijski tek, smučanje in podob-

no. Drugi del pa se imenuje »Ekspedicije«; urijo se v skupinah in vedno pod poveljstvom mlajšega oficirja ali podoficirja. Ko načrtujejo ta del urjenja, si prizadevajo, da mlademu starešini in njegovi skupini omogočijo čim več možnosti za obvladovanje raznih ovir in težav. Pri tem mora kajpak tudi starešina, enako kot njegovi vojaki, obvladati vse težave, drugače ne pride na cilj.

Starešina take skupine, ki so ga določili, da v okviru programa »Ekspedicije« izvede kako zapleteno nalogo, mora sam preštudirati in pripraviti vse podrobnosti svoje akcije, pri tem pa mora seveda upoštevati tudi vse omejitve in zadržke, ki jih narekujejo mednarodne politične okoliščine. Udeležba vojakov na takih vajah je na strogo prostovoljski osnovi. Na vaji lahko nosijo svoje vojaške uniforme, čeprav to ni obvezno, medtem ko vsa vozila, oprema, orožje in embalaža hrane morajo biti vojaški in morajo tudi nositi oznake vojaške pripadnosti.

Nekatere od vaj iz programa »Ekspedicije« v zadnjih letih prav izstopajo po neverjetni drznosti in vzdržljivosti udeležencev. Tako na primer je neki mlad oficir iz kraljičine garde s skupino desetih vojakov in štirimi terenskimi landroverji poletel 1969 krenil iz Zahodne Nemčije v Afganistan. Na poti tja in nazaj je s svojo skupino prepotoval Avstrijo, Jugoslavijo, Italijo, Grčijo in Iran. Na tej poti je s svojimi vojniki iz-

vajal razne vaje, kot so prehodi čez reke, postavljanje zased, miniranje cest, boji v naseljih in visoko v gorah, gverilski boji v raznih okoliščinah in razmerah in podobno. Na cilju, v Afganistanu, so se povzpeli še na enega najvišjih gorskih vrhov.

Nekaj drugih skupin se je podalo v Iran, kjer so zavzeli nekaj najvišjih gora, višjih od 3.000 metrov. Ena od skupin je na primer dobila nalogo, da se povzpne na enega od vrhov Anapurne v Nepalu, ki je visok okoli 6.000 metrov, medtem ko je neka druga morala sredi najtrše zime prizoriti boje na enem izmed največjih ledenikov na Norveškem. Poleti 1971 je ena od takih skupin, ki so jo sestavljali pripadniki vseh rodov britanskih oboroženih sil, dobila nalogo, da se z jadralnimi letali prebije na Slo-novski polotok na Antarktiki, kjer je nato ostala nekaj mesecev ter izvajala diverzije in uprizarjala boje v izredno hudem mrazu.

Ker so številne vaje iz programa tega »pustolovskega urjenja« povezane s potovanji in prehodom skozi tuje države, se je britansko obrambno ministrstvo pravočasno povežalo z vojaškimi atašaji teh držav, ki so pri svojih vladah potlej priskrbeli potrebne dovoljenja za prehod manjših vojaških skupin, v nekaterih državah pa tudi dovoljenja za izvajanje raznih vaj na njihovem ozemlju. Take vojaške skupine se morajo strogo ravnati po prometnih in vseh drugih predpisih države, v kateri se trenutno nahajajo, prenočevati pa smejo izključno le pod šotori. Datum, ko bo skupina vstopila v določeno državo in jo nato zapustila, sporoče oblastem te države že dosti prej, vse spore, do katerih pride v tuji državi, pa rešujejo prek vojaških atašajev.

Britanski vojaki na vajah v veslanju v okviru programa »Izzivanje«

RIGA – rušilci, ki tonejo v zgodovino

Pred poldrugim desetletjem so v ladjedelnih Sovjetske zveze splovili v morje okoli petdeset eskortnih rušilcev tipa RIGA, ki jih nekateri tuji strokovnjaki uvrščajo med fregate. Njihova naloga je, da v obalnih morjih varujejo plovo pred napadi manjših plovilnih enot morebitnega nasprotnika in predvsem pred podmornicami. Zara-

di tega jih največ križari v Baltskem in Rdečem morju, od časa do časa pa se pojavijo tudi v Sredozemlju. Videti jih je moč še danes, kar pomeni, da še zmeraj ustrezajo svojemu namenu; vendar pa se že širijo vesti, da vrsta teh vojnihih ladij ne plove več. Postavili so jih v rezervo in konzervirali — ali pa jih preprosto razrezali za staro železo.

Vsi sovjetski eskortni rušilci tipa RIGA so dobili poleg številke še imena raznih divjih živali. Tako so na primer pluli po obalnih morjih Bivol, Bik, Sakal, Gepard, Hiena, Leopard, Lev, Lisica, Medved, Panter, Tiger, Volk in drugi. Pod zastavo ZSSR je plulo kakih 40 do 45 teh rušilcev, nekaj pa so jih tudi prodali ali odstopili raznim drugim državam: Indoneziji 7 ali 8, Finski 2, Bolgariji 2, Vzhodni Nemčiji 4 in Kitajski enega. Vendar pa so Kitajci kasneje sami zgradili še 3 ali 4 take rušilce.

Razumljivo je, da jih ima največ sovjetska vojna mornarica, ki pa jih v zadnjem času pospešeno zamenjuje z novjšimi in boljimi eskortnimi vojnimi ladjami tipa PETJA, MIRKA in GRIŠA. Eskortni rušilci tipa RIGA izvirajo še iz obdobja, ko se je nagli razvoj sovjetske vojne mornarice šele začel, zdaj pa si sovjetski pomorski komadanti žele — in tudi že imajo — boljše vojne ladje, čeprav tudi eskortni rušilci RIGA niso za podcenjevanje. Še zmeraj lahko zadostijo svojemu namenu.

Uradni podatki o eskortnih rušilcih

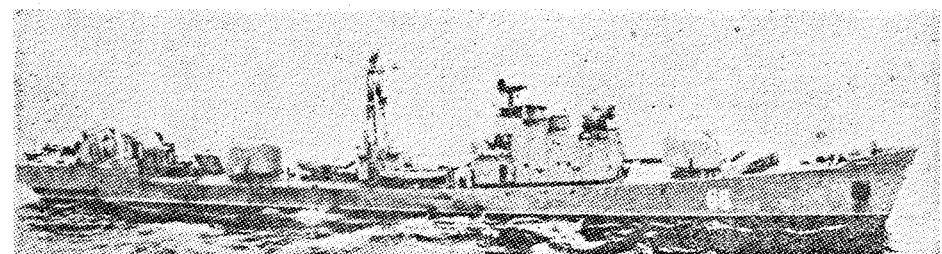
RIGA še niso bili nikjer objavljeni. Kar je znanih podatkov, so vsi zasnovani na podlagi tistega, kar je moč razločiti s fotografij, zato so pač le približni in tudi ne več kot le domneve.

Ocenjeno je, da so eskortni rušilci RIGA dolgi med 88 in 91 metri, najbrž kakih 90 metrov. Široki so med 9,5 in 10 m, njihov ugrez pa je med 2,7 in 3,9 m. Standardni spodriv je nekje med 1.200 do 1.450 tonami. Imajo po tri topove kalibra 100 mm; dva sta na kljunu, tretji je na krmi. Cev vsakega od topov je dolga 56 kalibrov. Poleg teh ima RIGA še po dva dvocevna protiletalska topa kal. 37 mm, katerih cevi sta dolgi 63 kalibrov. Na nekaterih eskortnih rušilcih RIGA so opazili zraven dimnika še po dva dvocevna protiletalska topa manjšega kalibra, vendar večina teh rušilcev te dodatne oborožitve nima.

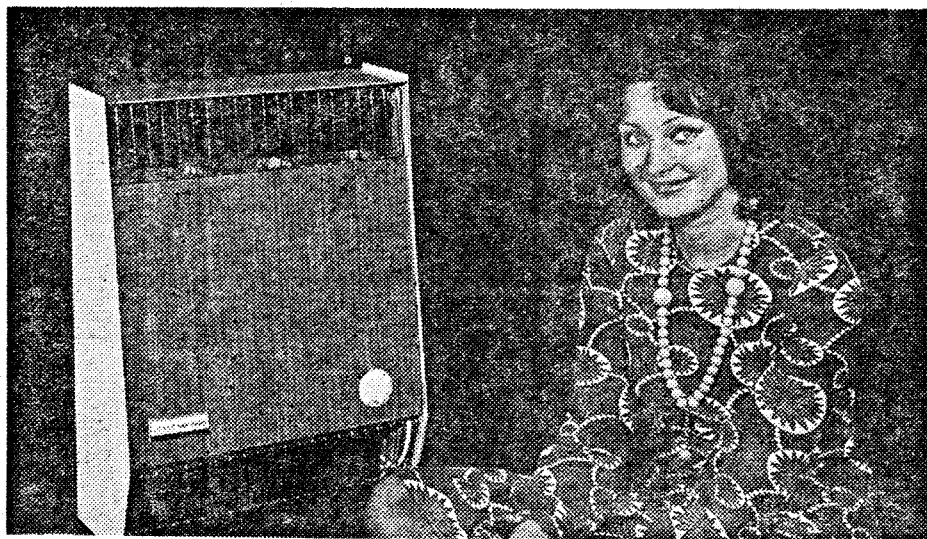
Ob naštetih topovih ima RIGA tricevno napravo za izstreljevanje torpedov kalibra 533 mm, ki je nameščena na krovu za dimnikom. Od protipodmorniškega orožja sta najpomembnejša dva večevna raketa metalca perkusijskih globinskih bomb na kljunu ladje, verjetno pa so tudi na krmi drsine za globinske bombe in na bokih po dva bombometa. Poudariti pa je seveda treba, da so torpedi, ki jih nosijo in izstreljujejo ti rušilci, lahko tudi samovodljivi protipodmorniški.

Vsak eskortni rušilec RIGA ima po dva pogonska vijaka, poganjajo pa jih parne turbine z zobničastim prenosom. Parnе turbine imajo od 20 do 24 tisoč KM. Eskortni rušilci RIGA dosežejo največjo hitrost okoli 28 vozlov, najpogostejše pa ne plovejo hitreje od 26 vozlov. V posadki je 15 oficirjev ter 145 podoficirjev in mornarjev.

Eskortni rušilci tipa RIGA so bili zelo dolgo precejšnja skrivnost in še danes je o njih le bolj malo znanega. Čez kakih dobrih pet let pa bodo verjetno za zmeraj izginili z morij — saj ta proces se je že začel. Že danes so samo še del zgodovine pomorske tehnike Sovjetske zveze — in to zelo uspešni del.

Eskortni rušilec tipa MIRKA, naslednik rušilcev RIGA.

PREDNOSTI:

- HITRO OGREVANJE PROSTORA
- MOČNO KONVEKCIJSKO ZRAČENJE
- BREZŠUMNO VLAŽENJE ZRAKA
- ZUNANJE PLOŠČE PEČI HLADNE
- NI IZZAREVANJA NA OSTALE PREDMETE
- MOŽNOST NAMESTITVE: NA STENO, OB STENO ALI OB POHIŠTVO

LIBELA

LIBELA-CELJE

LIBELA - konvektor

MARIBORSKA CESTA 1 a
63000 CELJE, telefon: 21 - 41

Na ognjeni stezi

Ze v pravadnih časih so ljudje za med-sebojne obračune izkoriščali ogenj. V starem veku so uporabljali katran, smolo pa tudi žveplo. Pozneje, to je v srednjem veku, so se osvajači lotili solitra, lanenega olja in alkohola. V prvi svetovni vojni se že pojavlja fosfor, natrij, kalij ter zmesi magnezija in aluminija. Tako se je ogenj uveljavil kot orožje mnogih vojsk. In ker je človek spoznal ne samo njegovo uničujočo, ampak tudi njegovo psihološko moč, se vse do današ-njega dne ni odpovedal uporabi vnetljivih sredstev v vojne namene. Ogenj je torej orožje mnogih armad sveta. Zato danes šte-vilni znanstveniki raziskujejo nova in nova vnetljiva sredstva in snovi, ki naj bi v mo-rebitni vojni rabila za množično uničevanje življenj, narave, vsega, kar obdaja človeka. Samo v pretekli vojni je 75 odstotkov stavb v Evropi uničil prav ogenj. In koliko živ-ljenj? Na stotisoče, so jih pogoltnili požari in ognjene nevihte. Med njimi ogromno ne-dolžnih in komaj začetih življenj. Iz Hiroši-me in Nagasakija je požar, ki sta ga pov-zročili atomski bombi, naredil pravcato pu-ščavo. V korejski vojni so iz letal, topov in drugih sredstev izstrelili nič manj kot 200.000 napalm bomb. Na Sovetsko zvezo so Nemci vrgli milijon šeststo tisoč različnih bomb, od tega več kot milijon vnetljivih. In tako naprej.

Kar zadeva naš narodnoosvobodilni boj, lahko trdimo, da smo danes brez posebnih izkušenj glede tako imenovane ognjene voj-ne. Nimamo jih kljub temu, da je preneka-tero našo vas ali mesto, pa tudi na tisoče življenj, pogoltnil požar, ki ga je v svojem besu zanetil okupator.

In ko danes govorimo o splošnem ljud-skem odporu in vseljudski obrambi nas-ploh, ne moremo mimo sovražnika, ki se imenuje ogenj. Kajti ogenj se utegne prele-viti predvsem v strahotno psihološko orož-je; v blazen strah, ki ima, kot je že znano, velike oči. V sovražnika, ki lahko bolj ali manj ohromi našo obrambo, zlasti pa v pri-meru, če ga ne znamo premagati. Kajti sta-ro »zlato« bojevalniško pravilo še danes ve-lja: »Sovražnika boš laže tolkel in prema-gal, če ga dobro spoznaš«.

Zato danes v naši armadi posvečajo ve-liko pozornost urjenju vojakov in starešin za boj proti ognju, ki ga bodo v morebit-ni vojni povzročile vnetljive snovi, kot so napalm, elektron, fosfor ali termiti. V eno-tah tovariša Branka Jerkiča so v ta namen postavili poseben poligon, ki se imenuje og-njena steza. Na njej so razporejene najraz-ličnejše ovire, od najenostavnejšega kresa do tako imenovanih ognjenih predorov in oken. »Obložene« so z ognjem in s tempera-turo, ki se giblje med 1.000 in 3.000 stopinj Celzija, vojak pa jih mora premagati brez kakršnihkoli tehničnih sredstev za zaščito. Naloga, seveda, ni lahka niti enostavna. Kljub temu so fantje v olivno sivih oblekah z izredno lahkoto — v to sem se pred krat-kim prepričal — premagali vso težavno in peklensko vročo stezo. In kako jim je to uspelo?

— Človek se ognja boji, je dejal neki vojak iz okolice Celja. — To se pravi, da ogenj povzroča strah, brezglavost, paniko. In to traja toliko časa, dokler človek ne pre-mega sebe, osebni strah pred ognjem. Tu-di nam ni bilo vseeno, ko smo prvič stopili na ognjeno stezo. Danes je že drugače. Strah je izginil, zamenjali smo ga namreč s hlad-

nokrvnostjo. To pa je, vsaj po mojem, prvi pogoj, da premagaš ognjenega sovražnika, zlasti v boju, točneje v jurišu ali preboju, ko borci ne moremo nositi s sabo protipo-žarnih naprav ...

Tako je povedal vojak, njegove besede pa so podobne besedam njegovih tovarišev, ki so v snežni burji skakali skozi ognjene ob-roče, hkrati pa pokazali svojo pripravljenost za zaščito ne samo lastnega življenja, mar-več tudi tujega. Vojaki so izredno dobro izurjeni — ne samo, da pomagajo sebi in se zaščitijo, temveč da tudi hitro in učin-kovito pomagajo vsem tistim, ki so postali žrtve opeklin.

Svojevrstno vojaško vajo na ognjeni ste-zi so si ogledali mnogi starešine s področ-ja ljubljanske armade, med njimi tudi ge-neralpodpolkovnik Franc Tavčar-Rok. Za konec naj omenimo še to: Morda bi bilo do-bro, da bi vajo na ognjeni stezi uprizarili za srednješolsko in delavsko mladino, zlasti pa za voditelje enot civilne zaščite. Kajti v na-ših pripravah za splošni ljudski odpor ne bi smeli pozabiti na sestavni del sodobne voj-ne, imenovan ogenj!

BESEDILO IN SLIKA
B. JAKOVLEVIČ

REPUBLIŠKO STRELSKO PRVENSTVO MILICE

Na letošnjem republiškem prvenstvu milice v streljanju s pištolo, polavtomat-sko puško, avtomatom in malokalibrsko puško se je zbralo 11 ekip z okoli 100 naj-boljšimi, izbranimi tekmovalci — strelci miličniki iz SR Slovenije. Poleg moških ekip so tekmovali tudi 4 ženske ekipe, ki po svoji pripravljenosti in sposobnosti v ničemer ne zaostajajo za moškimi, čeprav so bile na tekmovalju razvrščene v po-sebno skupino. V streljanju s pištolo je med ekipami zasedla prvo mesto Strokovi-na šola za notranje zadeve s 1194 krogi, med posamezniki pa Jože Verbič, SSNZ, z 262 krogi. Z avtomatom je zmagala ekipa Uprave javne varnosti iz Ljubljane s 305 krogi, med posamezniki pa Velimir Medjo, UJV Ljubljana, s 123 krogi. S polavtomat-sko puško je največ, 987 krogov, nabrala ekipa UJV Ljubljana, medtem ko je med posamezniki zmagal Jože Prosinečki iz UJV Novo mesto z 226 krogi. Zenske so streljale z MK puško: ekipno je zmagala UJV Ljubljana s 462 krogi, med posamezni-cami pa Tončka Čebela z UJV Ljubljana s 184 krogi. V ekipnem plasmaju z vsemi orožji je zmagala ekipa SSNZ z 2449 krogi.

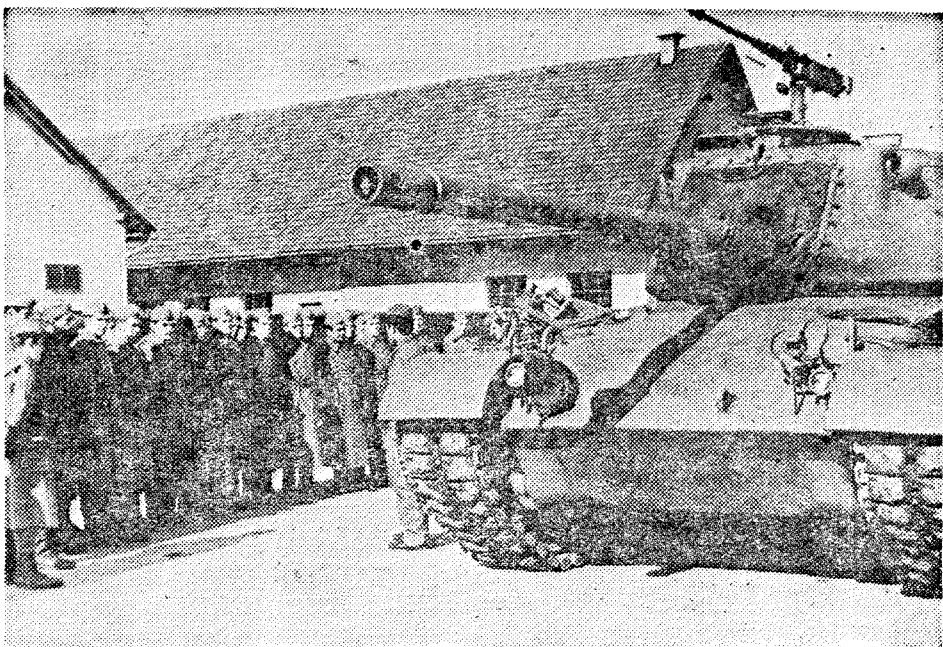
LJUBO TRBIZAN

ZA VEČJO AKTIVNOST TABORNIKOV

Pred kratkim so na posvetu občinske zve-ze tabornikov v Radovljici, na katerem so bili navzoči tudi predstavniki nekaterih družbenopolitičnih organizacij, oddelka za narodno obrambo pri OS Radovljica in Go-renjske taborniške zveze, obravnavali pro-blematiko taborniške dejavnosti v radovlj-iški občini. Glede na to, da je v zadnjih dveh letih ta mladinska dejavnost domala zamr-la, so kritično ocenili zlasti vodstvo občinske zveze, ki navzlic objektivnim težavam, zlasti kar zadeva pomanjkanje kadrov v taborni-ških odredih, ni izpolnilo svojih nalog. Ne-kateri člani občinske zveze so kratko malo prenehali delati, drugi pa so zapustili orga-nizacijo. To se je odražalo tudi na dejav-nosti taborniških odredov na terenu. Nekoč najbolj delovni in uspešni odredi, kot so bili na Bledu, v Lescah, v Bohinjski Bistrici in Mošnjah, so popolnoma odpovedali, ker so ostali brez vodstva. Očitno je tudi, da ni bi-lo prave pomoči družbenopolitičnih orga-nizacij, predvsem pa SZDL in ZVRS. Zato so se dogovorili, da bodo v najkrajšem času sklicali posvet vseh predstavnikov še dru-gih organizacij in oddelka za narodno ob-rambo, kjer se bodo podrobno seznanili s problematiko taborništvu in njegovo vlogo v pripravah na splošni ljudski odpor ter se dogovorili o konkretnih oblikah pomoči in sodelovanja.

Osrednja naloga v letošnjem programu občinske zveze tabornikov bo organizacijska obnovitev vseh taborniških odredov, kon-stituiranje vodstva in izvedba seminarja za vodje tabornikov. V izvajanju programa računajo na večje sodelovanje in pomoč pro-svetnih delavcev na osnovnih šolah in seve-da tudi na rezervne vojaške starešine ter pripadnike JLA. V poletnih mesecih bo zve-za organizirala delovno akcijo tabornikov, ki bodo v letnem obmorskem taborišču v Fažani uredili sanitarne in kuhinjske pro-store ter tako omogočili ponovno taborje-nje na morju. Za izvedbo programa in predvidenih akcij je zveza zaprosila le za 6.000 din dotacij iz občinskega proračuna za leto 1973, kar pa bo brez dodatnih sredstev komaj zadostovalo.

JOŽE DROLČ

Srečanje z velikanko, imenovano samohodka

Pomlad v vojašnicah

Tudi letošnji april je pomladil vrste nekaterih enot JLA v naši republiki. Kot lastovke so prišli fantje z vseh koncev domovine, iz mest in vasi, iz tovarn in šol. Domovi, v katerih bodo preživeli del mladosti, so jih dočakali tako, kot se spodobi. Na novi življenjski poti so mladi vojaki že prve dni občutili, da ni-so osamljeni. Na vsakem koraku jih je obdajala skrb starejših, vojakov, podofi-cirjev in oficirjev. Tako so dvomi in zgodbе o »težkem in nevzdržnem vo-jaskem življenju«, ki so samo zlobna potegavščina, hitro izhlapeli, se razbli-nili. Prvo srečanje novincev z JLA je bilo predvsem človeško in tovariško, kar je pravzaprav prvi pogoj za začetek pouka, za obrambno abecedo. Pa po-glejmo, kako bodoči branilci domovine preživljajo svoje prve vojaške dni, kaj si želijo, o čem sanjajo in kakšni so njihovi dosedanja vtisi na sploh. Seve-da pa pri tem ne smemo pozabiti tudi na njihove učitelje in vzgojitelje, torej na starešine.

Neupravičen strah

Ljubljancana Gorazd Kulčar in Franc Kozin služita vojaški rok v Mariboru. In kakšni so njuni vtisi o prvih korakih v vojaški suknji?

Franc: »Prijetno sem presenečen z izredno dobro organizacijo sprejema nas mladih vojakov. Še bolj pa sem zadovo-ljen s prijaznostjo naših poveljnikov in starejših vojakov. Pomagajo nam pov-sod: pri pouku, v vsakdanjem življenju, na vsakem koraku.«

Tudi Gorazd je dejal, da je prese-nečen, čeprav njega prej niso strašili z vojaškimi potegavščinami, kot se je to zgodilo njegovemu tovarišu pred odho-dom v JLA.

— Je že tako, — pravi Gorazd, — vo-jaske dnevi hitro letijo. Le noči so ne-koliko daljše. Saj veste, kako je: kar naprej premišljuješ o tistih (ali o tisti), ki si jih pustil doma. Zdaj je že malo laže, prišla so prva pisma ...

Dogovor

Miroslav Popović je mlad oficir in je že šestič sprejel novo vojsko. Dokaj bo-gate izkušnje, mar ne?

— Zelja vseh starešin, kar nas je v enoti, je, da že od samega začetka čim-bolj pomagamo mladim vojakom. Zato smo tako rekoč od jutra do večera z njimi. Mlade mar kaj zanima, vprašanj ne manjka. Zato se zavzemamo, da bi vsak naš starešina, predvsem pa ko-mandirji, postal oseba, kateri bi mlad vojak verjel in ji zaupal in v njej na-šel oporo tako pri pouku kakor v pro-stem času. Kajti vojakovo življenje je po svoje tudi zahtevno, ker priprave za obrambo domovine ne prenašajo nobe-nih spodrsiljavev.

Tako so se torej zmenili starešine v neki majhni enoti, ki je že zdaj velika zato, ker je postala pravi dom novih vo-jakov.

Iz Makedonije v Slovenijo

Devetnajstletni TV mehanik iz Skop-ja, Dragan Krstevski, ima — tako kot tudi njegovi vrstniki — v tem trenutku dobrih dvajset dni vojaške dobe. Z na-smehom gleda na pouk in obljubija, da bo postal eden najboljših vojakov v mariborski garniziji.

— V armado sem hotel že prej, ker po končani šoli nisem dobil zaposlitve. Pri nas težko dobiš službo, če nisi opravi-l z vojaščino. Morda imajo ljudje prav, saj armada človeka dogradi, izpo-polni.

Dragan je prvič v Sloveniji, njegova želja je, da jo kar se da bolje spozna. Komaj čaka dan, ko bo odšel v mesto.

— Komu si napisal prvo pismo iz vojske?

— Seveda materi ...

— Komu pa drugo?

— Drugo je odpotovalo k dekletu, moji Zorici.

Vse je O. K.!

Med novinci je tudi Borut Ahačič, tehnik iz Kranja. Tudi on se ne more pritožiti na prve vojaške dni.

— Presenetilo me je, da gre tu vse tako gladko, brez zatikanja, brez nepo-trebnih zastojev, čeprav imajo z nami veliko dela. Zelo težko bi našel v tem sprejemu in v prvih dneh mojega voja-škega življenja kaj takega, kar bi lahko ocenil kot pomanjkljivo.

Po NASI VOJSKI pripravil B. J.

Skozi ognjeno okno v snežni metež.

telegrami

KOPER: Na območju obalnih občin, organiziranih v odboru Zveze rezervnih vojaških sta-rešin v Kopru, se je letos prijavilo trikrat več mladincev za vpis v razne vojaške šole, od gim-nazij do akademij. Skokovit porast zanimanja za vpis v vojaške šole — 13 mladih — je razvese-ljiva posledica poglobljenih informacij o življenju in delu gojencev vojnih srednjih, strokovnih in višjih šol, s čimer je obalni odbor ZRVS vse doslej seznanjal najširšo javnost.

KOPER: V Cestnem podjetju s sedežem v Kopru so člani Zveze rezervnih vojaških stare-šin ustanovili svoj aktiv. Ustanovitev aktiva ni morda samo po sebi nič posebnega. Zanimiv je rezultat prvih organiziranih aktivnosti rezervnih starešin v Cestnem podjetju, saj je ravno ta de-lovna organizacija zabeležila dozdale medlo dejavnost organizacije Zveze komunistov v podjetju, ki je štela le 6 članov, z združitvijo delovnih programov aktiva ZRVS in organizacije ZK pa je število članov v organizaciji ZK naraslo na 15, aktivnost Zveze komunistov pa je v sodelovanju s člani aktiva ZRVS že začela dosegati prve uspehe.

KOPER: Obalni odbor ZRVS je na svoji zadnji seji ugotovil, da sta že dobri dve tretjini članov ZRVS prispevali domeni znesek za gradnjo spominskega doma v Kumrovcu. Ostala tret-jina članov bo denar nakazala v kratkem, tako da računajo, da bodo vsi člani prispevali svoj delež tja do konca pomladnih mesecev.

KOPER: Odborniki vseh občinskih skupščin na območju obalnega odbora ZRVS, ki vklju-đuje občine Piran, Izola in Koper, so potrdili predlog občinskega proračuna, da dodeli za de-javnost ZRVS v letošnji sezoni za približno 10 odstotkov več sredstev kot lani. S tako zagotavlje-nimi sredstvi, h katerim lahko dodamo še sredstva nekaterih večjih delovnih organizacij, ki jih namenjujejo za dejavnost ZRVS in organizacij splošnega ljudskega odpora, obalni odbor pogumno načrtuje naloge. Med temi je nekaj zelo zahtevnih, saj ravno letošnja aktivnost ZRVS na območju obalnih občin vključuje ob organizaciji praktično-teoretičnih vaj na terenu z izpiti še pomembna praznovanja ob 30-letnici ustanovitve I. prekomorske brigade in ustanovitve brkinske čete.

dopisniki nam poročajo

HRASTNIK

ŠPORTNA DEJAVNOST INVALIDOV

V počastitev svetovnega dneva invalidov je športno društvo Invalid Hrastnik priredilo 24. marca tekmovanje v šahu in kegljanju. Nastopalo je 5 ekip v šahu in 12 v kegljanju.

O pomenu svetovnega dneva invalidov sta govorila predsednik občinske konference SZDL Viktor Malovrh in Albert Zibert. Proslave so se udeležili tudi predsednik občinske skupščine in predstavniki družbenopolitičnih organizacij in kolektivov.

Tekmovanje je potekalo v pravem tekmovalnem športnem vzdušju. Bilo je zelo dobro pripravljeno.

V priznanje za uspešno delo je predstavnik Steklarne Hrastnik v imenu kolektiva podelil športnemu društvu Invalid športni pokal, ki naj bo vzpodbuda za nadaljnje delo in za še večje uspehe.

V precej izenačenem boju za šahovsko desko je zmagala ekipa KOP Hrastnik, drugo mesto je zasedla ekipa športnega društva Invalid, tretje pa TKI Hrastnik. V kegljanju je zmagal kegljaški klub Hrastnik, drugo mesto je zasedla ekipa TKI, tretje pa kegljaški klub Bratstvo. Ekipa športnega društva Invalid je bila na šestem mestu.

FRANC KERIN

MOST NA SOČI

PARTIZANSKO SREČANJE

Na Mostu na Soči je bilo v nedeljo, 8. aprila, srečanje borcev iz idrijske in baške doline, iz Planote in Trebuš, ki so se želeli videti in proslaviti 30. obletnico odhoda v partizane. V zgodnji spomladi — februarja, marca in aprila 1943 — je namreč tudi te kraje Primorske zajela vstaja, začeli so se množični odhodi v partizane. Mnogi so bili zatem razporejeni v Gradnikovo, Gregorčičovo, Cankarjevo, Gubčevo brigado ter druge enote in se niso več videli. Zato je bila njihova želja, da se po treh desetletjih spet srečajo. Kljub slabemu vremenu je bila ude-

ležba povabljenih izredno velika in slišati je bilo želje, naj bi se vsako leto tako srečali.

O pomenu takratnega odhoda v partizane in o današnjih nalogah borcev v zvezi s pismom, ustavnimi dopolnili, stabilizacijskimi napor in podobno sta udeležencem govorila predsednik občinskega odbora ZZB Tolmin tovariš Slavko Kanovec ter polkovnik JLA Ivan Bajt. Izredno prisrčni so bili pozdravi pionirjev, domači moški pevski zbor pa je udeležence spomnil na tiste dni s partizanskimi pesmimi.

Podobno srečanje borcev iz pomladi 1943. leta so organizirali tudi za kobariški in tolminski okoliši.

RAVNE NA KOROŠKEM

AKCIJA ZA POSTAVITEV SPOMENIKOV

Bivši borci iz Mežiške doline so dalj časa opozarjali, da je bila v občini Ravne na Koroškem namenjena premajhna pozornost postavljanju spomenikov in obeležij NOV, posebej še v Spodnji Mežiški dolini. Pred tremi leti so se na skupščini občinske organizacije Zveze združenj borcev NOV dogovorili, da bodo to dejavnost okrepili. Občinska skupščina Ravne na Koroškem je imenovala posebno komisijo, ki je skupaj z organizacijo ZZB NOV prevzela skrb za načrtno gradnjo spomenikov in obeležij NOV. Izdelali so program dela ter ga ob podpori delovnih organizacij, občinske skupščine in družbenopolitičnih organizacij tudi začeli uresničevati. Uspeli pa so tudi, da so prevzele skrb za vzdrževanje spomenikov in obeležij NOV ter grobov padlih borcev, ob gmotni podpori občinske skupščine, krajevne skupnosti Ravne na Koroškem, Prevalje, Mežica in Črna na Koroškem.

Avgusta 1970 so odkrili obeležje na Ježevem v Bistri, v spomin na I. konferenco Okrožnega komiteja KPS za Koroško, ki je bila 12. maja 1943 leta. Ob prazniku občine Ravne na Koroškem so 15. maja 1971 odkrili na Prevaljah spomenik padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja, Lani, ob dnevu mrtvih, pa so odkrili spomenik na Barbari na grobišču iz ravnanskega in prevaljskega pokopališča prekopanih borcev. Letos

bodo morali napraviti še napise in urediti okolico spomenika.

Letos pa naj bi, kot računajo, postavili spomenik padlim borcem v Kotljah, prav tam pa tudi obeležje v spomin na prvi partizanski miting. Pripravi želijo že dokumentacijo za spomenik na Ravnah na Koroškem. Na predlog komisije za izseljence in internirance bodo skupaj z občinsko organizacijo ZZB NOV Litija nadaljevali akcijo za postavitev spomenika v Varvarinu v SR Srbiji, kamor so bili med zadnjo vojno izselili občane iz Mežiške doline in iz Litije in kjer je našlo zadnji dom 10 Slovencev.

Bivši borci iz občine Ravne na Koroškem pa bi radi postavili primernejši spomenik tudi na Poljani in tako označili mesto, kjer so divjali 15. maja 1945 zadnji boji z nacističnimi osvajalci v II. svetovni vojni. Predlagano je celo, da naj bi postavila spomenik na Poljani organizacija Zveze združenj borcev NOV v sodelovanju z borčevskimi organizacijami iz drugih evropskih držav, saj je bil na tem koščku slovenske zemlje dokončno poražen sovražnik, proti kateremu so se bojevali vsi svobodoljubni in napredni narodi Evrope.

—M—

MOZIRJE

TUDI DANES V PRVIH VRSTAH

V četrtek, 5. aprila, je bila v Mozirju redna skupščina ZZB NOV občine Mozirje. Zbrali so se izvoljeni delegati iz 12 združenj, ki so zastopali 1827 članov ZZB.

Skupščine pa so se udeležili tudi številni gostje.

V poročilu predsednika občinskega odbora ZZB in razpravi je bilo poudarjeno, da morajo biti borci poglavitni soustvarjalci občinske politike in da njihova organizacija ni le stanovska. Zato se bodo še bolj povezali z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami v občini. S svojimi dragocnimi izkušnjami bodo sodelovali zlasti v vseljudskem odporu. Skrbno bodo gojili tradicije NOV in nasploh ostali v prvih vrstah nadaljnega našega revolucionarnega boja, zlasti v sedanjosti za stabilizacijo gospodarstva in utrjevanje samoupravnega družbe.

V razpravi je bilo občutiti duha pisma tovariša TITA in izvršnega biroja predsedstva ZKJ. Bilo je očitno, da so borci

v pismu dobili tisto močno oporo, ki jo v prejšnjih letih niso imeli. Odločno so podprli vsa prizadevanja političnega vodstva in tov. TITA, da bi odpravili prav vse, kar je še doslej oviralo enotnost naših narodov med razvojem socialistične Jugoslavije.

Precej pozornosti je organizacija posvečala razvijanju tradicij NOV, spomeniškega varstva in zgodovinski dejavnosti. Tako je organizacija sodelovala pri vseh pomembnejših plitvičnih akcijah v občini. Organizirala je številna tovariška srečanja z borci iz raznih krajev, ki so se med vojno borili v Gornji Savinjski dolini. Posebno pristni so bili stiki borcev iz Krajevne skupnosti POSAVJE-LJUBLJANA z borci iz Bočne in Solčave. Medsebojna srečanja so postala že tradicionalna.

V letih po osvoboditvi je bilo v občini postavljeno več kot 50 spomenikov, spominskih plošč in obeležij na krajih, kjer so se med NOB odigrali važnejši dogodki: večje borbe, zborovanja, sedeži raznih organizacij in podobno. Za postavitev spomenikov in spominskih plošč so člani ZZB prispevali znatna sredstva. Nekatere spomenike je že naletel zob časa in jih bo treba obnoviti.

Z dosežki na področju zgodovinske dejavnosti niso povsem zadovoljni. Delo okrog izdaje Zbornika Gornje Savinske doline je nekoliko zastalo in objektivnih razlogov. V Solčavi je v šoli odprta stalna razstava koroških partizanov oziroma borbe KOROŠKE med NOB, ki pa je premalo obiskana. V razpravi so poudarili, da bi morali razstavo bolj približati mladini.

Vprašanje kmetov — borcev je bilo z izenačitvijo z zavarovalci — delavci zadovoljivo rešeno. V občini prebema nad 1800 borcev priznanih. V ta namen so lani porabili 400 tisoč dinarjev, za letošnje leto pa je v proračunu občine namenjena v ta namen znesek 494 tisoč dinarjev.

Zdravstveno stanje borcev ni najboljšo, saj skoraj vsi občutijo posledice vojne. V minulemu letu je bilo v tošičkem in klimatskem zdravilju 15 borcev invalidov.

Organizacija je posvetila posebno skrb reševanju stanovanjskih problemov borcev. Posojila v višini 3.495 tisoč dinarjev je bilo deležnih 77 borcev za novogradnjo in 229 borcev za preureditev adaptacije stanovanj. S temi posojili so v občini v glavnem rešili pereče stanovanjske probleme borcev.

Z ukinitvijo medobčinske počitniške kolonije za borce v Rovinju borci nimajo več možnosti letovanja v obmorskih krajih. V razpravi so se zavzeli da bi novo vodstvo občinske organizacije poskušalo rešiti ta problem in poiskati drug primeren kraj za letovanje ob morju. Sekcija političnih zapornikov, internirancev in deportirancev ni povsem zaživel. Vključevala se je le v tiste akcije, ki jih je organizirala republiška komisija.

Navzoči delegati so tudi vsestransko podprli referendum za uvedbo krajevnega samopriskpeva za sofinanciranje izgradnje šol in prostorov za otroško varstvo.

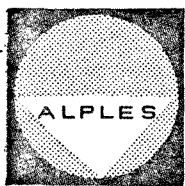
Ob koncu konference so izvolili nov 15 članski odbor, ki ga bo še naprej vodil dosedanj predsednik Vlado KOSIR.

RUDI ZAGER

POHIŠTVO

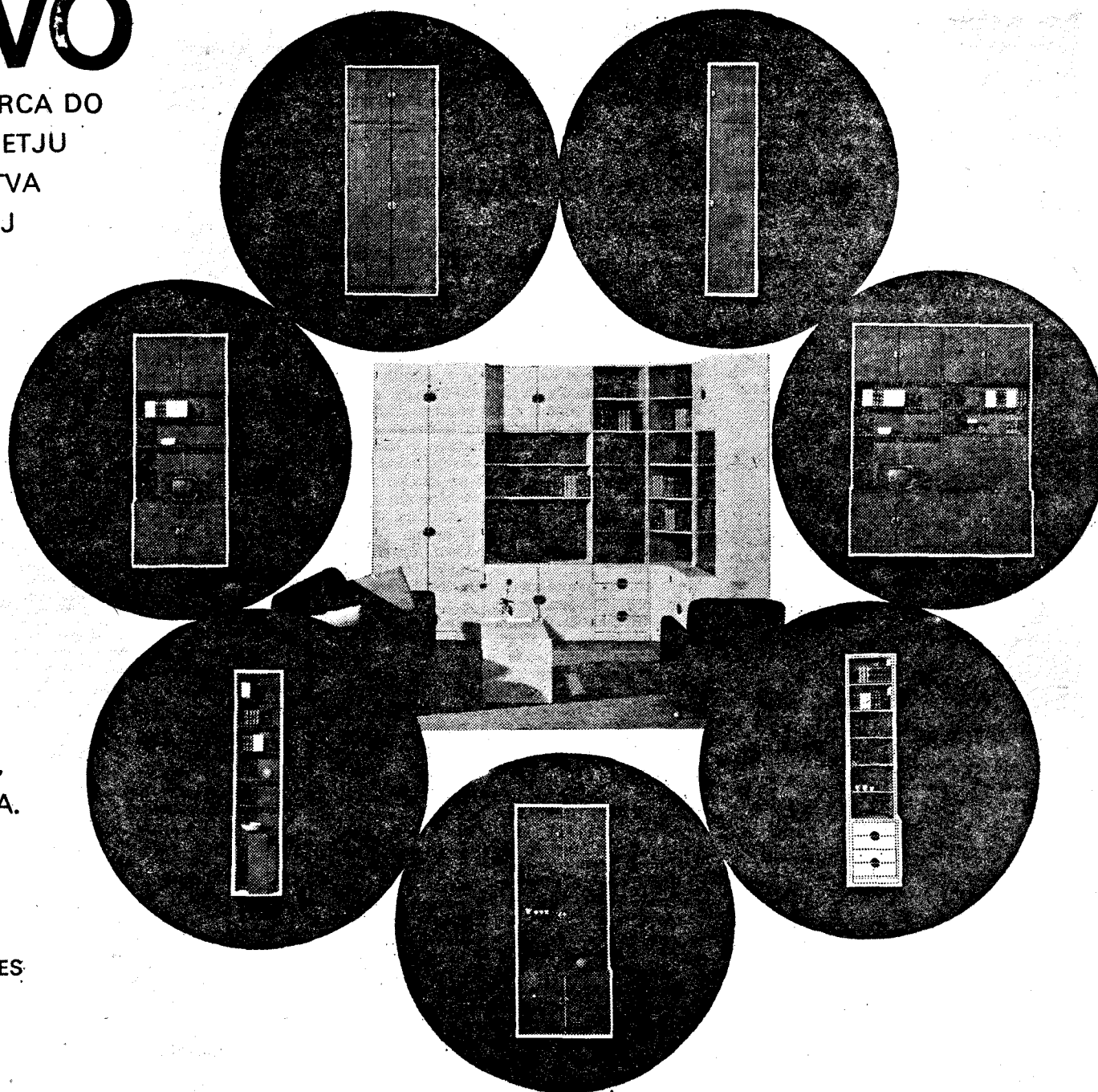
KDOR KUPI V ČASU OD 15. MARCA DO 30. MAJA V KATEREMKOLI PODJETJU SESTAVLJIVE ELEMENTE POHIŠTVA ARTUR V VREDNOSTI NAJMANJ 5.000 ND PO MALOPRODAJNIH CENAH, MU TOVARNA ALPLES POKLANJA CVETLIČNO STOLJALO FLORES.

ZADOSTUJE NAM LE DOPIS NICA S POLNIM NASLOVOM KUPCA, IMENOM TRGOVSKEGA PODJETJA, KJER JE BILO POHIŠTVO KUPLJENO, DATUMOM NAKUPA IN NAVEDBO SESTAVLJIVIH DELOV ELEMENTOV POHIŠTVA ARTUR, NA PRIMER: ELEMENT EDO — 1 KOS, ERIKA — 1 KOS, ALMA — 2 KOSA.

ALPLES
TOVARNA POHIŠTVA
64228 ŽELEZNIKI
TELEFON: 88-121
TELEX: 34557 YU ALPLES

ARTUR

POPAČENA ZGODOVINA KOROŠKIH BOJEV

Tudi na letošnjem občnem zboru občinske organizacije Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo 1918-19 na Jesenicah so razpravljali o spominih majorja Štefina, objavljenih pred leti v jeseniškem zborniku »Jeklo in ljudje«. Štefinov spis hranijo v tehničnem muzeju jeseniške železarnice. Nekdanji udeleženci koroških bojev so ogorčeni nad Štefinovim neresničnim opisom razmer na Jesenicah, ko so 4. aprila 1919 naše čete morale zapustiti Podroščico. Spomine majorja Matije Štefina so kot vir uporabili tudi nekateri drugi pisci, ki so opisovali koroške boje.

Jeseniški koroški borci niso mogli ostati ravnodušni sprito Štefinovega opisovanja takratnih razmer, ker pač sami, kot neposredne priče, prav dobro vedo, kako je tedaj v resnici bilo. Zato odločno zavračajo Štefinove trditve o neredih in preplahu 4. aprila 1919 na Jesenicah, zlasti pa še, da je bila pripravljena delegacija delavcev, ki bi naj šla naproti Avstrijcem, da bi zasedli Jesenice.

Sprito tako grobega pačenja zgodovinskih dejstev so se koroški borci zavzeli, da bodo še nadalje skrbno zbirali zgodovinsko gradivo o bojih za severno mejo in branili čast jeseniških delavcev, ki jih je Štefin grdo oblatil v svojih spominih.

SREČKO ŠORLI

KAJ PA S TAKIMI?

V 14. številki »TV 15« omenja tov. Franc Jeseničnik v zapisu pod gornjim naslovom primer neimenovanega invalidskega upokojenca, ki se je po invalidski upokojitvi zaposlil v Zahodni Nemčiji, služi devize, prejema invalidnino in se nam smeje, ko se izčrpa, se pa vrne domov in gre na stroške socialnega zavarovanja k zdravniku po pomoč. Hkrati je tov. Jeseničnik radoveden, kakšnega mnenja so o tem drugi.

Moje skromno mnenje je naslednje: avtor prispevka naj navede ime in priimek tistega

upokojenca ali pa naj svoje konkretne ugotovitve posreduje združenju borcev na terenu, kjer ima tisti upokojenec stalno bivališče.

SLAVKO KRUSNIK

OB ODLIKOVANJU BOGDANA GIZDIČA

Bogdan Viskić, polkovnik JLA v. p. in nekdanji komandant 3. prekomorske udarne brigade, je bil odlikovan z redom za zasluge za narod z zlato zvezdo. Nedavno ga je obiskala delegacija osrednjega odbora prekomorskih brigad in republiškega odbora ZZB NOV Slovenije na njegovem domu v Gradcu v Dalmaciji. V delegaciji so bili: dr. France Hočevar, predsednik osrednjega odbora prekomorskih brigad, narodni heroj Stane Bobnar in Janez Vrhunc.

Viskić se je rodil leta 1915 v kmečki družini v Gradcu v Dalmaciji. Sprva se je učil za kovača, pozneje pa je končal kovinarsko šolo. V naprednem delavskem gibanju je začel delovati že leta 1933. Tedaj je bil sprejet v SKOJ. Leta 1935 po petomajskih volitvah so ga mesec dni mučili v policijskih zaporih, nato pa ga izgnali v domači kraj. Tam je potem delal kot ključavničar in ribič. Tistega leta je bil sprejet v KP. Leta 1936 je bil znova zaprt. Po policijskem zaporu in preiskavah so ga obsodili na pet mesecev zapor. Ko je odslužil vojaščino pri artileriji v Čačku, so ga vsako leto vpoklicali za nekaj mesecev na orožne vaje. Vojnjo je dočakal kot vojak v Mostarju. Z begom se je rešil vojnega ujetništva. Brž ko so njegov kraj zasedli fašisti, se je umaknil v gozd, že aprila 1941 kmalu nato je postal partizan. Sodeloval je pri ustanovitvi biokovskega partizanskega oddela. V njem je napredoval od desetarja do komandanta bataljona in načelnika štaba. Leta 1942 pa je bil premeščen za komandanta bataljona v 4. dalmatinsko brigado devete dalmatinske divizije. Naslednje leto se je vrnil v biokovski odred, kmalu nato pa je postal namestnik komandanta skupine udarnih bataljonov in potem na-

mestnik komandanta 3. dalmatinske brigade. Komandant III. prekomorske brigade je postal junija 1944. Vodil je brigado med hudimi boji od otoka Visa pa do same Soče. Na koncu vojne je bila brigada v Trbiču (Monfalcone), na zahodni narodnostni meji slovenskega naroda. Pozneje je dobila posebne naloge na slovenski obali in v zahodni Istri.

Viskić je leta 1946 postal načelnik štaba 26. dalmatinske divizije, potem pa načelnik štaba 7. banjske divizije. Leta 1948 je postal komandant 5. krajske divizije. Kmalu potem je z odličnim uspehom končal višjo vojno akademijo v Beogradu, nakar je postal komandant 60. divizije v Ilirski Bistrici in Mariboru. Leta 1956 je bil invalidsko upokojen. Poslej je nadalje vneto delal v Zvezi rezervnih vojaških starešin in opravljal pomembne družbenopolitične funkcije. Nekdanjim borcem 3. prekomorske brigade je ostal v spominu kot zgleden tovariš, prekaljen predvojni revolucionar in hraber borec.

ALBERT KLUN

pravna posvetovalnica

MI PRIPADA VEČ Odstotkov?

B. F. Ljubljana

Vprašanje: V svojem dopisu pravite (sklicujoč se na našo objavo) da imate priznanih 43 let in 10 mesecev pokojninske dobe, obenem pa, da ste udeležene NOB od leta 1941. V zvezi s tem sprašujete, če vam pripada nekaj odstotkov povečanja pokojnine. Obenem še navajate, da ste bili leta 1960 operirani na črevesju in ste invalid, pa bi radi vedeli, ali vam pripada kakšna invalidnina za nadlogo, ki jo prenašate že 13 let.

Odgovor: Glede povečanja pokojnine velja določilo čl. 61 statuta republiške skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SRS. To določilo pravi, da se zavarovancu, ki po izpolnitvi 40 let (oz. 35 let ženske) ostane še nadalje v zavarovanju, ne da bi uveljavil pravico do povečanja pokojnine, povečanja pa za vsako leto po izpolnitvi navedene pokojninske dobe za 1 odstotek, največ za 5 odstotkov. Po izrecni določbi člena 343 istega statuta pa to velja tudi za upokojene, upokojene po predpisih, ki so veljali do 31. 12. 1972. Tistim, ki bodo zahtevali povečanje do 30. junija, bo ta pravica priznana od 1. januarja letos, drugim pa od prvega dne naslednjega meseca po vložitvi zahteve. Na zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani so nam zagotovili, da bodo to povečanje priznavali uradoma, brez posebnih prijav, vendar postopoma. Če imate torej kot borec pred 9. 9. 1943 priznano dvojno štetje pred tem datumom (vaši podatki so namreč nejasni), potem se vam bo pokojnina povečala za 5 odstotkov. Če pa dvojne štetje nimate priznanega od tedaj, se vam bo povečala za 3 odstotke, kolikor imate let na 40-letno pokojninsko dobo.

Invalidnino lahko dobite tudi kot upokojenec. To dopušča člen 116 zgoraj navedenega statuta, ki priznava pravico do invalidnine ne glede na to, ali zavarovanec uživa kako drugo pravico po tem statutu. Morate pa vložiti ustrezen zahtevek, ker vam glede na nepopolne podatke ne moremo pojasniti, ali vam za bolezen oz. okvaro, ki jo imate, pripada pravica do invalidnine. Invalidnina pa zavarovancu ne pripada, če uživa pravico do invalidnine po zakonu o vojaških vojnih invalidih, seveda zaradi iste okvare.

MEJNI ZNESEK ZA POLNO POKOJNINO

J. R. MENCEŠ

Vprašanje: Pišete, naj vam navedemo točen znesek celokupnega zaslужka in pokojnine, ki jo sme imeti upokojenec, da se mu od pokojnine ne trga ničesar.

Odgovor: Kot je znano je ta kritični znesek 3870 din. Če znese vaša pokojnina in honorarni zaslужek toliko oz. manj, ne boste pri pokojnini prizadeali. Vendar vas opozarjamo, da morajo vsi zaposleni upokojenci vložiti do 31. maja prijavo na posebnem obrazcu.

ŠTETJE ČASA PO 9. 5. 1945 V POKOJNINSKO DOBO

Z. R. Zagorje

Vprašanje: Maja 1944 ste stopili v NOV. Ljubljanski brigadi, slednjič v Notranjskem odredu. Po osvoboditvi ste bili v II. diviziji KNOJ-a, dokler niste bili novembra 1945 kot rudar demobilizirani. Zdaj sprašujete, ali se vam bo čas od maja do novembra 1945 štel v pokojninsko dobo. Ob demobilizaciji ste imeli čin desetarja. Prej kadrovskega roka niste služili.

Odgovor: Obstoji poseben predpis, kako se tistim, ki ob demobilizaciji niso bili oficirji ali aktivni podoficirji šteje čas v JLA od 15. 5. 1945 dalje. Koliko se jim priznava pokojninsko dobo, zavisi od tega, koliko časa so bili v NOV, kakor tudi, v katerem roku vojske so služili po osvoboditvi. Glede na to, da ste bili v KNOJU, da prej kadrovskega roka niste služili in da niste bili aktivni podoficirji menimo, da se vam čas, ko ste bili v JLA po osvoboditvi, ne bo štel v pokojninsko dobo, temveč se vam bo računal kot doslužitev vojaškega roka.

JE MOŽNO SKRAJŠANJE VOJAŠKEGA ROKA?

N. N. Celje

VPRASANJE: Pišete, da sin služi vojaški rok v Celju. En sin se uči za avtoelektričarja v Mariboru, hčerka je poročena. Mož je invalid I. kategorije, vi ste stari 55 let. Vaš prvi mož je padel kot partizan, poročeni ste z njegovim bratom. Posedujete enostanovanjsko hišo in nekaj zemlje s 33.000 din osnovne. Mož pa prejema invalidsko pokojnino 1430,00 din. Ker vam je sin, ki je pri vojakih, pomagal, sprašujete če bi lahko dosegli, da bi se mu vojaški rok skrajšal.

ODGOVOR: Sin, ki je pri vojakih, ni bil edini hranilec družine. Zato skrajšanja roka najbrž ne boste dosegli, lahko pa vložite prošnjo na odsek za narodno obrambo na občini.

imeli smo ljudi

Jože Frelih

Sredi marca smo v Tolminu pospremili na zadnji poti tovariša Jožeta Freliha, dolgoletnega sodnika za prekrške pri skupščini občine Tolmin.

Pokojni Jože je bil rojen 18. marca 1909 v Sovodnju v občini Skofja Loka. V stari Jugoslaviji je bil aktivni podoficir v mornarici. Po zlomu in zasedbi Jugoslavije se je vrnil domov v Skofjo Loko in se zaposlil kot uslužbenec. Sredi avgusta 1943 se je povezal z narodnoosvobodilnim gibanjem in začel aktivno sodelovati pri zbiranju pomoči za partizane. Dne 1. oktobra 1943 pa je odšel k partizanom. Prišel je na Primorsko in postal komandir v SVPB »PAVLA« v Mrzli Rupi v Čekovniku. Kasneje je bil komandir v partizanski bolnici »OČKA«. Po osvoboditvi je bil zaposlen kot sodnik za prekrške v občini Tolmin. To dolžnost je opravljal tudi v občini Idrija in občini za Goriška Brda na Dobrovo.

Bil je nosilec več visokih partizanskih odlikovanj. Ohranili ga bomo v spominu kot dobrega in vestnega tovariša in borca.

Poliksena Dobrajc

Pred kratkim so na viškem pokopališču v Ljubljani pokopali Polikseno Dobrajc. Bilo ji je 70 let, ko je podlegla posledicam dolgoletne bolezni in omahnila v smrt.

Pokojnica je bila rojena v Bitoli na jugu Makedonije, od koder se je kmalu po I. svetovni vojni s svojim možem preselila v Ljubljano.

Med okupacijo jo najdemo med najbolj delavnimi člani OF, saj so v Dobrajčevi hiši v Rožni dolini v Ljubljani imeli bunker, v katerem je delovala tehnika in so se v njem skrivali tudi ilegalci. Pokojna Poliksena Dobrajc je bila tudi sicer aglita aktivistka, ki je med okupacijo sodelovala v številnih ilegalnih akcijah. V NOB je izgubila tudi edinega sina Petra, ki je leta 1943 padel v Dolenji vasi pri Ribnici.

Tudi po vojni, dokler je še bila zdrava, je pokojnica bila nekaj let aktivna na terenu. Njen prispevek naši NOB je bil res velik, zato jo bodo vsi, ki so jo poznali ohranili v najlepšem spominu.

Jože Zabukovec-Pepe

Od Jožeta Zabukovca - Pepeta smo se za vedno poslovili 24. marca na štepanjskem pokopališču v Ljubljani. — Rodil se je pred tridesetimi leti v Novi vasi pri Rakeku. Izučil se je za mesarja. V narodnoosvobodilnem gibanju je začel sodelovati že ob samem začetku. Bil je obveščevalec in skrbel je za hrano partizanske enote leta 1942 na Blokah. Italijani so ga prišli leta 1943. Bil je zaprt v Logatcu, pozneje pa v Ljubljani. Zaradi pomanjkanja dokazov so ga avgusta 1943 izpustili. Vrnil se je na Bloke in nadalje delal za partizane. Po italijanski kapitulaciji je postal član rajonskega odbora OF z Bloško ploto; bil je član gospodarske komisije in blaginjak. Pozneje so ga dodelili v 8. Levstikovo brigado; v nji je bil do decembra 1945. V zadnjem obdobju je živel v Ljubljani. Bolehal je več let zaradi posledic, ki mu jih je zapustila vojna. Ob odprtem grobu se je od njega poslovil zastopnik družbenopolitičnih organizacij in ZB NOV z Blok. Na zadnji poti so ga spremili številni tovariši iz domačega kraja.

Karlo Mrakič

Karla Mrakiča smo 28. marca spremili na zadnji poti v Bovcu. Rodil se je pred tridesetimi leti v kmečki družini. Izučil se je za kolarja. Ze kot otroka ga je iz domačega kraja pregnala prva svetovna vojna. Ko se je vrnil, je našel razdejan dom. Vojaščino je moral služiti v italijanski vojski. Potem je bil rudar v rabeljskem rudniku svinca. Brž ko se je med narodnoosvobodilno vojno na Bovškem razširilo osvobodilno gibanje, se mu je pridružil in ga gmotno podpiral. Leta 1944 je stopil v enoto Gregorčičeve brigade. Bojeval se je do osvoboditve Trsta. Mobiliziran je bil leta 1946. Odlikovan je bil za hrabrost in za zasluge za narod. Po vojni je sprva delal v tovarni Elan v Begunjah, nato pa do upokojitve pri LP v Bovcu. Bil je vsestransko družbeno dejaven, sodeloval je v samoupravnih organih, bil je dolga leta občinski odbornik, delal je v krajevni skupnosti in v raznih družbenopolitičnih organizacijah. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Doroteja Kepic

Dne 24. marca smo se za vedno poslovili na ihanskem pokopališču od partizanske mame Doroteje Kepic (po domače »Jožetove mame«) iz Male Ioke pri Ihanu.

V 82. leta starosti je mamskaj doživela v svojem življenju, največ pa je pretrpela med okupacijo. Ze leta 1943 je aktivno pričela sodelovati skupaj z vso družino s partizanskim pokretom, saj je bila tu stalna javka terenskih delavcev kamniškega okrožja. Tu si našel vse od kurirja, obveščevalca pa do prehodnih borcev NOB

vedno zato, šče, prehrano in eno glavnih vrlin, ki jo je nudila mama — gostoljubnost. Vse to je trajalo do 4. februarja 1944; ta dan so napadli Nemci hišo in v njej našli partizana, nakar so začeli sankcije proti vsem. Ta dan so nato vsi pobegnili in živeli v ilegali, mož umrl ter dve hčerki in sin pa so odšli v partizane. Njeno priljubljenost med znani in prijatelji, tovariši je bila dokazana z udeležbo na poslednji poti.

Ostala nam bo v trajnem spominu.

Anton Henigman

Anton Henigman iz Rakitnice v Ribniški dolini bi imel prihodnje leto sto let, a ni dočakal stoletnice; pokopali so ga 16. marca v njegovi rojstni vasi. Na svoji dolgi življenjski poti je veliko garal. Sodeloval je pri graditvi kočevske železnice do leta 1893, potem pa je delal po gozdovih doma in tudi v Ameriki, kamor je celo trikrat odpotoval. V zakonu je imel 14 otrok. Sin Jože je bil partizan in je padel leta 1943. Hči Marija živi v Ameriki, devet Henigmanov pa je v domovini. Henigmanovi so bili znana partizanska družina. V osvobodilnem gibanju je sodelovala že leta 1941. Spomladi 1942 pa je odšla k partizanom kar pet Henigmanovih fantov in partizanke so bile tudi tri hčere. Očeta in mater so preganjali in pretepali Italijani, Nemci in domači izdajalci; vlačili so jih po zaporih v Ribnici, Kočevju in Ljubljani. Končno se jima je posrečilo uiti na osvobodeno ozemlje v Belo krajino, osvoboditev pa sta dočakala v Dalmaciji. Oče Henigman je bil upokojen šele, ko mu je bilo že 82 let. Zelo rad je bral do smrti in bil je zvest bralec TV-15. Užival je splošno spoštovanje; domačini so ga vsi poznali kot najstarejšega občana ribniške občine.

Rafael Šuligoj

Od Rafaela Šuligoja iz Bazare pri Šempetru na Krasu smo se poslovili 4. t. m. na šempetrskem pokopališču. Smrtno se je ponesrečil pri prometni nesreči. — Rodil se je leta 1917 v Klau nad Kanalom. Med prvo svetovno vojno je bila družina v izgnanstvu. Oče se je vrnil iz vojne kot stodoletni invalid. Med drugo svetovno vojno je Rafael začel sodelovati v osvobodilnem gibanju leta 1942 in fašisti so ga kmalu prišli ter zaprli v Tolminu. Brž ko se mu je posrečilo izmuzniti se iz zapore, se je pridružil Gregorčičevi brigadi. Bil je med udeleženci pohoda v Benečijo. Tam je bil ranjen, nakar so ga ujeli in zaprli v rimskih ječah. Po italijanski kapitulaciji so ga odgnali v nemško taborišče. Nekaj mesecev pred koncem vojne je pobegnil in se popolnoma izčrpan vrnil domov. — Ob odprtem grobu mu je spregovoril v slovo Leopold Kotar.

Mati z otroki pri partizanih

Nastal je ogromen požar, ki je uničil domove več kot polovici vaščanov. Poslej ti vaščani niso imeli druge izbire, kakor da so se potikali po vlažnih cementnih kleteh, hlevih in skednjih, ki niso pogoreli...

Beg družin v gozdove pod Snežnikom

Prišel je 2. september 1942. Partizani so organizirali in se pripravili za napad na postojanko karabinjerjev v Starem trgu in na belogardiste v Danah, Pudobu in drugod. Na predvečer tega usodnega dne so bile obveščene vse ogrožene družine, da se bomo morale umakniti v gozd.

Beg v gozd je skrival v sebi strah pred internacijo, strah pred preganjanjem. To je bil beg pred demonom usodno dane sile italijanskih fašistov in belogardistov. Vsi smo se v mraku sešli pod gozdom v Cerovljaku. Ko smo bili vsi skupaj, so nas vodiči odpeljali na gozdno pot. Družinam so bile dodeljene v pomoč, zlasti materam z najmlajšimi otroki: Mara Ausec, Ivanka Zigmund, Marjetka Bavec iz Vrhnik ter Ančka Mohar in Zinka Strle iz Markovca.

Kmalu nato, ko smo se oddaljili v gozd, se je začelo svetlikati po Loški dolini. Čulo

Po gozdu smo pobirale suhe veje za v kuhinjo in za ognje pred smrekovimi kolibami. Partizani so na bukve obesili nekaj kosov mesa, po katerih so se pasli roji muh. Zaradi pomanjkanja vode so dajali v kotel neoprano meso in neopran krompir. Po tej hrani sem bila bolna sedem dni. Dobila sem grižo.

Ob večerih sem šla včasih vasovat k hrvaškim družinam. Hrvaške žene so mi pripovedovale, da so tudi one pribežale pred Italijani v zaščito gozda že maja meseca. S seboj so imele krave in nekaj koz. Rekle so mi, kako je bilo tudi v njihovem kraju hudo. Italijani so vse vasi izropali, ljudi postrelili ali odpeljali v internacijo. Samo tisti, ki je zbežal v gozd je ostal. Nadalje so mi pravile, kako je bilo, ko jim je zmanjkalo hrane, ki so si jo prinesle s seboj v gozd. Po gozdu so nabirale kislo deteljico in jo jedle. Jedle so tudi drobno zrezano in na mleku kuhano travo in se tako preživljale, dokler ni bil krompir za oreh debel, ki so ga k sreči še pred napadom Italijanov posadile.

Nekje od Gerovega sem so se večkrat slišali strel iz pušk. Ob večerih smo se počutili bolj varne. Čez dan je bilo še vedno toplo, bilo je lepo jesensko vreme.

V taborišču Smrekova draga

V tem prvem taborišču nismo bili dolgo. Tako nekako proti koncu meseca septembra je vodstvo taborišča ukazalo premik. Odšli smo nazaj za kakšne dve uri. Ustavili smo se v gostem smrekovem gozdu. Kraj so imenovali Smrekova draga. Takoj smo začeli delati smrekove kolibe, strehe pa smo naredili iz smrekovega lubja. Za postelje smo si nabrali mahu in nalomili drobne smrekove vejice.

Pri umiku iz Loške doline v gozdove smo vzeli s seboj samo enkrat za preobleč, odejo in posodice. V dolinici smo si uredili skupno kuhinjo. Kuhali smo enkrat na dan.

Vodstvo taborišča so sestavljali: Rafael Kovačič, politični komisar, Jakob Baraga-Ješo, komandant, Franc Plos, komandir, Viktor Kočev, intendant, in Nežka Bavec, kuharica. V tem drugem taborišču smo hodili po hrano več ur daleč v Sokole, sadje za otroke pa smo hodili pobirati v Korošce. Naj omenim, da smo iz taborišča v Smrekovi dragi hodili po vodo in led v snežniško podgorje. To taborišče je bilo najbližje Snežniku. Tam smo se plazili po previsnih grapah, po razpokah in kotanjah precej globoko. Menili smo, da je tam večni sneg in led. Pravili so, da je po nekaterih prepadih sneg star več kot 50 let. To so ugotovili po plasteh snega, na katere je padalo listje vsako jesen. Partizani so govorili, da je bil tisti sneg tudi črvin, ker so v snegu našli velike črne črve.

V še toplih jesenskih dneh se je ta sneg še tajal. Voda se je stekala po jamicah in plitvih vdolbinicah, pobirali pa smo jo s posodico. Razsekavali smo tudi led s sekirjo. Tako smo pripravljali vodo vsak dan za kuhanje neslane in nezabeljene kolerabe in krompirja.

V drugem taborišču je bilo tudi nekaj prehodnih, negibljivih, bolnih in ranjenih tovarišev, ki so se pri nas zadrževali samo začasno. V Šimenovih dolinah se ti ljudje niso več zadrževali, ker je bilo slišati, da je bila tam blizu partizanska bolnišnica.

Lepi jesenski dnevi so bili kot nalašč za nas pregnance. Bili so kar dolgo in izredno lepi. Le nekajkrat je grozovito treskalo in grmelo. Votlo in strahotno je bobnelo ter odmevalo od sosednjega gorovja. Otroci so se prestrašeni stiskali k svojim materam.

(Dalje prihodnjič)

Rezka Razdrih, avtorica našega najnovejšega feljtona.

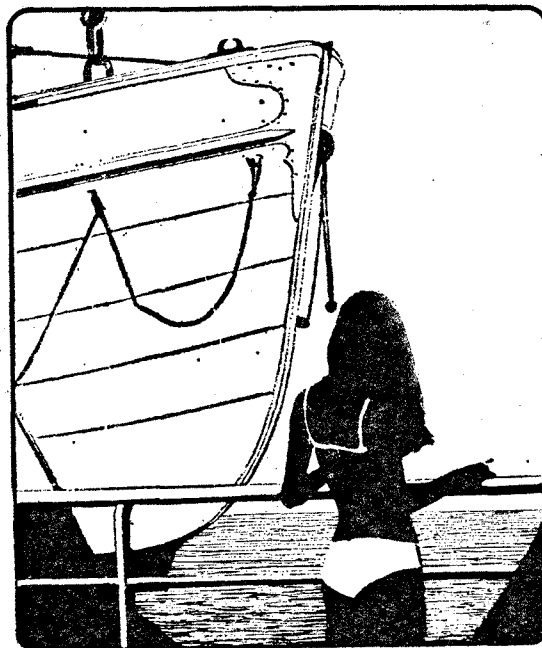
se je pokanje pušk in kriki izdajalcev. Napad se je pričel. Partizani so izrekli svojo kletev fašistom in belogardistom. A naša pot je bila še dolga, težavna in naporna, posebno za otroke. Hodili smo vso noč in vmes počivali. Od utrujenosti in dolge gozdne poti smo postali silno žejni. Po gozdnih kolovozih smo iskali luže, kjer je stala umazana in blatna voda. To motno vodo smo z menaško pobirali iz luž in na dušek pili. Tako smo si vsaj malo potešili žejo.

Drugi dan okrog poldneva smo dospeli globoko v gozd. Rekli so nam, da smo prišli na Medvedov štant. Posedli smo na pobočju hriba na sončni strani. Bil je lep in topel dan. Tam je taborilo tudi nekaj hrvaških družin iz Kozjega vrha pri Prezidu. Žene teh hrvaških družin so takoj prinesle žejnim in lačnim otrokom vode in kuhanega krompirja. Potem smo tisti dan počivali. Ko se je zvečerilo, smo polegali na prostem. Otroci so zaradi hude utrujenosti takoj zaspati, jaz pa sem se predala spominom zadnjih dni v Loški dolini. Mojim mislim se je pridružila tudi podoba Snežnika. Naš oče Snežnik, ki smo ga gledali iz daljnjje Loške doline pozimi, ko je bil ogrnjen v belo odevalo, mrk in zameglen, poleti pa smo ga zrl v daljni sinjini in kamniti lepoti, nam je ponudil zavetje v črnem jelovem podgorju. V njegovem smolnatem dahu smo utrujeni prespali svojo prvo noč. Ko sem se ponoči zbudila, je dežurni hodil z baklo od družine do družine in pokrival razodete otroke.

Drugi dan smo začeli delati kolibe iz rant in smrečja. Postelje smo si postlali z mahom. Taborišču družin je bilo dodeljenih tudi nekaj tovarišev partizanov, ki so bili v pomoč in za varstvo družinam. To taborišče so sestavljali: deset družin, pozneje so prišle še tri starejše matere, nekaj mladink in partizani. S hrvaškimi družinami nas je bilo okrog sto. Otrok je bilo sedemintrideset. Na umiku iz Loške doline je bil najmlajši otrok Marije Kočevarjeve iz Markovca star komaj dvanajst dni, drugi od Milke Petričeve pa šest mesecev.

Ze prvi dan po prihodu v to naše taborišče so tovariši priskrbeli kotel, vodo, krompir in meso. Naslednje dni smo žene pomagale lupiti krompir in nabirati drva.

Čari poletja niso več tako daleč, načrti za dopuste bodo kmalu uresničeni

in zato pri

nama

Ljubljana - Kočevje - Škofja Loka - Velenje

IZBIRA BLAGA OD 9. APRILA 1973 DALJE

ZE V ZNAMENJU

POLETNE SEZONE.

ZA KOPANJE, ZA SONČENJE, ZA VAŠ DOPUST TOREJ

▶ že dobite vse pri

nama

Ljubljana - Kočevje - Škofja Loka - Velenje

PROMETNO
HOTELSKO
TURISTIČNO
PODJETJE
VIATOR
LJUBLJANA

TURISTIČNA DEJAVNOST: v turistični agenciji VIATOR in poslovalnicah v Ljubljani, v Kranjski gori, na Jesenicah, na Bledu, na Vrhnikih, v Kamniku, v Ravnah, v Slovenj Gradcu, v Ljutomeru in v Zagrebu.

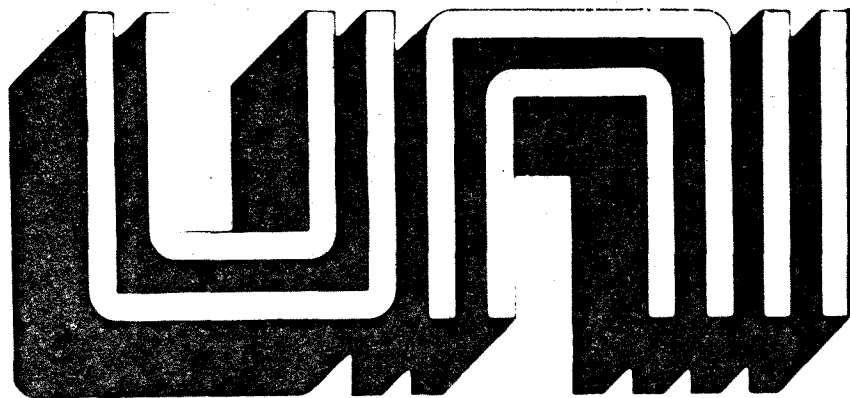
ANGORA

TOVARNA PLETENIN - LJUBLJANA

Emonska cesta 2

Telefon 21-409, 20-062

Renomirana tovarna pletenin »ANGORA« Ljubljana vam nudi bogat izbor ženskih in moških modnih oblačil najnovejših krojev in materialov za pomlad, poletje, jesen in zimo.

program

Industrija
STOL pohištva
STOL Kamnik

novi stanovanjski pohištveni uni program
v novo odprtem salonu stol interior na duplici pri kamniku

Epilog zadeve iz Marezig

Prejšnji četrtek je naposled zadeva iz Marezig dobila svoj zaslužen epilog. Aldo Cetin se je moral odpovedati mandatu občinskega odbornika in dati ostavko na položaj ravnatelja osnovne šole Ivan Babič-Jager v Marezigah. Hkrati je bil razrešen tudi zaupnih funkcij v tamkajšnjem parti-zanskem odredu. Med poštenimi in naprednimi ljudmi v Marezigah in na Koprskem sploh je zavladalo veliko olajšanje in odobravanje, veliko priznanje pa je dobil naš list, ki je o zadevi edini pogumno in objektivno poročal.

Naše bralce bodo gotovo zanimala nekatere potankosti iz časa po objavi naše reportaže »Novodobni kralj na Betajnovi«. Zapisali bomo le tiste, ki pričajo, da je v Marezigah pod vostvom Alda Cetina nastajala sovražna, protirevolucionarna in protisamoupravna fronta, ki je povzemala brutalne fašistične metode.

Zbore volilcev so Cetin in njegovi pristaši spremenili v najsrამოtnejšo burko. Bili so pravi posmeh demokraciji, samoupravljanju in revoluciji. O tem samo en primer. V Marezigah je Cetin kot občinski odbornik delovno predsedstvo tako sestavil, da so v njem prevladovali njegovi pristaši, zboru volilcev pa je predsedoval sam. V odsotnosti je učitelja Iva Petriča napadel kot pijanca in intriganta. Petrič je tedaj gledal televizijski film o tem, kako je Hitler prišel na oblast. Ko ga je prišel nekdo klicat, je pohitel na zbor volilcev v združni dom kar v trenerkah in se prijavil k besedi. Dvogovor se je začel približno takole:

»Pravkar sem gledal film o tem, kako je prišel Hitler na oblast. Iste metode, ki jih je uporabljal Hitler, uporablja Aldo Cetin. Razbija sestanke, ustrahuje in kleveta poštene (Petrič)...«

»Molči, drugače ti bom vrgel v glavo steklenico od soka (Cetin)!«

»Zakaj steklenico od soka? Raje mi vrzi steklenico od vina, ko praviš, da sem pijanec (Petrič)...«

Splošen smeh v dvorani. Nato se je priglasil k besedi sosed.

»Zraven moje hiše hodi učitelj Ivo Petrič v službo in iz službe pa ga nisem še nikoli videl pijanega...«

JAVITE NAM

Pričujoča fotografija predstavlja Bruna Bizjaka, roj. 18. januarja 1923 v Trstu, ki je bil spomladi 1944 komandir čete v 1. bataljonu Istrskega odreda. 17. avgusta 1944 je bil pri Bertokih hudo ranjen, 7. septembra so ga prenesli iz Brkinov na Notranjsko, od tam pa so ga z letalom prepeljali v Bari. Ko je ozdravel, se je vključil v 3. prekomorsko brigado, kjer je menda tudi bil komandir čete. Kakor izhaja iz seznamu padlih borcev 3. prekomorske brigade, je padel 3. maja 1945 na področju Reka-Rupa. Prosimo vse, ki kaj vedo o njem in o njegovem zadnjem boju, v kakšnih okoliščinah, kje natančno je padel in kje

je pokopan, da to sporočijo našemu uredništvu!

Prav tako prosimo za naslov in za podatke o Marici in Janezu Slavec! Gre za ženo in sina narodnega heroja in legendarnega komandanta 1. bataljona Loškega odreda Iva Slavca-Jokla, ki je padel 21. junija 1944 na Pševem pri Javorniku. Sin Janez se je rodil 3. novembra 1941 v Struževem pri Kranju. Z gozdom pod Snežnikom so ga v nahrbtniku prenesli čez Dolomite na Gorenjsko konec leta 1942. 24. maja 1943 se je rodila še Metka. Zanima nas zlasti usoda matere Marice ter naslovi za vse tri. Tu di te podatke sporočite na naše uredništvo za rubriko »Javite nam!«

»Tiho bodi, drugače ti bom vrgel v glavo to aktovko (Cetin)!«

Cetin je nadomestoval pomanjkanje inteligence z nasiljem in z drugimi umazanimi sredstvi, zato je popolnoma verjetno, da je učenko Svetlano Jonaš zares žalil z vzdevkom Bosanka in jo ustrahoval na najrazličnejše načine, kot smo nekoč že zapisali.

V soboto zjutraj (7. aprila) je bilo na zidu v Babičih napisano geslo: »Smrt borcem!« Tam blizu je bil nalepljen plakat s karikaturjo Ernesta Beliča, ki leze iz tanka, spodaj pa je bilo napisano: »Ernest Belič polušesnik.« Ta karikatura in ta žaljivka sta pač najboljši pričevanja o srčni nekulturi Cetina in njegovih pristašev, ki niso izbirali sredstev, da bi na juriš premagali komuniste in borce iz Marezig.

V ponedeljek dopoldne (9. aprila) pa je Aldo Cetin demonstracije namenoma vodil okoli italijanskega konzulata v Kopru, potem pa je v dvorani gledališča tolkel s pestjo po mizi in oblastnim ter političnim organom postavljaj pogoje.

MNENJE DELAVCA

Ko je delavec Tone Obed, priučeni brusar na žagi v Kokrici, ki je pod fašizmom trpel v specialnih bataljonih na Saradinji in ki zelo skromno živi, izvedel, da je Aldo Cetin organiziral demonstracije v Kopru in demonstrante namenoma vodil okoli italijanskega konzulata v Kopru, je ogorčeno izjavil: »Temu je treba dati v roke kramp in lopato, da bo vedel, kaj je življenje... Vzganjaje otrok mu jaz ne bi zaupal...« Z velikim odobravanjem so te besede potrdili tudi drugi navzoči delavci.

Poglejmo še, kakšni ljudje so se pridruževali Cetinu!

Boj marezigskih komunistov in borcev proti Cetinu in njegovim pristašem, ki je trajal polnih 9 mesecev, je bil razredni boj. Na eni strani so bili revni in poštene, na drugi, ob Cetinu, pa bogati ali taki, ki niso izbirali sredstev za bogatenje. Naj nekatere od slednjih naštejemo:

Prvi je Ivan Kocjančič iz Truš, desna roka gospoda iz Truš, ki je 10. aprila letos v marezigski cerkvi pel veliko mašo za uspeh ponedeljkove demonstracije v Kopru. Kocjančič je šofer pri Slavniku, njegova žena pa vodi trgovino v Truškah, kjer so nekateri artikli tudi po večkrat dražji kot v Kopru. Pri njem bo treba ugotoviti izvor premoženja, ki si ga je nabral zadnja leta. Kocjančič je komunist in španskemu borcu Francu Dobrinji pred nedavnim govoril, da v Marezigah ne bodo zmagali borci in komunisti in da se oni okrog Cetina bojujejo proti komunistom. Franc Dobrinja mu je odvrnil, da bodo komunisti nekoč zmagali celo v Ameriki, nikar v Marezigah. Ivan Kocjančič pa je odgovoren za lepljenje plakatov na Slavnikove avtobuse v Kopru, s čimer je zlorabil svoj službeni položaj.

Ovetko Plahuta z Marezig 16. (Partizani so kaznovali dva strica, ker sta bila izdajalca in zagrizena nasprotnika NOV). Večkrat je izjavil, da bo prišel čas obračuna, redno je razbijal vse sestanke občanov, krajevne skupnosti, zbere volilcev, vdiral na sestanke osnovne organizacije zveze komunistov in sicer tako, da se je delal neumnega, 28. oktobra lani pa je izjavil: »da je treba borce in komuniste vse postreliti!« Ob demonstracijah v Kopru je bil »kolvodjaj«.

Bratje Jordan Umer iz Marezig 24, zaposlen pri Agrariji v Kopru, Bruno Umer iz Babičev 37 a, zaposlen kot poslovođa pri Jevstini v Kopru in Vojko Umer iz Babičev 6, avtoprevoznik, so vsi zelo bogati. Poleg kamiona in sredstev družbenega standarda razpolagajo tudi z zasebnimi delovnimi sredstvi velike vrednosti, ki omogočajo izreden zaslužek. Za vse tri bi bilo treba izvesti natančno ugotavljanje izvora premoženja ter jih odstraniti s vplivnih delovnih mest. Bruno Umer je neposredno odgovoren za falsificiranje zapisnika z zbora volilcev v Babičih, kjer je bil on zapisnikar. Enemu od teh pripisujejo tudi geslo: »Smrt borcem!«

Marcelo Štok, najemnik gostinskega lokala v mareziganskem združnem domu, kjer se je skuhalo vse, kar je bilo zadnje čase v Marezigah slabega, je 12. februarja letos zgrabil za vrat inž. Boža Petriča, ki je šel na malo potrebo za združni dom, rekoč: »A, vi ste tisti, ki vohunite in dajeje informacije naprej...« Ko je inž. Petrič v strahovalcu prepoznal gostilničarja in se ga otrese, se je začudil, češ kako more gostilničar napadati svoje goste. Ta pa mu je odvrnil: »Jaz sem za Cetina, sem cetinovec. Kdor je proti njemu, pri meni ni in ne bo zaželen...« Nasprotno pa je dva dni pozneje dovolil kršenje javnega reda in miru v svojem lokalu s tem, da ni ničesar ukrenil proti petju fašistične pesmi »Facetto nero«. V ponedeljek, 9. aprila le-

tos, je Marcelo Štok s kombijem zvozil demonstrante do Kopra in se demonstracij sam udeležil.

Pri teh ljudeh in pri drugih odraslih, ki so se udeležili demonstracij v Kopru, bo treba še marsikaj raziskati in marsikaj ukreniti. S potrebno doslednostjo so doslej ukrepali rezervni starešine iz Kopra. Poleg Cetina sta bila razrešena še dva rezervna starešini. Treba pa bo pogledati še, kateri komunisti in lovci so se udeležili demonstracij. Notranja uprava ima natančen seznam udeležencev, mi pa od članov ZK vemo samo za Vido Božič, ki je Cetina vseskozi podpirala. Menimo, da je treba njo in še morebitne druge takoj izključiti iz Zveze komunistov, iz lovskih vrst pa izključiti vse tiste, ki so se udeležili demonstracij, ter jim odvzeti pravico do posesti in nošenja orožja. Tisti, ki so naselili ali so se pustili zavesti, naj se sramujejo svoje naivnosti in naj z dejanji v prihodnje popravijo povzročeno politično škodo!

Aldo Cetin mora brezpogojno prepustiti občini ali krajevni skupnosti hišo v Marezigah 74 za isto vsoto denarja, kot jo navaja kupoprodajna pogodba, ker si je to imetje pridobil na nepošten način in z nepoštenimi nameni, tako namreč, da je zlorabil položaje: predsednika krajevne skupnosti, občinskega odbornika in ravnatelja osnovne šole. Da je bil ta nakup možen samo z zlorabo naštetih položajev, dokazuje primer Albina Babiča, ki je hotel to hišo kupiti že pred več leti, pa je ni mogel zaradi tega, ker so z njo razpolagale družbenopolitične organizacije v Marezigah. Raziskati bo treba tudi, kako je bil porabljen družbeni denar v znesku 14.213,92 za popravilo te hiše, ki sta ga prejela Cetinov svak Marjan Babič in Cetinov prijatelj Cveto Plahuta. Ta hiša je namreč kljub temu popravilu še vedno v obupnem stanju. Prav tako bo treba zabeležiti, komu in kam so razvažali gradbeno gradivo na račun modernizacije ceste v Marezige in gradnje spomenika v Marezigah. Tudi tu je šlo za gmočno okoriščanje pod Cetinovim patronstvom.

Vsekakor je treba o marezigski zadevi napraviti natančno politično analizo. Na eni strani je treba obračunati z vsemi tistimi, ki so zagrešili kazniva dejanja ali prekrške zoper javni red in mir. Dalje je treba pogledati, kateri ljudje v Kopru so podpirali Cetina in zakaj. Komunisti iz Marezig vedo za vse in tudi za vsakega, zakaj je Cetina podpiral, oziroma kakšne usluge mu je Cetin nudil. Potegniti je treba tudi pouček o lastnih slabostih, zakaj je bilo vodstvo družbenopolitičnih organizacij v Kopru tako dolgo neučinkovito, da je toliko časa dopuščalo razraščanje sovražnega delovanja v Marezigah. Menimo, da so nekateri ljudje s svojimi neodgovornimi izjavami izgubili zaupanje ljudstva. Besedo morajo dobiti tisti, ki so od vsega začetka pravilno ocenili Cetina in njegovo delovanje, tisti, ki imajo neposreden stik z ljudskimi množicami, ki jim znajo prisluhniti, ki so človeški in ki požrtvovalno delujejo za pomoč revnim in socialno prizadetim, ki so politični masovniki, ki so ohranili stik z bazo v krajevnih skupnostih. Zgled takega pravega komuniste je Leander Cunja. Le-ta nima samo vseh moralnih odlik, ampak je tudi zadosti odločen, kadar je treba stvari postaviti na pravo mesto. Končno bo treba tudi sprejeti v Zvezo komunistov tiste, ki so se v Marezigah odločno bojevali proti krivici in ineresnici, treba bo sprejeti tiste, ki so po svojem bistvu proletarci in ki so pripadnost delavskemu razredu tudi tokrat izpričali, ne glede na težave, žalitve in tveganja. Dva od teh lahko sam predlagam: to sta učitelj Ivo Peterič in kmet Oskar Sabadin.

Naposled si velja zastaviti vprašanje, zakaj je o zadevi objektivno poročal samo naš list. Naše uredništvo si je zapisalo za vodo, da bo dosledno zastopalo mnenja borcev, tudi tistih, ki so bili pozabljeni in po krivem odrinjeni iz družbenega življenja, da bo dosledno in konkretno nastopalo za uresničenje Titovega pisma. To smo delali in delamo kljub temu da nas je premalo, delamo ne glede na delovni čas in morebitne politične nevedčnosti, delamo kljub temu da smo slabo plačani. Da so nekateri listi neobjektivno poročali, so vzrok: tveganje tiskovne tožbe, pomanjkanje vztrajnosti in časa za raziskovanje zapletenih zadev, površnost in lagodnost pa tudi pomanjkanje zmožnosti za marksistično analizo. Nasprotno lastnosti so bile doslej v novinarstvu premalo spodbujane.

Zahvaljujem se za priznanje, ki so ga našemu listu in meni osebno izrekli koprski borci, za podporo, ki ste jo nam dali v pismih in pri osebnih stikih. Ni nam potrebna hvala, potrebna nam je pomoč pri širjenju našega lista, pri pridobivanju novih naročnikov. S tem nam boste pomagali ustvariti gmočno podlago, da bomo lahko še bolj nastopali proti krivicam, da se bomo še bolj zavzemali za pravico in druge etične vrednote naše revolucije.

FRANCI STRLE

dobro je, če veste

ZANAMCI BODO IMELI ELEKTRARNE V VESOLJU. To ni napoved iz kakšnega fantastičnega romana, marveč domneva na podlagi sodobnega tehničnega razvoja in spoznanja, da viri električne energije na sami Zemlji ne bodo več dovolj — najbrž že kaj kmalu. Danes ni več nobena posebnost tako imenovana sončna elektrarna ali naprave, ki pretvarjajo sončno energijo neposredno v električno ali v »električni tok«. Dobro znane so zlasti sončne baterije, ki so jih uporabljali na satelitih (ali jih še uporabljajo). Učenjaki si že več let močno prizadevajo, da bi rešili težavno, a zelo hvaležno nalogo, kako bi naj toploto neposredno spremenili v električno energijo, to se pravi, da bi imeli takšne elektrarne, ki bi ne dajale električne energije posredno, s pogonom na paro, s parnimi turbinami, ki vrtijo generatorje. Ko bodo pa v prihodnosti pridobivali električno energijo za izredno velike potrebe na Zemlji, bodo delovale elektrarne v vesolju; spreminjali bodo sončno energijo v električni tok in ga pošiljali na Zemljo, a baje ne po daljnovodih, marveč brezžično, podobno kot meče žaromet v snopu svetlobe. Po presoji na podlagi današnje tehnike ter znanstvene ravni bi vesoljske elektrarne morale imeti velikanske antene, tako da bi imele površino celo do osem km². Elektrarna pa bi bila tako močna, da bi dajala celo petkrat več električne energije, kot pa je zdaj dajejo posamezne največje elektrarne na svetu. Zračnani so, da bi stroški za razvoj takšnih elektrarn znašali približno dvakrat več, kakor pa so za ves ameriški program za odprave na Luno. Prav to — veliki stroški — je zdaj pravzaprav edina ovira, da se naloge ni neposredno lotila še nobena država. Toda verjetno je, da se ponekod že bolj ali manj — a skrivaj — pripravljajo na to, kakor so se pred desetletji na izdelavo raket za vesoljske polete.

ZVOCNE PROMETNE ZNAKE PRESKUSAJO V AMERIKI. Tam imajo nedvomno največ izkušenj iz avtomobilskega prometa, zato pa je treba posvetiti primerno pozornost sedanjim ameriškim poskusom, da bi izpopolnili prometno signaliziranje na cestah ali da bi izpopolnili slikovne (vizuelne) prometne znake. Nešteto prometnih nesreč se dogaja, ker vozniki spregledajo prometni znak ali ga ne morejo videti v neugodnih vremenskih razmerah, zlasti ponoči. V Ameriki hočejo zdaj preskusiti, ali bi bila učinkovitejša zvočna opozorila na cestah. Vozniki bi opozarjali z dovolj močnimi zvočniki na prometne nevarnosti ali prometne značilnosti ter prepise Tehničnih ovir ni. Zvočna opozorila bi bila neučinkovita le za gluhe voznike in nekaj težav bi bilo z vozniki, ki bi ne razumeli angleščine, namreč tujci, ki se vozijo seveda tudi po ameriških cestah in ki niso največji mojstri za »amerikanščino«.

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likožarjeva—Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIŠ«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

Junak iz aprilske vojne in ujetništva

Aprilska vojna se je klavirno končala. Izdaja generalov in vladajoče buržoazije je bila popolna. Zaman je bilo junaštvo vojakov in oficirjev, ki so bili pripravljeni braniti domovino do zadnje kaplje krvi. Tega junaštva se po krivem strahuje in o teh posamičnih junakih vse premalo pišemo.

Med junaki aprilske vojne so bili tudi mnogi Slovenci. Eden izmed njih je Franc Šacer. Izhaaja iz znamenite ptujske družine, ki je vsa sodelovala v osvobodilnem gibanju. Poleg očeta, ilegalnega političnega aktivista, je dala še dve partizanki in dva partizana. Franc je najstarejši. Rodil se je 9. oktobra 1918. Po končani gimnaziji bi bil rad študiral pravo. Toda pri hiši je manjkalo denarja, zato je oče sklenil, da morajo vsi podpreti drugega sina Jožeta, ki je vse prekašal in ki je danes svetovno znani elektroinženir in izumitelj. Franc se je moral zaposeliti, 17. aprila 1938 pa je moral oditi na odslužitev vojaškega roka. Sicer pa naj pri-
veduje kar sam!

»Rekli so, da imamo 6 mesecev orožnih vaj in niso nas pustili domov. Tako sem 6. aprila 1941 ob 6.30 stal v jarku do prsij v vodi, ko so v prvem valu prišle nemške štupe in bombardirale Beograd. Takrat sem bil rezervni podnadrednik, ker pa je komandir našega voda poročnik Stefanović padel, so me takoj postavili za komandirja voda. S tem vodom sem se boril še potem ves čas, dokler nismo prišli do Užic, ko so nas na neki planoti po preboju čez reko obkolili Nemci s tanki. To je bilo 1. maja 1941. Dotlej je naša četa izgubila 40 ljudi in dva minometa, obdržali smo še zbrojevke, nekaj maksimov in švarclozov. Tam si nisimo vedeli več kaj pomagati. Da si rešimo golo življenje, smo se vdali. Prišel je neki nemški kapetan in dejal: »Sie sind Banditen?« Rekel sem: »Nein, Herr. Wir sind keine Banditen. Wir sind jugoslawische Arme.« »Pa veste,« je nadaljeval nemški kapetan, »da je bila že 17. aprila podpisana kapitulacija?« Jaz nisem imel nobene zveze, nobene komande in jaz tega nisem vedel. ... Potem me je neki Nemec udaril, da mi je vse zbil, kar sem imel na sebi. In nato so nas spravili na kamione, potem z vlakom v Beograd, iz Beograda pa v Romunijo, v Sakalaš.

V Sakalaš smo prišli ponoči. In tam so zajeti jugoslovanski vojaki ležali v blatu. Tam so nas zaprli za žico. Niso nam dali jesti. Travo smo jedli, ki smo jo popuili z one strani žice. Ko sem se zjutraj zbudil v tistem blatu, sem imel lase primrznjene v blato. Nisem mogel vstati, dokler nisem poklical tovariša, da mi je lase porezal. Od tam so nas peljali v Madžarsko, potem prek Češkoslovaške v Frankfurt na Odri. Tam sem prebil skoraj dve leti.

V Frankfurtu so prestajali jetništvo Francozi, kmalu za nami pa so pripeljali tudi Ruse, s katerimi so najbolj grdo ravnali. Ločeni smo bili z bodečo žico. Jaz sem se v gimnaziji učil ne samo nemško, ampak tudi francosko, zato sem lahko navezal stike z zajetimi Francozi. Od njih sem dobival radijska poročila. Radio so imeli pod podom v baraki in po dva sta vedno stala na straži, kadar so poslušali poročila. Če se je približal kakšen Nemec, je straža zažvižgala maršjezo. Povezan sem bil z Julesom Defaugom, Francozi so mi dali svojo vojaško kapo. Imel sem dve. Tako sem lahko goljufal nemške stražarje, ki niso nikoli vedeli, ali sem Francoz ali Jugoslovian. Poleg radijskih

Franc Šacer prve dni po osvoboditvi.

poročil sem prenašal tudi razne priboljške in cigarete za Ruse. Ko sem nekoč vrgel omot s cigaretami čez žico, ki je bila visoka blizu 4 metre, me je opazil nemški stražar in name streljal, a me ni zadel. Potem so Nemci obkolili barako, kamor sem zbežal, in jo preiskali, a me ni nihče izdal.

Med svojimi tovariši sem odbral najzanesljivejše. To so bili: Ciril Brodnjak iz Formina, Anton Puc iz Moškanje in še nekateri. Osnovni smo nekakšno kulturno društvo in smo uprizorili igrice, ki smo jo sami napisali. Ta se je končala tako, da smo na koncu potegnili na vislice slamnatega nemškega vojaka. Ko je prišlo to na dan, so mene in vse tiste dali v kazensko četo. Imel sem številko 16619. Tam so nam naložili 50 kilogramov bremena in vsak dan: »Nieder! Auf! Nieder! Auf!« Vstajati in počepati smo morali z bremenom toliko časa, dokler nismo obležali kakor mrtvi. Šele potem ko smo se vsi zrušili kot mrtvi, so nehali. Končno so me kot »schutz ange hörige« prepeljali do Maribora. To se pravi brezpraven človek, ki je spuščen iz logarja po milosti božji.

Konec 1942 sem prišel domov. Sestra Marija, sedaj poročena Bačani, je bila od 1. maja 1942 pri partizanih v Kalniškem odredu. Takoj je prišel k meni blockführer Višnik in me opozoril: »Cuj, fant! Takoj se zaposli, drugače te bodo Nemci spravili na Bor!« Z njegovim sinom Janezom sem hodil skupaj v šolo in bila sva iskrena prijatelja. Zato sem mu zaupal in ga ubogal. V tem času sem že vzdrževal zvezo od Rudija Kukolja v Cvetkovcih čez Boč in Paradiž s kozjansko četo in potem na Hrvaško. Moj oče je bil sekretar OF in je k partizanom poslal kakšnih 90 partizanov. Tudi brat Jože je odšel k partizanom, že sredi leta 1943.

Pri vzdrževanju kurirskih zvez sem trikrat zašel v hude škipce. Najprej me je zalotila žandarmerija, ko sem se po policijski uri peljal s kolesom. Da bi lahko hitreje vozil, sem si bil prižgal karbidovko. »Ja, čuj-te,« sem se izgovoril. »Jaz nisem vedel, da je to prepovedano. Naredil sem si luč, da lahko pridem do tja, saj grem k stari mami. Tam je ata doma. ... Seveda sem se z žandarji pogovarjal po nemško, zato sem jih pretental, da so mi verjeli. Tretjič me je rešil Vinko Kralj-Tarzan, ki je služil pri žandarjih. Res je bil pri žandarjih, a je bil pošten in se je boril skupaj z nami proti Nemcem. To lahko potrdim. Imel je ilegalno ime Tarzan, jaz pa Tomaž. Ko so me zgrabili žandarji, sem imel pri sebi za vsak primer steklenico žganja. Vprašali so me, kaj da delam ob tej uri blizu meje. »Cuj-te, šel sem po žganje. Doma imamo kosce. ...« Žandar Vinko Kralj se je zavzel zame, češ da sem pošten, da mi lahko verjamejo in zaupajo. Komandir žandarjev me je vprašal, če mu lahko dam malo žganja. »Malo vam ga lahko dam, vsega pa ne, ker ga nesem za kosce. ...« Prepričan sem, da me je to rešilo. Če bi mu bil dal vse žganje, bi bil mislil, aha, nekaj ima za bregom, ker se je ustrašil. Potem bi me pokosili. ...

Redno sem podpiral tudi zapornike na Borlu. V grmice ob Dravi smo zanje postavljali hrano; le-to so oni jemali, ko so s sodom hodili po vodo. Nekateri stražarji so to celo opazili, vendar nas niso javili ali preganjali. Potem je prišel usodni avgust 1943. Nenadoma so me zgrabili in me nasilno poslali v nemško vojsko. O tem, kaj sem tam pretrpel, ne bom pravil. Bil sem brez orožja in venomer pod stražo. Vedno sem zameril samemu sebi, da sem se takrat pustil aretirati. ... A sem jim jo zagodel. Ko so prišla zavezniška letala bombardirala, je moj stražar pobegnil in vse pustil. Jaz sem takoj navezal tri bombe in jih vrgel na nemški kamion z municijo. Potem sem izkoristil splošno zmedo in pobegnil. Na Jesenicah sem se javil pri človeku, čigar naslov mi je bil že pred dobrim letom dal brat Jože, češ naj se obrnem na tega človeka, če bi kdaj zašel v hude težave. Ta me je lepo sprejel in po zvezah spravil v 7. korpus NOVJ.

Kot bivšega podoficirja so me porabili za urjenje novincev. Kmalu sem postal vodnik, nato politdelegat voda in komandir čete. Bil sem ranjen. Prepeljali so me na zdravljenje v Italijo. Od tam so me vključili v 5. prekomorsko brigado. Komandant brigade je bil Stane Mahne. Pri Gospiču sem bil drugič ranjen. Osem dni sem bil v nezvesti, ker me je zadelo v glavo. Ko sem ozdravel, sem bil dodeljen glavnemu štabu NOV in PO Slovenije in sem v njegovi sestavi dočakal konec vojne. ... Leta 1944 je odšla k partizanom tudi najmlajša sestra Angela, mater so odvlekli v logor. Ko sem po osvoboditvi pohitel v Ptuj, ni bilo doma nikogar. ...

FRANCI STRLE

Marca letos je bila v osnovni šoli Lucijana Bratkoviča-Bratuža v Renčah slovesnost, edina tovrstna v Sloveniji. Franc Leskošek-Luka je v imenu Republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije in Zveze prijateljev mladine Slovenije izročil predstavniku pionirskega odreda Alfreda Rusjana-Jelka za renške osnovne šole zlato značko Osvobodilne fronte Južnega Vietnama. Tako je uresničil željo odpravnika poslov vietnamskega veleposlaništva v Beogradu Minh Nama, ki je Svetu za vzgojo in varstvo otrok Jugoslavije izročil deset značk vietnamskih pionirjev za najbolj prizadevne pionirske odrede v Jugoslaviji pri zbiranju denarne pomoči vietnamskim otrokom. Slovesnosti s skrbno pripravljenim kulturnim programom so poleg Franca Leskoška-Luke in Mare Rupene-Osolnikove, predsednika in tajnice Republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije, prisostvovali še tajnica Zveze prijateljev mladine Slovenije Ančka Čerin, predstavniki tamkajšnjega družbeno-političnega življenja, številni vaščani in starši pionirjev.

»Sonce svobode« ni majhno priznanje, pa sem jih obiskala.

Bilo je temno in nič kaj spomladansko vreme, a vendar mi je obisk v tem prijetnem kraju Vipavske doline prinesel mnoga topla spoznanja. Zanje bi se gostiteljem rada zahvalila in izrazil obžalovanje, da o dejavnosti na renški osnovni šoli doslej še nismo pisali, čeprav je šola to pozornost že zdavnaj zaslužila. Zato tudi ni čudno, da z mladimi nisem mogla pokramlja-

Vietnamsko „sonce svobode“ v Renčah

ti o »TV 15« in o tem, kako bi naše sodelovanje poživili, kot sem namerala. Kljub stošestindvajsetim naročnikom v kraju samem, mladi v Renčah nas list še premalo poznajo. Vesela sem, da bo v prihodnje drugače. S prvim marcem bo namreč »TV 15« — kot mi je v začetku najinega pogovora dejal ravnatelj Emil Certalič, ki vodi šolo že dvajseto leto — dobil svoje stalno in častno mesto tudi v osnovni šoli Lucijana Bratkoviča-Bratuža v Renčah.

»Naša mladina spoznava revolucionarne tradicije prek staršev in rednega učnega programa, živo in kritično spremlja dogajanja po svetu in okoli sebe z željo po pravičnejšem in boljšem življenju; čustveno je zelo razgibana, posebno v nižjih razredih, in vsako zastavljeno akcijo uresničuje z zanosom, značilnim za narodnoosvobodilni boj, čisto prostovoljno«, je renško mladino uvodoma zgovorno predstavil Emil Certalič.

»Lepo je delati z njimi«, je dodala mentorica pionirske organizacije Marija Podbršček in prepustila besedo Franju Bizjaku, Antonu Podbrščku, Klavdiju Turelu, Nadiji Zigon, Mendi Peric, Damjani Černe in Cvetki Nemec, ki so se pogovora udeležili kot predstavniki nosilcev vsega, o čemer bomo danes še spregovorili.

Zvedela sem, da je prizadevnost mladine iz osnovne šole Renče in podružničnih šol Bukovica in Gradišče — slednji v vsaki akciji enakovredno sodelujeta — rodila že vrsto sadov. Tako so ob proslavi petindvajsete obletnice priključitve Primorske Sloveniji dobili v priznanje za visok prostovoljni prispevek pionirjev za zgraditev nove šole v Cerknem bronasti kipec »Onemele puške«, ki ga je prejelo le šest šol v Sloveniji. Z nič manjšo zavzetostjo se ne vključujejo v akcijo za zgraditev doma mladine in borcev v Kumrovcu. Pred kratkim so se razredne skupnosti imenovanih šol zavzele za ureditev domačega življenjskega okolja. Napisali so pisemca in z njimi obiskali domala vse prebivalce Renče in okoliških krajev, v katerih so opozarjali, da žele renški pionirji živeti v lepo urejenem domačem kraju. Prav na dan mojega obiska so se pripravljali na sprejem Kurirčeve pošte — za svoje uspešno sodelovanje pri organizaciji te pošte so

ob njeni desetletnici prejeli republiško priznanje. Za seboj imajo že tudi nekaj skrbno pripravljenih razstav, kot so »Partizanske bolnišnice«, »Dejavnost pionirjev na šoli za obdobje petnajstih let«, »Pionirji med NOB« ter še marsikaj.

»Kako je potekala akcija za pobiranje denarnih prispevkov za vietnamske otroke?« sem povprašala.

»Prebivalcem Renče, Bukovice in Gradišča smo najprej v pisemcih pojasnili svoja prizadevanja, šele potem smo se odpravili na pot; ob slovesu pa smo jim pustili košček belega papirja in na njem z roko napisano zahvalo,« je povedal petošolec Anton Podbršček.

Posebno v lepem spominu jim je ostal upokojenec Dragutin Lašič iz Renče. »Za takšne stvari rad dam«, je rekel in prispeval petdeset dinarjev. In starejša Renčanka, ki je — potem ko je iztegnila roko s tridesetimi dinarji — strahoma vprašala: »Bo dovolj?«

»Zbrali smo skoraj pet tisoč dinarjev!« se je oglasil Klavdij Turel in pristavil, da je v akciji sodelovalo okoli tristo učencev iz Renče in obeh podružničnih šol.

Posebno se veselijo, če jim bo na priporočilo Republiškega koordinacijskega odbora za pomoč žrtvam imperialistične agresije uspelo navezati stik z eno izmed vietnamskih šol. Darilno gradivo — opis Renče med narodnoosvobodilnim bojem, predstavitev domačega kraja v odporu zoper italijanski fašizem in slikovni material s podelitve »sonca svobode« — je že pripravljeno, pričakujejo le še najavljeni obisk Minh

Nama, odpravnika poslov vietnamskega veleposlaništva v Beogradu.

»Tudi starejših in bolnih ne pozabimo, prinesemo jim cvetja in, če je potrebno, postorimo vsa domača dela,« sem zvedela od predsednice mladinske organizacije Damjane Žolnir.

»Sodelujemo torej povsod, ko da brez nas ne gre!« je veselo pristavil šestošolec Franjo Bizjak.

Tako so v decembru organizirali tudi tekmovanje oddajo »povej, kaj znaš« na temo narodnoosvobodilnega boja. Tri ure je trajala in vsi udeleženci so prejeli enakovredne nagrade, ki so jih prispevale goriške opekarne. Na začetku letošnjega šolskega leta so ustanovili taborniški odred Drzni Rusjan. In da ne pozabim na njihove diplome za uspehe v plavanju, rokometu, štafeti 4x60, košarki, gimnastiki in namiznem tenisu, ki jih je nič manj in nič več kot štirideset!

Na osnovni šoli v Renčah delajo že tako dolgo časa. Pred več kot osmimi leti je prav ta šola med drugimi pohvalami prejela za tiste dni visoko priznanje, tretjo zvezno nagrado in sto tisoč dinarjev za uspešno vodenje pionirske kmetijske zadruge. »Našo krpo zemlje smo spremenili v sadovnjak hrusk in breskev. Kljub počitnicam smo bili večkrat v sadovnjaku, ko so na drobni drevescih bingljali prvi plodovi. Zanimali smo se za sleherni drevesce in ljubeče spremljali rast naših prvencev. Delali smo z zavestjo družbene vzgoje, ne za nas, delali smo za tiste, ki bodo prišli in uživali sadove našega dela. Z zavestjo in brez zavisti!« — je leta 1963 zapisal pionir iz Renče Radivoj Pahor.

Tako je bilo včeraj, danes ni prav nič drugače in tudi za jutrišnji dan ni skrbeti. Ob tamkajšnji osnovni šoli je nedolgo tega zrasel lep otroški vrt z imenom Rdeči prapor, v katerem posvečajo vzgoji najmlajših Renčanov prav toliko skrbi in ljubezni, kot so jo bila deležna pokolenja pred njimi.

Se vam zdi, da bi lahko vietnamski pionirji dobili boljše tovariše?

Zapisala:
MILENA STRAJNAR

o mladih in za mlade

Partizanova pot

Vlak je pripeljal v Divačo. Izstopila sem z listkom v roki in se napotila iskat tovariša Antona Grandiča, železniškega uslužbenca v pokoju, nekdanjega borca v naši osvobodilni revoluciji... Sprejel me je prijazno, kot sem pričakovala, in začel obujati spomine.

Zadnje dni februarja 1944 je Istrski odred taboril v Kozjanah. Tovariša Grandiča so obvestili, naj nemudoma pride v Prelože. Zvedel je, da ga pošiljajo v šolo na Dolenjsko. Na pot je krenil z Albertom Zrncom, Mariom Cerkvnikom in Bašom, čigar imena se več ne spominja.

Iz Brkinov so krenili 28. februarja 1944. Pred njimi je bila šestdnevna pot v snegu in mrazu; nevarna pot mimo okupatorjevih postojank. »Oblečen sem bil v karabinjersko uniformo,« je povedal tovariš Anton. »Imel sem dobro obutev in na glavi titovko. Tovariši so bili v vojaških uniformah. Oboroženi smo bili dobro: dva sta imela brzostrelko nemškega tipa in druga dva nemški mavzerici. Sam sem imel še eno angleško in eno italijansko ročno bombo, vsak izmed nas pa še pištolo.«

Iz Prelože je dobro razpoložena četrta krenila proti Jurščam in nemočno prečkala železniško progo Pivka-Reka. Iz jurskega gozda so partizani prišli v notranjski gozd in od tam v Stari trg. Tu so prenočili. Naslednje jutro so se javili komandi mesta, kjer so jih nahranili s močnikom in jim pokazali pot na Bloke. Zopet so ves dan hodili po snegu, ki ga je bilo za meter in več na debelo. Izogibali so se vasi in glavnih poti. V Loškem potoku so se opogumili in stopili do neke kmetije. Poprosili so za hrano in da bi se malo pogreli. Starejša ženska jim je z veseljem pomagala. Postavili so tudi stražo — vsak je bil dve uri na preži, kajti večkrat so mimo prihajali domobranci. Pri tej partizanski materi so štirje borci tudi prenočili. Zjutraj jim je skuhal žgance s kislim zeljem.

Borec Istrskega odreda je nadaljeval: »V Ribnici je bila močna domobranska postojanka. Uspelo nam je nemoteno prečkati cesto in brez zapletljivega nadaljevati pot. Tudi tretjo noč smo se odpočili, na kozolcu.

Kmalu smo bili v Suhi krajini in v Žužemberku. Znašli smo se med tamkajšnjimi partizani. V soteski smo morali s čolnom prek Krke. Čolnar nas je srečno prepeljal, saj nas domobranska patrolja ni opazila. V vasi Poljane so nam prebivalci nesebično postregli. Čeprav tudi sami niso imeli veliko, so nam radi odstopili skledo s kosilom. Vsak je dobil tudi kozarček dolenjskega cvička...«, se je nasmehnil tovariš Grandič.

Vertno mi bo sedaj povedal kaj posebnega, sem pomislila. Tako je tudi bilo. Uredil je misli in čez nekaj trenutkov nadaljeval: »Na zemljo je počasi legel mrak. Mi smo bili na poti med Starimi žagami in Črmošnjicami. Zaslišali smo topot konjskih kopit, ki je bil čedalje glasnejši. Poskočili smo in se skрили v grmovju. Pred nami so stali trije partizani. Srednji je bil dokaj mlad, lep, skrbno oblečen in dobro oborožen. Ko smo stopili prednje, nam je najmlajši izmed njih — tisti, ki sem ga najbolj občudoval — tovariško podal roke v

pozdrav. Bil je komandant France Rozman Stane. Spremljevalca sta bila tudi iz glavnega štaba.«

V Črmošnjicah so našli partizansko vojsko. Bili so še na osvobojenem ozemlju in zato bolj brezskrbni. Naše Brkince so domačini nad Semičem vabili v zidanice, jim postregli z vinom, kruhom in čebulo. Še malo in prišli so v Metliko, kjer so oddali spremno pismo. Tovariša Grandiča in Zrnca so takoj napotili v oficirsko šolo, tovariša Bašo v obveščevalno, tovariš Cerkvnik pa je moral v Črnomelj med minerce.

Tovariš Grandič mi je šolo in pouk v njej opisal tako: »Pouk smo imeli v osnovni šoli na glavnem trgu v eni izmed učilnic, medtem ko smo v drugih spali. V šoli nas je bilo okrog trideset iz vse Slovenije. Predavala sta nam slovenski kapetan in ruski podporočnik. Zjutraj ob šesti uri smo imeli zborna mesto pred šolo. Biti smo morali goli do pasu, zakaj naš delovni dan se je začel s petnajstminutno telovadbo in umivanjem v bližnjem potoku. Nato se je začel pouk, teoretični del zjutraj, praksa pa popoldne in včasih tudi ponoči. Vaje smo imeli v okolici Metlike. Vadili smo gradnjo mitraljeških in topovskih gnezd, zaščito posameznih enot in podobno. Učili smo se brez težav, čeprav knjig ni bilo in smo si morali vse zapisovati. Na delo smo vedno odhajali s pesmijo na ustih... Hrana bi bila kar dobra, če ne bi bila neslana. Poleg šole so živeli Prosenikovi, ki so mi včasih dali ščepec soli. Oče Janez je bil velik veseljak in družaben človek. Zmeraj je prepeval partizanske pesmi in rada sva se mu pridružila tudi midva z Albertom. Pomagala sva mu sekati drva, zato pa nama je njegova hčerka prala.«

»Ste med šolanjem doživeli kaj posebno zanimivega?«

»Neko noč, ko smo imeli vaje na terenu, so minometalci usmerili svoje izstrelke v bližino oficirskih položajev. To so storili nalašč, ker so hoteli videti, kako bodo oficirji odgovorili, ali bo kaj panike... Komandant enote je pravilno rešil problem, bili smo pohvaljeni in seveda tudi zadovoljni.«

Po enomesečnem pouku so morali opraviti še izpit; tovariš Anton je šolanje sklenil s prav dobrim uspehom.

Novopečena oficirja sta se poslovila od Metlike. Šolanje, zlasti pa Metličani, so jima ostali v prijetnem spominu. Vrnili sta se po isti poti in tudi nazajgrede doživela marsikaj vznemirljivega. Naletela sta na ruski bataljon v nemških uniformah. To so bili ruski vojaki, ki so pobegnili iz nemške vojske in stopili na partizansko stran. V gozdu nad Starim trgom sta se izgubila. Pozna ponoči sta zagledala luč in se napotila k njej. Prišla sta do kurirske kolibe. Na pragu je ležal ubit jelen. Kurirji so skuhalo obilno večerjo, ki je naša znanca ne bosta nikoli pozabila. S temi kurirji iz Juršč, Knežaka in okolice je tovariš Grandič še danes v stikih. Srečno sta se vrnila v štab Istrskega odreda. Tu ju je komandant Savo poslal v stari enoti.

»Albert Zrnec je še živ, Mario Cerkvnik živi nekje v tujini, tovariš Baša pa je padel,« je ob koncu pogovora povedal Anton Grandič iz Divače.

MIRJAM RACE

Takole so pionir Andrej Bončina in njegovi tovariši iz osnovne šole Stara cerkev pri Kočevju ponesli kurirčkovo torbico in v njej pozdrave slovenskih pionirjev tovarišu Titu za njegov enainosemdeseti rojstni dan.

Kurirji v Mojstrani

Letos se je začela pot Kurirčkove pošte tudi v Planici. Že v popoldanskih urah je prispela v Mojstrano.

Na pionirskem sestanku smo izdelali natančen načrt, kako bomo prenašali torbico naslednji dan. Pionirje-kurirje je čakala odgovorna naloga. Sprejelo jih je neprijazno jutro. Dež se je spreverčal v mež in nazadnje je začelo kar močno snežiti. Pionirji, ki smo jih določili za to častno nalogo, so se morali povzpeti na pobočje Karavank, kjer je bila med vojno kurirska postaja GT-19.

Na pot sta se odpravili dve skupini. Prva je nosila pravo kurirčkovo torbi-

sta 1944 so jih v jutranjih urah napadli Nemci. Šest kurirjev so ustrelili, tri pa ujeli. Le enemu je uspelo pobegniti. Pionirji so molče strmeli v ploščo z napisom. Imena padlih kurirjev so prepisali in tiho zapustili samotni kraj. Potem so se vrnili na kmetijo. Prvo nalogo so opravili. Vedeli pa so, da na povratku v dolino ne pojde tako lahko. Vojaki-graničarji so jih nekje čakali v zasedi. Preizkusiti so hoteli mlade kurirje. Poslovili so se od prijazne gospodinje in ta jim je zaželela srečno pot.

Zadnji posvet med kurirji ni bil odveč. Sedaj sta skupini hodili ločeno. Pionirji, ki so nosili prazno torbico, so hodili blizu poti. Njihova previdnost je bila le navidezna. Natanko so opazovali, kje naj bi se skrivala zaseda. Brezpozorno so morali opozoriti naše. Uspelo jim je. Nepričakovano so se pred njimi pojavili graničarji. Le pionirju s torbico se je posrečilo pobegniti, kajti tudi le-te niso smeli dobiti v roke. Niti strel iz pušk niso prestrašili fanta, ki jim je kmalu izginil izpred oči.

Medtem je skupina pionirjev s pravo kurirčkovo torbico hitro in varno nadaljevala pot proti vasi. Kurirjem je načrt popolnoma uspel. Prišli so na varno področje. Od zmagoslavja je nekdo celo zavriskal. Na Dovjem so obiskali spomenik padlim borcem, grob Janeza Polde in spominsko ploščo za Oreharjem. Tam so se v decembrski vstaji leta 1941 zbrali vaščani po končanih akcijah. Na Velikem bregu so pionirji-kurirji obiskali še spominsko ploščo, posvečeno prvoborcu Alojzu Rabiču, in s tem opravili poslednjo nalogo.

V šoli smo jih že nestrpno pričakovali. Pozdravili smo jih z navdušenim ploskanjem. Bili so mokri in premraženi. Iz oči jim je sijal ponos. Torbico so izročili mlajšim pionirjem. Pripravili smo jim miting. Peli smo partizanske pesmi in recitali pesmi o kurirjih. Najbolj tople so bile želje našemu dragemu Titu za njegov enainosemdeseti rojstni dan. Na prireditve smo povabili tudi graničarje in predstavnike ZB Dovje — Mojstrana — pozdravne besede pa je spregovoril tovariš Pretner, ki je dobro poznal življenje kurirjev med vojno.

Popoldne je skupina učencev odnesla kurirčkovo torbico dalje. Pot jih je vodila mimo spominske plošče padlim kurirjem v Krajih, potem pa so odšli na Belo polje, kjer so Kurirčkovo pošto oddali pionirjem s Hrušice.

LILJANA GARTNER

Ilegalec

Minulo soboto je bila v Ljubljani že tradicionalna akcija »Ilegalec 73«, s katero ljubljanski taborniki vsako leto počastijo spomin ilegalcev, ki so med narodnoosvobodilnim bojem trosili letake, prenašali pisma, izobešali zastave in se na vse mogoče načine upirali fašistični okupaciji. V akciji, katere organizator je bil partizanski taborniški odred Bičkova skala, so sodelovali mlajši in starejši taborniki. Peščica starejših je predstavljala ilegalce, mlajši pa fašiste. »Ilegalci« so uspešno opravili devetindvajset nalog, to se pravi, skoraj vse; »fašisti« niso imeli sreče, zalotili in ujeli so samo enega »ilegalca«.

GORAZD MASLO

kramljanje

Draga Milena!

Pred kratkim sem vam s pripevkom predstavila glasilo taborniškega odreda Bičkova skala — Črički, danes vam ga pošiljam že na ogled.

Prejmite lepe pozdrave!

Polona Kresal-Pika
Ul. Pohorskega bataljona 81
61000 Ljubljana

Draga Polona!

Kljub zgovornosti tvojega pripevka ste me z glasilom prijetno presenetili, v skromno priznanje pa objavljam posnetek njegove naslovnice strani

Lepo pozdravljena!

MILENA

Spoštovana urednica!

Sem že vaša znanca, le da se že dolgo časa nisem oglasila. Tokrat sem se odločila, da vam opišem, kako smo sprejeli Kurirčkovo pošto pri nas v Mojstrani.

Vsako leto, ko se v našem kraju mudi kurirčkova torbica, je zelo živahno. Vsak bi jo rad nosil. Tudi jaz si zelo želim, da bi bila v skupini pionirjev-kurirjev. Morda se mi bo ta želja le kdaj izpolnila — in takrat bom kurirčkovo torbico skrbno in z ljubeznijo čuvala.

Kar preveč sem se razpisala, kajne, tovarišica Milena? Tega mi nikar ne zamerite. Upam, da vam bo opisani dogodek ugajal.

Vas lepo pozdravlja!

Lilijana Gartner
Mojstrana 61
64281 Mojstrana

Draga Lilijana!

Kadar zagledam tvoje pismo, lično napisano in skorajda brez napak, bi te najraje kar za ušesa. Zakaj si tako redka gostja na naši strani — to je vprašanje, ki bi mu rada vedela odgovor.

Lepo pozdravljena!

MILENA

PONEVERBE PLAČUJE DRUŽBA

V Srbiji je bila samo v enem letu družbena imovina oškodovana za 112.758.000 dinarjev z različnimi poneverbami, zlorabami, grabežem, pripomogli so tudi požari. Za odškodnino imovine se delovne organizacije obračajo v glavnem na zavarovalnice, ne zahtevajo pa, naj bi tisti, ki so družbeno imovino spremenili v svojo, vrnejo tisto, kar so pridobili protizakonito; javna pravobranilstva in tožilstva namreč skoraj nimajo pravice »vmešavati se« v posle delovnih organizacij.

Politika ekspres 10. IV. 1973

STANOVANJSKA DIRKA CEN

Lani so v Jugoslaviji prodali 24.446 stanovanj po povprečni ceni 3224 dinarjev za kvadratni meter stanovanjske površine. Prek 4.000 dinarjev je veljal kvadratni meter v Zagrebu, Ljubljani, Sarajevu in Tuzli, manj kot 2.500 dinarjev pa v Zenici, Titovem Velesu in Svetozarevu. Povprečna cena stanovanja z elektriko, vodovodom, dvigalom in centralnim gretjem je znašala 3501 dinar za kvadratni meter. Prav takšna stanovanja so bila v stavbah brez dvigala cenejša za 408 dinarjev, kvadratni meter stanovanja v stavbah brez dvigala in centralnega gretja pa je lani veljal 2.802 dinarja.

Nedeljski dnevnik 15. IV. 1973

NAD MILIJON UPKOJENCEV

Po podatkih zvezne skupnosti pokojniškega in invalidskega zavarovanja je v Jugoslaviji bilo 31. decembra lani skupaj 1.172.122 upokojencev.

Starostnih upokojencev je bilo 439.470, invalidskih 420.696 ter 311.962 družinskih. Največ upokojencev je na Hrvaškem in to 342.370, sledijo ožja Srbija 251.441, Slovenija s 186.963, Bosna in Hercegovina s 150.877, Vojvodina s 126.166, Makedonija s 55.356, Crna gora s 32.264 in Kosovo s 26.685.

Borba 12. IV. 1973

BOLEHANJE VSEVPREK

Ko se je zvedelo, da bodo skladi zdravstvenega zavarovanja tudi letos omejeni in da se zdravstveni dinar ne more kar tako razmetavati, so začeli razmišljati, kje varčevati, da bi lahko krili potrebe najnujnejšega zdravstvenega varstva. Ob analiziranju porabe sredstev za zdravstvo so ugotovili, da bolehanje stane mnogo več, kot bi se moglo opravičevati.

Hrvatska je v tem pred vsemi republikami, saj zaradi bolehanja izgubi toliko dni, kot če bi 57.000 delavcev vse leto ne prihajalo na delo.

Vjesnik 13. IV. 1973

DAVEK

Ko so v Slavonskem Brodu in okolici popisovali in točkovali 180 vikend hišic, so določili tudi davke. Po predpish in zakonih bi morali od omenjenih počitniških hišic dobiti skupaj 15.500 dinarjev davkov. Precej manj, kolikor je oblasti stalo poslovanje in točkovanje...

Tovariš 16. IV. 1973

Konvencija o varstvu vojnih žrtev

V veljavi so mednarodne pogodbe, konvencije, ki določajo pravila, kako je treba ravnati med vojno s sovražnikom, ki se ne more braniti, dalje o varstvu ranjencev, bolnikov, brodolomcev, starih in onemoglih ljudi, žensk in otrok, pripadnikov vojaške in civilne sanitete, organizacij Rdečega križa, vojnih ujetnikov itd.; določene so pravice, toda tudi dolžnosti obeh strani vojskujočih se držav. Države, ki so pristopile k tem konvencijam, jih podpisale ter ratificirale, jih morajo seveda tudi izpolnjevati.

Prva ženevska konvencija o varstvu ranjencev je bila sprejeta že leta 1864 na pobudo ustanovitelja Rdečega križa, švicarskega človekoljuba Henryja Dunanta. Več konvencij s področja mednarodnega vojnega prava pa je bilo sprejetih na prvi haški konferenci leta 1899 in na drugi leta 1907. Leta 1929 so sprejeli dve ženevski konvenciji: o varstvu ranjencev in bolnikov suhozemne vojske, drugo pa o varstvu vojnih ujetnikov. Druga svetovna vojna je trajala v obdobju, ko so bile v veljavi te konvencije.

Po vojni so se lotili nadaljnega izpopolnjevanja ženevskih konvencij. Tako so na diplomatski konferenci, ki je trajala nad tri mesece in pol, 12. avgusta 1949 zastopniki šestdesetih držav s svojimi podpisi na sklepni listini potrdili štiri konvencije: o zbolšanju položaja ranjencev, bolnikov in brodolomcev vojaških enot na morju; kako je treba ravnati z vojnimi ujetniki; varstvo civilnega prebivalstva med vojno.

Jugoslavija, ki se dosledno zavzema za ideje socialističnega človekoljuba in za načela, zapisana v osmi resoluciji, priloženi sklepni listini omenjene diplomatske konference (v resoluciji je poudarjena želja, naj bi države vse spore med seboj urejale z mirnimi sredstvi), med prvimi — takoj za Švico — 28. marca 1950 ratificirala te konvencije o varstvu vojnih žrtev.

Ženevske konvencije so velika pridobitev mednarodnega humanitarnega prava. To je sad prizadevanj številnih držav, da bi kar najbolj ublažili trpljenje vojnih žrtev. Toda konvencije so tudi uspeh drugih diplomatskih pogajanj in kompromisnega usklajevanja različnih, celo popolnoma nasprotnih stališč in koristi. Glede na to, da leta 1949 ni bilo mogoče storiti kaj več za varstvo vojnih žrtev, so v zadnjih dveh desetletjih na številnih državnih in mednarodnih zbo-

rih poudarjali potrebo, naj bi nadalje izpopolnjevali ženevske konvencije.

Letos bodo na pobudo mednarodnega odbora Rdečega križa v Teheranu pripravljena posvetovanja, že v prvi polovici prihodnjega leta pa bodo na diplomatski konferenci v Ženevi zastopnikov nad 130 držav razpravljali o izpopolnitvi konvencij iz leta 1949.

Jana
sodoben ženski tednik

Komisija bivših vojnih ujetnikov pri zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije je doslej zbrala številne pripombe o določitih ženevskih konvencij, kako je treba ravnati z vojnimi ujetniki. Konvencija vsebuje nekatera že zastarela določila, medtem ko so druga bodisi nepopolna bodisi nejasna, tako da bi jih bilo mogoče različno razumeti. Predvsem pa s konvencijo niso dovolj zavarovani

vani borci odporiškega gibanja in pripadniki partizanskih enot. Treba je poenostaviti pogoje, po katerih bi si pripadniki odporiškega gibanja in partizani v ujetništvu pridobili priznanje (status) vojnih ujetnikov.

Pripombe, ki jih bo sprejelo predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, bodo izročili Rdečemu križu Jugoslavije in komisiji za kodifikacijo mednarodnega prava pri zveznem sekretariatu za zunanje zadeve in zveznem sekretariatu za narodno obrambo, da jih bodo strokovnjaki ocenili, tako da bodo potem mogli pripraviti elaborat za državno delegacijo, ki nas bo zastopala na diplomatski konferenci prihodnje leto v Ženevi.

Ko govorimo o humanitarnem pravu in obravnavamo ženevske konvencije o varstvu vojnih žrtev, se moramo seveda vselej zavedati, da konvencije nikakor ne smejo biti v navzkrižju z našim zakonom o narodni obrambi. Naj v ta namen iz tega zakona opozorimo na dva člena:

7. člen — »Nihče nima pravice priznati ali podpisati kapitulacije države ali kapitulacije oboroženih sil.

Nihče nima pravice sprejeti in priznati okupacije države ali dela države.

Ce sovražnik začasno zasede državno ozemlje ali del tega ozemlja, občani, organi družbenopolitičnih skupnosti in delovne ter druge organizacije na tem ozemlju nadaljujejo oborožen boj in odpor proti sovražniku ter izpolnjujejo odredbe organov, ki na tem delu ozemlja vodijo vseljidsko obrambno vojno.

10. člen, drugi odstavek: »Pripadnik oboroženih sil Jugoslavije je vsak občan, ki organizirano in z orožjem sodeluje v boju proti sovražniku.

Kurirjem VII. korpusa

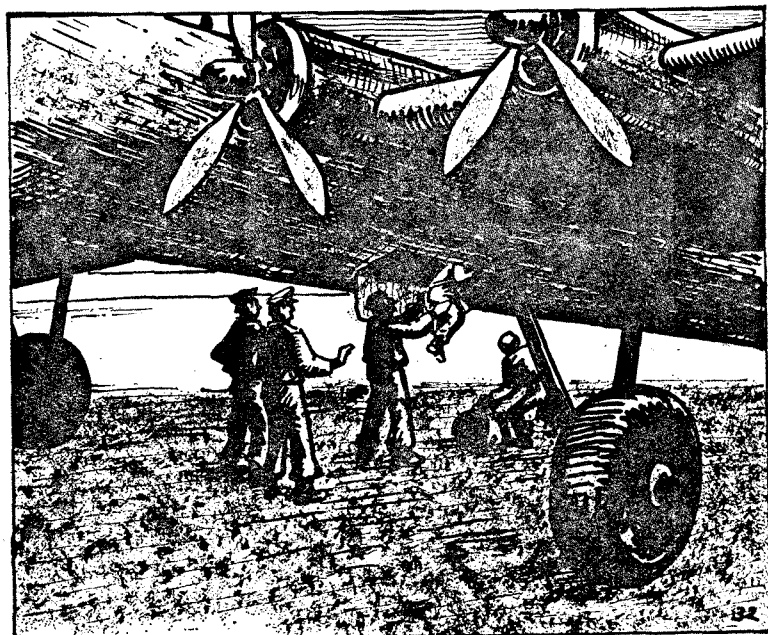
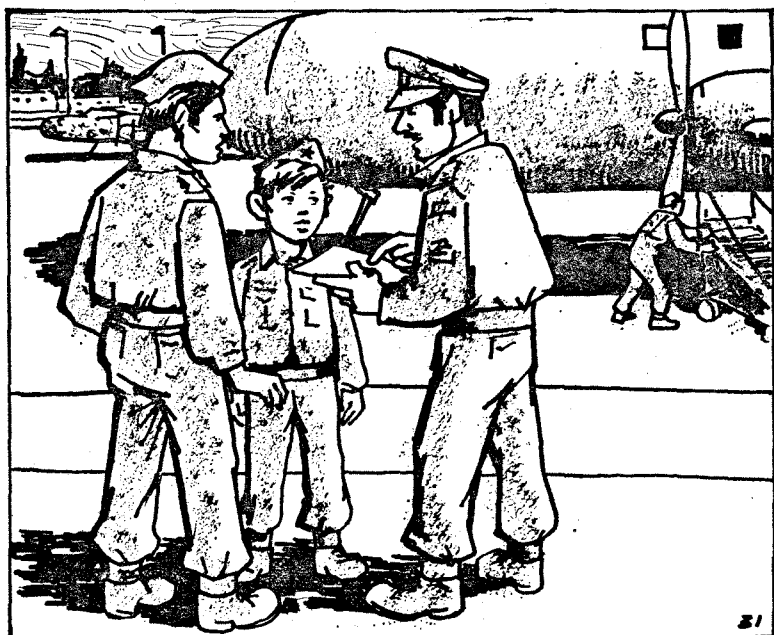
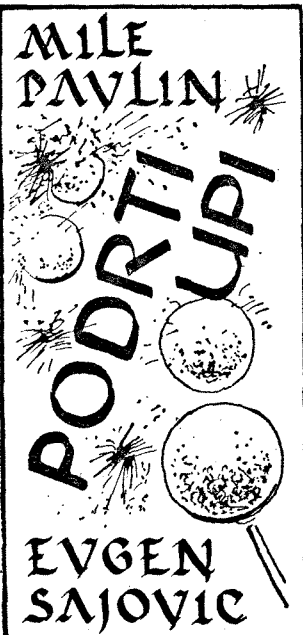

Ta slika predstavlja del kurirske čete VII. korpusa. Slikali smo se ob osvoboditvi, po prihodu v Ljubljano, v Mostah. Tovariše, ki se bodo na sliki prepoznali, prosim, da se javijo na moj naslov: Ciril Miklič, krajevna skupnost komandanta Staneta, Gotska 12, Ljubljana. To želim zato, da bi pripravili tovariško srečanje pripadnikov bataljona za zveze ali pa vsaj kurirske čete VII. korpusa na Dvoru ali v Dolenjskih Toplicah oziroma tam, kjer se je štab korpusa najpogosteje zadrževal. Moj telefon: v službi 54-044, doma 54-887.

CIRIL MIKLIČ

POIZVEDBA

Obračam se s prošnjo na bralce, da bi mi sporočili, kdo kaj ve o Francu Jamšek, ki se je rodil septembra 1923 v Požarčah pri Sentjanžu na Dolenjskem in odšel k partizanom 9. septembra 1943 v Gubčovo brigado (dodeljen v 2. četo drugega bataljona, po izjavi tovarišev, ki so ga poznali). Tam je bil do julija ali avgusta 1944. V knjigi »Gubčeva brigada« je omenjen kot kurir 2. bataljona. Predvsem bi rad vedel, kje je padel in kje je pokopan. Po izjavi nekaterih soborcev je padel v Suhi krajini, v okolici Žužemberka. Sporočilo pošljite na uredništvo TV-15 ali na moj naslov: Stane Lendero, Vodnikovo naselje 25, 61000 Ljubljana.

46. »Teško bo šlo, hudo je tvegano,« je potarnal mož v ofiserski obleki. »Če me dobijo, da sem vzel odvečnega potnika, jih bom slišal in še kaznovali me bodo.« Potem je naglo, preletel vsebino pisma. »Če je tako, pa pojdeš,« je dejal Janezku. V prostor za prtljago te bomo dali in tiho boš moral biti. Vožnja bo trajala precej dolgo, saj Egipt ni blizu, pa še ovinek bo treba narediti okoli Grčije, ker so tamkaj še Nemci. Če pojde vse po sreči, bomo jutri zjutraj tamkaj. Upajmo, da ne bo kak vojaški policaj pri izhodu preveč radoveden...

47. Potem pa je pomagal mehanikarju. Ta je vzel v roke nekakšen ključ in z njim odprl loputo pod trupom ter pomignil Janezku, naj zleze noter. »Kar dobro se boš peljal,« je spet rekel pilot. »Tu je bil včasih prostor za bombe, zdaj pa vozimo v njem kovčke in vreče. Lepo si postelji, kadiš menda ne? Kaditi v letalu je strogo prepovedano. Vzemi si odeje, ki jih najdeš. Da ne boš lačen in žejen, ti bomo nekaj dali. Če pa bo sila, dobiš še škarnice!« Janezek si ni dal dvakrat reči. Zrnil se je v nizek prostor, v katerem ni mogel zravnati stati. V roke so mu porinili zajetno torbo.

48. Komaj se je razgledal v precej temačnem prostoru ter si poiskal prostor med kovčki in vrečami, so že zahrmeli motorji. Se malo in čutil je, kako se letalo premika, sprva po tleh, potem pa je bilo že v zraku. Nenadoma se mu je zazdelo, da je kot v zaboju in zbal se je, da se ne bi letalo pokvarilo. Toda motorji so enakomerno brneli in Janezka je začel nadlegovati spanec. Začel je brskati med vrečami, da bi našel kako mehkejšo, predvsem pa da bi poiskal kako odejo. Začelo ga je namreč tudi pošteno zebsti. Ko je končno nekje našel kar cel sveženj odej, je bil zadovoljen.